

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного
педагогічного університету, вчителів та учнів закладів
загальної середньої освіти

Випуск 14

Частина 1. Круглий стіл

*«Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)»
(м. Слов'янськ – м. Дніпро, 14–16 грудня 2022 р.)*

Затверджено
на засіданні Вченої ради ДДПУ.
Протокол № 3 від 14.11.2022 р.

Слов'янськ – Дніпро 2022

Редакційна колегія:

Г. І. Бондаренко – кандидат педагогічних наук, доцент, консультантка комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників» Дружківської міської ради Донецької області;

Н. С. Василенко – учитель історії, педагог-організатор НВК № 14 Дружківської міської ради Донецької області;

О. І. Легчиліна – директорка комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників» Дружківської міської ради Донецької області;

Н. М. Маторіна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету; докторантка кафедри полоністики і перекладу факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк);

І. А. Решетова – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри менеджменту, вчений секретар Донбаського державного педагогічного університету;

А. А. Рубан – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету;

Н. І. Тесленко – учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, заступник директора з навчально-виховної роботи Слов'янської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області.

П 278 Перспективні напрямки сучасної науки та освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного педагогічного університету, вчителів та учнів закладів загальної середньої освіти / відп. ред. А. А. Рубан. Слов'янськ – Дніпро: ДДПУ, 2022. Вип. 14. Ч. 1: Круглий стіл «Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)» (м. Слов'янськ, 14–16 грудня 2022 р.). 265 с.

Розглядаються пропозиції щодо змін в освіті, обмін досвідом стосовно їх впровадження з метою формування конкурентоспроможних учнів, здатних вільно та швидко адаптуватися в умовах інформаційного суспільства та європейської інтеграції України.

Збірник розраховано на наукових робітників, викладачів вишів, учителів, аспірантів, здобувачів вищої освіти тощо.

УДК 80

© Г. І. Бондаренко, А. А. Рубан, 2022 (укладання).

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
<i>Бобрович Л. М., Руденко Н. В.</i> «ЗАГАДКИ В КАРТИНКАХ».....	7
<i>Бороденко Т. В.</i> УКРАЇНО! ДОКИ ЖИТИ БУДУ, ДОТИ ВІДКРИВАТИМУ ТЕБЕ!.....	13
<i>Бритікова Г. В.</i> ДУХОВНА СПАДЩИНА МОГО НАРОДУ.....	20
<i>Василенко Н. С.</i> «ОСІННІЙ ЕТЮД» (виховний захід).....	26
<i>Гнедкова Г. І.</i> КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ ТЕМАТИЧНОГО ДНЯ З ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ «ПРАВА ЗНАЙ – СОБІ ДОПОМАГАЙ!» (для дітей старшого дошкільного віку).....	29
<i>Давідян В. Х.</i> РИМСЬКЕ ПРАВО. МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО РИМУ (Історія України. Всесвітня історія. 6 клас).....	36
<i>Делій І. В.</i> ЧОРНОБИЛЬ НЕ МАЄ МИНУЛОГО ЧАСУ.....	42
<i>Єфіменко Т. Т.</i> ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ. ІСТОРІЯ ВІДКРИТТЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ МАТЕРИКА. РЕЛЬЄФ ТА КОРИСНІ КОПАЛИНИ (географія, 7 клас).....	48
<i>Жигульська О. І.</i> КВЕСТ-ГРА «УКРАЇНА – ЄДИНА КРАЇНА».....	52
<i>Заяц В. М.</i> СІМЕЙНЕ СВЯТО «ЧАРІВНА КРАЇНА ДИТИНСТВА БАТЬКІВ».....	57
<i>Каширіна Ю. В.</i> МІЙ РІДНИЙ КРАЙ – ДОНБАС.....	61
<i>Кленцар С. І.</i> ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ Й ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПРИРОДНИМ ДОВКІЛЛЯМ З ЕЛЕМЕНТАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ «ДАРУНКИ ЗИМИ».....	65
<i>Колеснік К. М.</i> «З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ»: ГОДИНА СПІЛКУВАННЯ.....	70
<i>Крамаренко М. В.</i> МАРШРУТНИЙ ЛИСТ ЗА ТЕМОЮ «ЛЮДСЬКІ СТОСУНКИ. ДЖЕК ЛОНДОН (1876 – 1916). „ЖАГА ДО ЖИТТЯ”».....	74

<i>Кучугура С. Д.</i> «МИ РОДУ КОЗАЦЬКОГО ДІТИ, ЗЕМЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ЦВІТ».....	80
<i>Лазарько І. В.</i> ПОДОРОЖ У СВІТ КАЗОК.....	87
<i>Левченко А. А.</i> ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА В ЛІТЕРАТУРНОМУ ТРЕНДІ ПІДЛІТКІВ.....	93
<i>Легчилина О. І., Бондаренко Г. І.</i> ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЯК ВИЯВ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ.....	98
<i>Лисенко Н. І.</i> ТЕМА: ПРОЄКТ «ПРИХВАТКА».....	103
<i>Мала К. В.</i> КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ В СЕРЕДНІЙ ГРУПІ З ПІЗНАВАЛЬНОГО РОЗВИТКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ЛЕГО-ТЕХНОЛОГІЙ «ЗИМОВА ПРИГОДА ЗАЙЧИКА».....	109
<i>Малкова І. М.</i> ЗНАЧЕННЯ ТРАВЛЕННЯ. ОРГАНИ ТРАВЛЕННЯ. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАВЛЕННЯ (біологія, 8 клас).....	112
<i>Маричева М. В.</i> СЛОВО ТА ЙОГО ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ (українська мова, 10 клас).....	117
<i>Маторіна Н. М.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОСОПОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ ПИСЬМЕННИКА (на матеріалі життєпису Бруно Шульца)	122
<i>Микитюк О. К., Виноградова Л. О.</i> LET'S TRAVEL AROUND THE WORLD (англійська мова, 4 клас).....	127
<i>Мирик І. М.</i> СЦЕНАРІЙ ЛІНІЙКИ ДО ДНЯ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ.....	131
<i>Михайлова М. К., Руденко О. В.</i> Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ (літературне читання (комбінований)).....	136
<i>Моцейчук Т. В.</i> ЛІТЕРАТУРНА КОМПОЗИЦІЯ «НАЦІОНАЛЬНА ЄДНІСТЬ – ЗАПОРУКА ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ».....	140

Околична О. Л. УРОК МАТЕМАТИКИ ДЛЯ 5 КЛАСУ З ЕЛЕМЕНТАМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	145
Осіпова О. М., Руднєва А. Е., Стрикачова І. В. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРЕМИ ПІФАГОРА....	149
Павлова Т. О. ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ. ЩО ТАКЕ БУЛІНГ ТА ЯКІ ЙОГО ПРИЧИНИ.....	151
Першина Т. С. ІНВАРІАНТНИЙ СКЛАДНИК СТАНДАРТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	155
Плутенко К. В. ENVIRONMENTAL PROTECTION (англійська мова, 9 клас)	160
Помазунова М. С. ГОДИНА ДУХОВНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	167
Рєпіна О. І. ПРОЄКТ «ЛЯЛЬКА-МОТАНКА „ЯНГОЛ”».....	172
Рибальченко О. Ю. ПОЕТИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК ФОРМА КОМУНІКАЦІЇ.....	177
Рубан А. А. ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ УРОКУ ПРИ ВИВЧЕННІ ЛІРИКИ (перший урок з теми)..	180
Савенко Н. С. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	183
Сєдимов С. Г. СИСТЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	188
Сєдимова О. Л. ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЄЛЕМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	194
Смаглій Н. Т. СЦЕНАРІЙ ЛІНІЙКИ ДО ДНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ.....	199
Сушко О. І., Гоч Р. В. МЕТОДИКА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	204
Стрикачова І. В. ФОРМУЛИ ПОДВІЙНОГО КУТА.....	208

Суровцева Ю. В.	
АКТИВІЗАЦІЯ РІЗНИХ ВИДІВ ПАМ'ЯТІ ПРИ ВИВЧЕННІ СКЛАДУ ЧИСЕЛ (Майстер-клас).....	213
Хандієва С. О.	
СПІВПРАЦЯ НА УРОКАХ ЯК УМОВА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	218
Хижняк Н. В., Хижняк Т. О.	
ПРИЙШЛА ДО НАС У ГОСТІ ОСІНЬ.....	224
Шаданія М. Й.	
ПРОЄКТ «ЗАКЛАДКА ДЛЯ КНИЖКИ».....	230
Штена О. П.	
ПОЧАТОК УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ. М. ГРУШЕВСЬКИЙ (історія України, 10 клас).....	236
Штена Ю. О.	
СПОРТ (англійська мова, 7 клас).....	242
Ярцева О. Б.	
ОБЧИСЛЕННЯ В СЕРЕДОВИЩІ ТАБЛИЧНОГО ПРОЦЕСОРА.....	247
Luhanzowa Je. A.	
DEUTSCHE HAUSLEKTÜRE FÜR DIE 7. KLASSE (DEUTSCH ALS ZWEITER FREMDSPRACHE).....	254
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	261

«ЗАГАДКИ В КАРТИНКАХ»

Загадка – це короткий опис предмета або явища, частіше в поетичній формі, яке містить у собі хитромудре завдання у вигляді питання, описового оповідання. Слово «загадка» походить від «гадати», що означає думати і мислити. У загадках предмет не називають, а лише описують його. Загадки з давніх часів були однією з форм навчання, через них передавався життєвий досвід народу, знання, а так само перевіряли розумові здібності, кмітливість, оцінювалися знання, спостереження, допитливість.

Загадки розвивають абстрактне мислення, збагачують мову описами, порівняннями, епітетами. Вони впливають на розвиток уваги, пам'яті, формують уміння творчо використовувати раніше здобуті знання, використовувати аналіз, синтез, проводити класифікацію, узагальнення, робити висновки. Розгадування загадок – це складна розумова діяльність. Активізується і збагачується словниковий запас, засвоюється синтаксис рідної мови, розвивається уявлення про можливості переносного використання значення слів.

Особливості розвитку дітей із загальним недорозвиненням мовлення обмежують уявлення дитини про навколишній світ, заважають потребі в мовленнєвому спілкуванні. Темп розвитку мовлення дітей уповільнений, а мовленнєва активність недостатня через бідність, обмеженість, примітивність мовленнєвих засобів. Це змушує вчителів-логопедів ДНЗ шукати шляхи оптимізації навчального процесу, використовуючи технології, які б допомогли збільшити ефективність корекційно-відновувальної роботи. Тому на заняттях з розвитку зв'язного мовлення, поряд з традиційними прийомами, ми використовуємо методи моделювання: використання схем-моделей і мнемотаблиць для формування зв'язного мовлення в дітей з ЗНМ

Мнемотаблиці використовують при відгадуванні та загадуванні загадок. «Мнемозагадки» – це загадки, але не прості. При відгадуванні цих загадок діти навчаються за ознаками, описаними за допомогою знаків, символів,

схематичних малюнків визначити об'єкт. На початкових етапах навчання логопед докладно коментує кожен малюнок. На наступному етапі дітям пропонується розглянути зашифровані листи, здогадатися, який предмет там захований, і пояснити, як вони вгадали об'єкт самостійно. Потім діти складають свої «мнемозагадки» і загадують їх іншим дітям.

Етапи роботи при відгадуванні загадок:

1. Загадування педагогом загадки, повторення її кілька разів, щоб діти краще запам'ятали і повніше виділили ознаки.

2. Аналіз загадки з привертанням уваги дітей до ознак і встановлення зв'язку між ними за допомогою навідних запитань.

3. Розглядання з дітьми опорних схем до загадки.

4. Аналіз схем до загадки разом з дітьми.

5. Повторення загадки.

6. Пропонування дітям її відгадати.

Тематика загадок надзвичайно різноманітна.

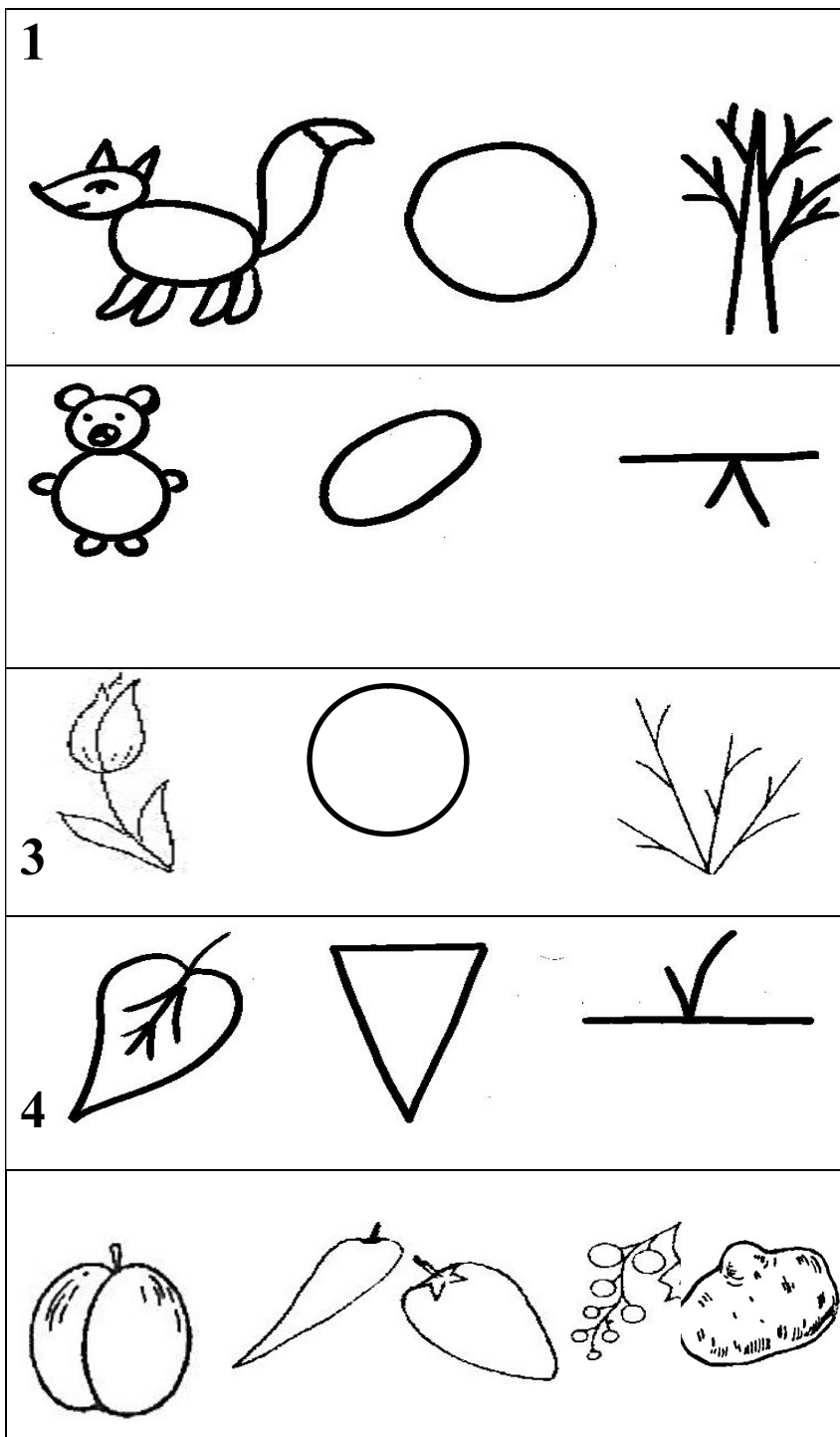
У загадках про рослини, овочі, фрукти відзначені особливості зовнішнього виду – колір, форма, де росте.

Загадка «Овоч чи фрукт»

Завдання: відгадати «зашифрований» овоч, фрукт чи ягоду за схемою, знайти відповідну картинку. Наприклад: 2 – коричнева, овальна, росте на городі під землею (Картопля). *«Мене смажать, мене варять, хоч отрутою і кроплять. Всі мене їдять і хвалять, бо зовуть мене...»*

4 – оранжева, довга трикутна, має довгу косу, росте на городі під землею (Морква). *«Сидить дівчина в коморі, а коса її надворі...».*

Вірш-загадка «Осінь»

Вже дерева стали голі:

І берези, і тополі,

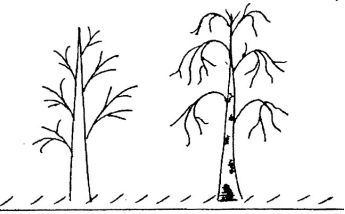
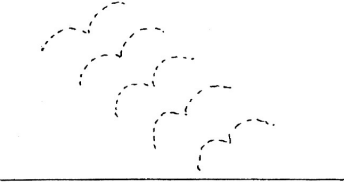
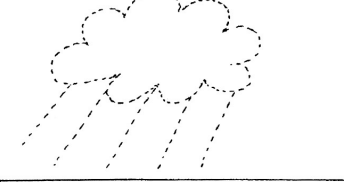
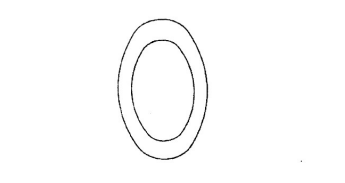
І дощі ідуть щодня –

Довгі пасма косі,

Та ніхто їх не спиня,

Бо надворі... (осінь)

Переклад вірша М. Ходякової

	- Якщо листочки на деревах пожовтіли,
	- Якщо пташки у вирій відлетіли.
	- Якщо небо похмурніло, якщо дощик ллється,
	- Ця пора року (осінню) зветься.

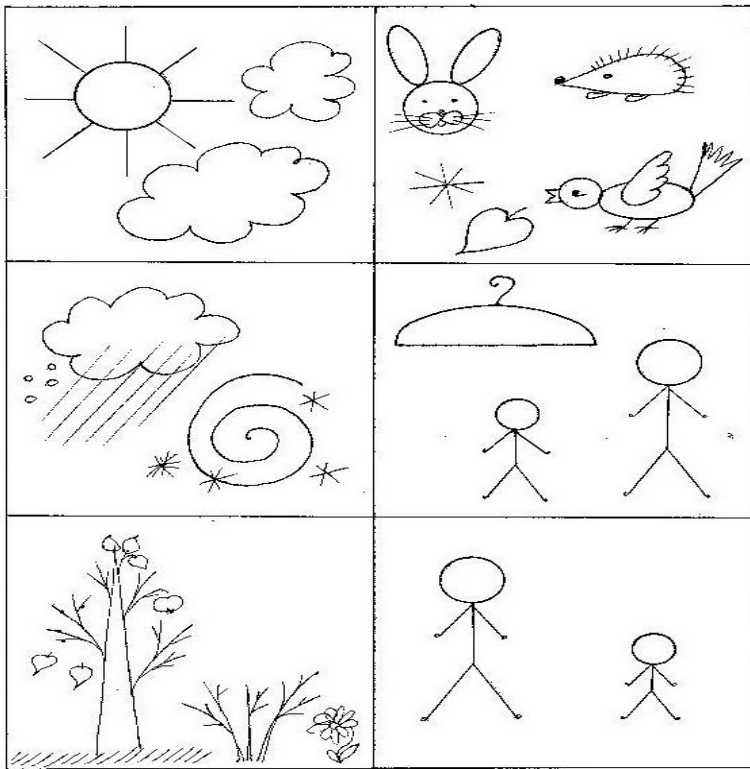
Загадка - описова розповідь з теми «Пори року»

Сонно з-за хмари дощ визирає,
Сіяв краплини в лузі між трав.
Раптом побачив: діброва горить!
Взявся гасити пожежу в ту ж мить.
Море води на дерева розлив,
Тільки пожежі не погасив.
Жовтогарячим, червоним вогнем
Дерева палають під буйним дощем!

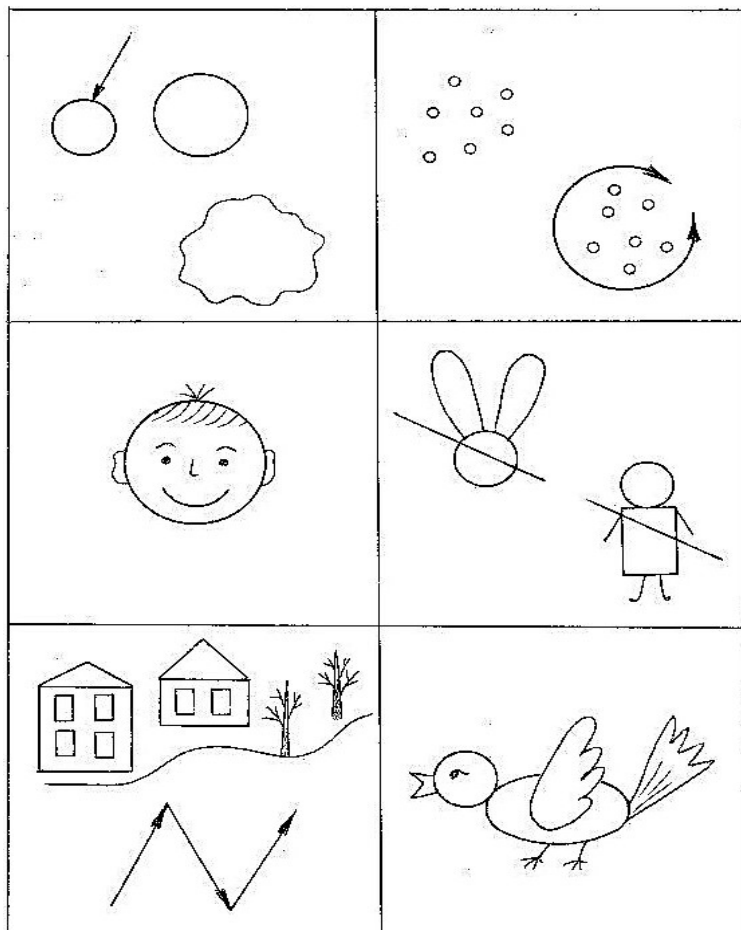
(С. Жупанин)

Облітають квіти, обриває вітер
Пелюстки печальні в синій тишині.
По садах пустинних їде гордовито
Осінь жовтокоса на баськім коні.
Облітають квіти, обриває вітер
Пелюстки печальні й розкида кругом.
Скрізь якась покора в тишині розлита,
І берізка гола мерзне під вікном.

(В. Сосюра)

1. Сонце, небо, хмари.
2. Опади (сніг, дощ), вітер.
3. Деревя, кущі, квіти, трава.
4. Тварини (мінють шубку чи ні, сплять чи ні, як готуються до пори року,

виводять дитинчат), птахи (перелітні, зимуючі).

5. Одяг людей.

6. Робота дорослих та ігри дітей.

Загадка «Горобчик»

Маленький, сіренький,
завжди веселенький.

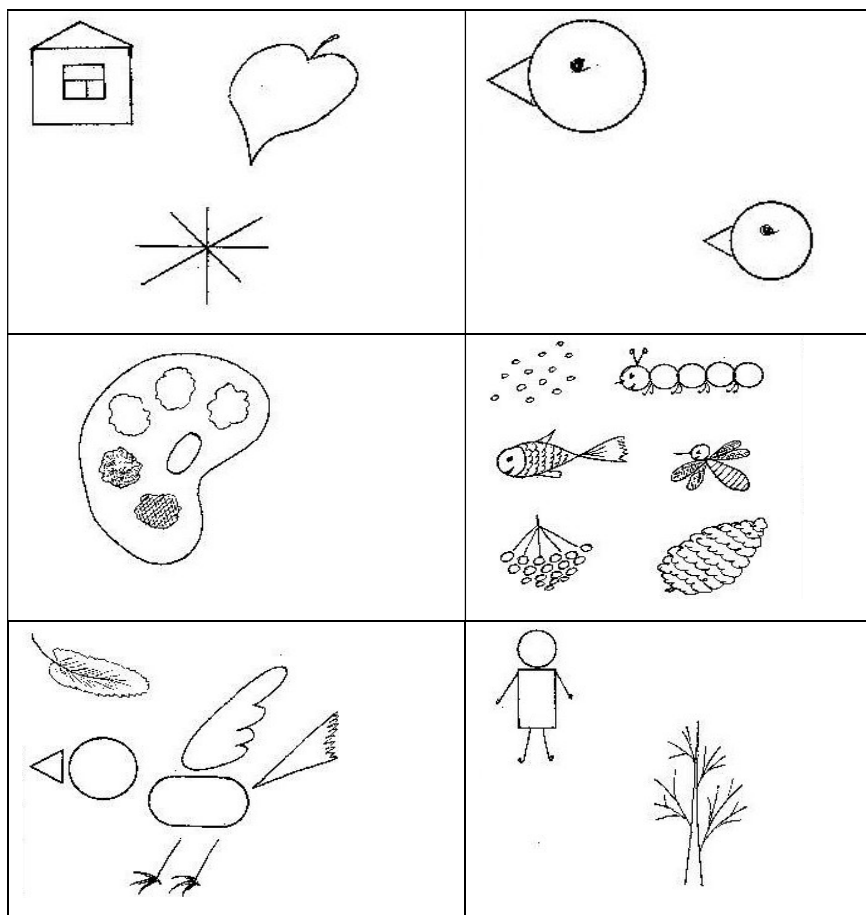
По дворах стрибає, крихти
збирає.

Ні зайчик, ні хлопчик, а
просто... (горобчик)

У загадках про тварин діти дізнаються про величину, частини тіла, форму очей, довжину ніг, вух, хвоста. Деякі загадки звертають увагу на те, де живе тварина, як захищається, яку користь приносить людям, чим харчується.

Описова розповідь-загадка з теми «Свійські та дикі птахи»

1. Який це птах (свійський, дикий – зимуючий, перелітній).
2. Яка будова птаха (складові частини).
3. Який птах за кольором?
4. Як називаються пташенята?
5. Чим харчується цей птах?
6. Чим корисний цей птах?

А тепер, любі діти, згадаймо прислів'я та приказки про вересень та вересневу погоду:

«Вересневий час – сім погод у нас: сіє, гріє, віє, туманіє, холодніє, гуде та ще й згори йде».

«Вересень студений, але ситий», «Як вересніє, то й дощик сіє».

Вересень пахне яблуками, а жовтень – капустою:

«Жовтень ходить по краю, та й виганяє птахів із раю». «Восени багач, а навесні прохач», «Осінь збирає, а весна з'їдає».

Листопад білими кіньми їде:

«Не той урожай, що на полі, а той, що в коморі», «Восени ложка води, а цебер гязі», «Покрова землю листом покрива».

Відгадування загадок впливає на розвиток мислення і уявлення, розвивається спостережливість на основі сприйняття.

1. *«Повз, мов вуж, я по городі, повз – в огудині й загруз. Та чомусь мене в народі звать не так. А як?..»* (гарбуз)

2. *«Ми цукрові, ми кормові, є брати у нас столові. Ми зростаємо грядками, люди звать нас...»* (буряками)

3. *«Не стелюсь я спати долі, дерусь вгору, я ж ...»* (квасоля)

Загадки сприяють розвитку естетичного смаку, розвивають здатність емоційно сприймати навколишній світ, формувати любов до народної творчості, природи. Використання загадок на заняттях – один з важливих прийомів навчання. Вони використовуються на всіх заняттях з різних розділів програми.

Отже, використання загадок дає можливість виховувати допитливу, вдумливу, творчу дитину. Загадки збагачують знання дітей, перевіряють рівень інтелектуальної підготовки, учать мислити, обґрунтовувати своє мислення.

Бороденко Т. В.

УКРАЇНО! ДОКИ ЖИТИ БУДУ, ДОТИ ВІДКРИВАТИМУ ТЕБЕ!

Мета: повторити з учнями матеріал про Україну як незалежну Державу; назвати складники патріотизму; формувати уявлення про способи вияву патріотичної позиції; сприяти зацікавленості і бажанню виявляти патріотичні якості в повсякденному житті;

розвивати творче мислення, уяву;

виховувати патріотичні виклики, почуття національної гордості, любові до України.

Обладнання: Державні символи України, тематичні ілюстрації, пісні про Україну, комп'ютер, проєктор, екран.

*В дитинстві відкриваєш материк,
котрий назветься потім – Батьківщина.*

Ліна Костенко

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент.

Учитель. Дорогі учні, нині наш урок присвячений проблемі патріотизму. Його провідним мотивом будуть слова відомої української поетеси Л. Костенко, яка казала: «В дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім – Батьківщина».

Виступ літературознавця.

Літературна довідка: Ліна Василівна Костенко – українська письменниця-шістдесятниця, поетеса, Лауреат Шевченківської премії (1987), Премії Антоновичів (1989), премії Петрарки (1994).

Ліна Костенко народилася 19 березня 1930р. у м. Ржищеві на Київщині. Батьки майбутньої поетеси вчителювали й з ранніх літ прищеплювали дитині високі моральні, етичні та естетичні смаки, подавали літературні, фольклорні та історичні взірці для наслідування. На все життя Ліна перед собою мала приклад батька – Василя Костенка, політолога-самородка (він знав 12 мов), педагога від Бога, який за потреби міг на найвищому рівні викладати всі предмети в школі.

Збірки Ліни Костенко: «Проміння землі», «Вітрила», «Мандрівки серця» так і не вийшли друком. У 1962 р. збірка «Зоряний інтеграл» була заборонена ідеологічною цензурою і світу не побачила. Ще одна збірка «Княжа гора» була вилучена в 1972 р. Це не було дивним, адже звучання поезій збірки було настільки сміливим для того часу, що не можна уявити, що ці твори могли бути надрукованими. Є боротьба за долю України.

Усе інше – то велике мискоборство. Поетичному слову Ліни Костенко було оголошено заборону, її твори не виходили окремими виданнями до 1977 р., до появи збірки «Над берегами вічної ріки». Твори й навіть саме ім'я авторки зникли зі сторінок періодики. Поетеса писала в «шухляду». Це тоді були написані й «Берестечко», і « Маруся Чурай», і вірші, що склали книжки «Над берегами вічної ріки» та «Неповторність».

Ліна Костенко – одна з тих, хто не втратив людської гідності в часи випробувань, і її шістнадцятирічне мовчання не було слабкістю чи компромісом із владою, бо свою позицію поетеса завжди виражала прямо і відкрито.

Учитель: Безперечно, Україна в серці кожного патріота. Вона в думках, мріях, щоденних діях і планах на майбутнє. Кожен з нас – частка України. І така національна ідентичність, відчуття прихильності до Батьківщини стають справжніми, коли перетворюються на особистісну цінність.

Для успішного проведення уроку нам потрібно прийняти особливі правила роботи, адже сьогодні ми будемо працювати в групах. Пропоную бути позитивними; уміти слухати і чути; не критикувати й оцінювати (учитель записує запропоновані правила на дошці).

II. Актуалізація опорних знань

Читання акровіршів

<i>У всіх людей одна святиня, Куди не глянь, де не спитай, Рідніша їм своя пустиня, Аніж земний в чужині край. Їм красить все їх рідний край. Нема без кореня рослини, А нас, людей, без Батьківщини. М. Чернявський</i>	<i>Уквітчана барвінковим цвітом Красуня-країна цвіте. Росяною сльозою умита, А небо її голубе! Її не зламали негоди, Недолю спалила аж до дна, А все ж відстояла свободу! моя назавжди, лиш одна!!! Катерина Дмитрецька</i>
--	---

Перегляд кліпу про Україну

Завдання: Переглянувши відео, на основі зорових та слухових образів складіть асоціативну схему до поняття Україна.

Довідка: храм, калина, волошки, сонячні літа, вишиванка, матінко моя, лани зелені, мрія, соняхи, рідна земля, зорі сині, шляхи безмежні, прапор, Батьківщина.

Пісня «Країна моя – Україна»

III. Повідомлення теми і мети уроку

Учитель: Патріотизм сьогодні – це нагальна потреба людства, держави. Саме він є наріжним каменем, що сприятиме повноцінному гармонійному розвитку особистості в державі та суспільстві. Забезпечення цілісності народу, його національного відродження, здатність об'єднати різні етнічні групи та регіони країни, сприяння соціально-економічному та демократичному розвитку України, її розбудова, удосконалення суверенності та соціально-політична стабільність можливі завдяки патріотичному та духовному вихованню підростаючого покоління. Хто такий «патріот»?

Якими рисами та якостями він наділений? Основною характерною ознакою патріотизму є визначення розуміння і сприйняття української ідеї. Патріот – це той, хто розбудовує державну незалежність. Той, хто засвоїв українські цінності. А саме українську культуру, мову. Він шанобливо ставиться до українського народу.

На уроці ви будете працювати в групах і дізнаєтеся про свою Батьківщину як державу багато цікавого.

Ви уявно мандруватимете Україною...

- прокоментуєте вислови відомих людей про рідний край;
- презентуєте проєкт «20 найцікавіших фактів про Україну!»;
- поясните, що таке патріотизм;
- визначите власні дії – вчинки, які на вашу думку, є виявом відданості Україні.

IV. Вивчення нового матеріалу

Робота в групах

Проект: «ПОДОРОЖУЄМО УКРАЇНОЮ».

– Хто з вас подорожував Україною? Де побували? Що цікавого дізналися про Україну?

Практичне завдання

– Виконайте в групах проєкт «Подорожуємо Україною». Оформіть його у вигляді колажів. Можна розміщувати не лише листівки з видами різних місць, а й світлини та малюнки.

Проект: «ЦИТАТИ ВІДОМИХ ЛЮДЕЙ»

Завдання: Підбираємо, озвучуємо та коментуємо вислови

Кожному мила своя сторона. *(Г. Сковорода)*

Свою Україну любіть. Любіть її... Во время люте, В останню тяжкуюминуту за неї Господа моліть. *(Т. Шевченко)*

І оживе добра слава, слава України. *(Т. Шевченко)*

А в серці тільки ти, єдиний мій, коханий рідний краю! *(Леся Українка)*

Вітчизна – ось і альфа, і омега! *(Д. Павличко)*

Найголовніше, найяскравіше, що на все життя западає в серце патріота і що втілює в собі Батьківщину, – це люди. *(В. Сухомлинський)*

Тепер як ніколи, ми мусимо змагатися за спільноту нації, і за братерство в народі. Але, йдучи за тими гаслами, ми повинні дбати, щоб вони були не лише «міддю бряцаючою», а найглибшою правдою, для якої варто жити і вмирати. *(О. Теліга)*

Пісня: «Україна – це наша єдина Батьківщина»

Проект: «ЩО Ж ТАКЕ ПАТРІОТИЗМ?»

Учитель: У щасливому, багатому, розвиненому, цивілізованому суспільстві головним об'єднувальним чинником людей є почуття патріотизму. Що ж таке патріотизм?

Патріотизм – це особливе почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе. Базовим складником патріотизму є відданість.

Відданість Батьківщині – це одухотворена любов'ю до Батьківщини готовність до соціально значущої діяльності, вірність ідеалам Батьківщини, своєму громадському обов'язку, готовність чесно виконувати свою справу.

Запитання для обговорення:

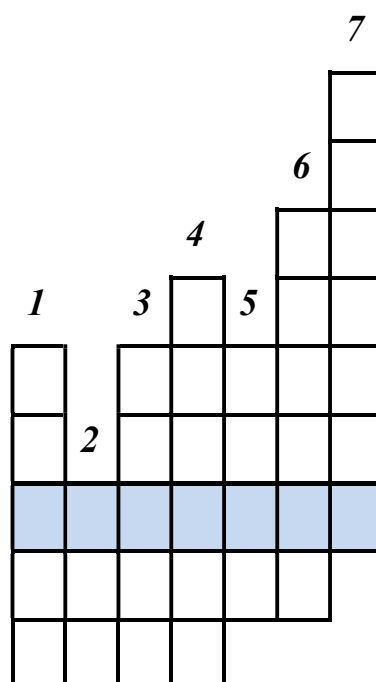
Чи знаєте ви дорослих, які виявили відданість Батьківщині? Чи є такі серед ваших земляків, родичів?

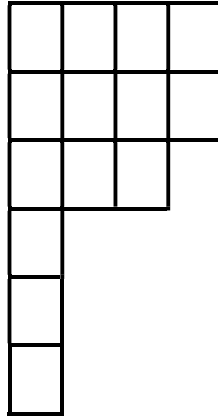
Як, на вашу думку, молодь, підрастаюче покоління може проявити відданість?

V. Кросворд «Україна»

По вертикалі:

1. Видатний український історик, громадський діяч, Президент Української Народної Республіки.
2. Назва збірки поетичних творів Шевченка.
3. Давньогрецька назва річки Дніпро.
4. «Вільне воїнство», об'єднання воїнів-селян, які жили в південних степах України і Росії біля річок Дніпра та Дону.
5. Столиця України.
6. Символ України.
7. Гора, найвища точка України

ВІДПОВІДІ:

1. Грушевський. 2. Кобзар. 3. Борисфен. 4. Козацтво. 5. Київ. 6. Калина.
7. Говерла.

«Міцність держави – це ми!» – вигукують учні всі разом, піднявши руки із синьо-жовтими стрічками.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія.

– Як називається наша Батьківщина?

– А ви хто такі?

– Якою ми хочемо бачити Україну?

Звучать патріотичні пісні у виконанні сучасних українських співаків
(С. Вакарчука, О. Пономарьова)

VII. Домашнє завдання.

Скласти сенкан до слів:

I група: Україна

II група: Патріот

III група: Незалежність

Створити музейні зали:

I група: **Гордість України**

Передивіться відеоролик «Гордість України»

А) Назвіть імена і сферу діяльності цих визначних історичних постатей.

Б) Доповніть список великих українців, які своєю працею виборюють право нашої держави на свою державність і незалежність.

II група: **Говорити українською- модно**

«Мова зникає не тому, що її не вчать інші, а тому, що нею не говорять ті, хто її знає»:

А) назвіть автора цієї цитати;

Б) доведіть, що конфліктність нинішніх мовних проблем України корениться в деформаціях її мовної ситуації.

III група: **Україна – це ми**

Створіть презентацію на тему: «Україна в умовах незалежності», використовуючи історичні події та ілюстрації до них.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хіжинська Т. А. Ми – рідні діти України-неньки (сценарій свята до Дня незалежності України). *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2008. № 7. С. 2–10.
2. Цимбалюк Л. Україно моя, ти одна як життя. *Шкільний світ*. 2004. № 43. С. 4–6.
3. Чижова Н. О. Батьківщина-мальовнича й неповторна. *Позакласний час*. 2011. № 1. С. 11–13.

Бритікова Г. В.

ДУХОВНА СПАДЩИНА МОГО НАРОДУ

Однією із складових виховання патріотизму є вивчення культурної спадщини рідного краю. У Дружківці не так багато архітектурних споруд, які мають певну історію і не втратили суспільного значення на сьогодні. До таких споруд належить будівля кінотеатру ім. І. Я. Франка в селищі Яківлівка, розташована на вулиці О. Тихого (Московська), 230.

В останній час люди стали мало посміхатися, стурбовані своїм життям: школи та дитячі садочки закриті, кафе, кінотеатри не працюють, підприємства припинили свою діяльність і люди залишилися без засобів існування. Багато людей потребують допомоги, відчувають себе безпорадними, беззахисними, самотніми.

Отже, актуальність духовної, моральної, матеріальної підтримки громадян міста Дружківки обумовила вибір теми статті.

Предмет дослідження: значення архітектурної споруди в духовному житті громади.

Мета: проаналізувати історію будівлі кінотеатру ім. І. Я. Франка у використанні її в різні періоди існування.

Для досягнення поставленої мети виділила такі завдання:

1. Провести пошуки історичних джерел, пов'язаних з історією будівлі кінотеатру імені І.Я. Франка.
2. Записати спогади мешканців с. Яківлівка про кінотеатр як культурний центр міста.
3. Проаналізувати відомості про історію кінотеатру імені І.Я. Франка в місцевій пресі, літературі.
4. Показати використання громадою будівлі кінотеатру в різні історичні періоди її існування.

Зустрічі з мешканцями с. Яківлівка Жуком М. Ф., Фененко Н. М., Сивоплясовою І. В., Фіалко Є. Б., які пам'ятають будівлю кінотеатру в різні періоди, спонукали нас провести дослідження й виявити позитивні та негативні сторони місцевої влади щодо історичних споруд. Життя містян було пов'язано з усім, що відбувалося в будівлі, коли вона була кінотеатром. Вдалося знайти проектну документацію з будівництва кінотеатру ім. І. Я. Франка, яку надала з міського архіву начальник відділу містобудування та архітектури, головний архітектор Сивоплясова Ірина Василівна. Під час збирання матеріалів про будівлю кінотеатру вдалося знайти статтю редактора міської газети «Наша Дружківка», який описує перехід будівлі як кінотеатру до будівлі – церкви «Світло Євангелія».

Аналіз історичних джерел і літератури, порівняння використання будівлі кінотеатру в різні історичні періоди її існування як осередку культурного життя громадян міста Дружківки Донецької області наводить нас на певні роздуми.

Історія будівлі кінотеатру розпочалась у 1956 році. Відділом капітального будівництва Міністерства культури Української РСР було прийняте рішення про будівництво у Дружківці кінотеатру на 560 місць з метою кінофікації міст України. Проектна документація була надана Управлінню культури Виконавчого комітету Сталінської (Донецької) обласної Ради депутатів трудящих. Проектував будівлю кінотеатру архітектор В. В. Щербаков. Будівельні роботи розпочались у тому ж таки 1956 році.

Проектом було передбачено благоустрій території: під'їзди, тротуари, огорожа, доріжки, зовнішнє освітлення тощо. Будівельні роботи виконало Будуправління № 6 Тресту Артемшахтобуд.

І в наступному 1957 році кінотеатр ім. І. Я. Франка на 560 місць по Жовтневому проспекту № 47 (нині вул. О. Тихого, 230) у селищі Яківлівка було передано Дружківській міськраді.

Будівля кінотеатру виконана в стилі неокласицизму. Фронтон прикрашав барельєф І. Я. Франка. У нішах – ліворуч і праворуч – афіші кіно: ліворуч – на сьогодні, праворуч – наступний фільм. У ніші на тильній стороні – анонс кінофільмів на місяць.

Кінотеатр став осередком культурного життя міста. Для духовного розвитку наших односельців це був помітний крок, бо на той час тільки в Будинку культури машинобудівників можна було подивитись кіно або виставу.

Ось що згадують старожили про ті часи.

Фененко Н. М., яка все життя прожила в с. Яківлівка, згадує: «Я народилася разом з нашим кінотеатром. Але я вже, бач, яка стара, а кінотеатр як новенький. Йому пророковано довге життя! Коли його відкрили, не пам'ятаю, бо була дуже мала. Але перші спогади – це походи з батьками в кіно. Мене дуже вражала величність цієї будівлі: високі гранітні сходи, мозаїчна підлога, височенна стеля. У холі, де були каси, на стінах висіли плакати з фотографіями артистів, епізодами з фільмів. Поки батьки стояли в черзі за квитками, можна було роздивлятися фото. Так ми пізнавали світ кіно. Потім через скляні двері заходили до фойє. Під центральною стіною був буфет, де продавалось морозиво, напої, цукерки та різні смаколики. Люди чекали початок фільму й смакували щось солоденьке. Потім лунав перший дзвінок, відчинялися двері до зали й люди йшли по рядах, відшукуючи свої місця. Потім лунав другий дзвінок, починало повільно згасати світло, на екрані починалось дійство. Кожен фільм упереджувався кіножурналом. Найбільше мені подобався журнал «Хочу все знати». Дуже цікаво було. Після журналу починався фільм. Це було чудово. Зараз зовсім інша справа. Дивись, що хочеш. А раніше дивились кожен фільм,

який демонструвався цілий тиждень. О 9 годині ранку йшов дитячий фільм, але ми могли його подивитись тільки в неділю, бо майже всі вчилися у першу зміну. Ми дуже заздрили дітям, які вчилися у другу зміну. Вони могли ходити в кіно кожного дня.

У кінотеатрі був свій художник, який малював афіші. На задній стороні будівлі кінотеатру розписано анонс на місяць. А на передньому боці-фасаді – ліворуч – ілюстрація до фільму, який іде зараз, а праворуч – який буде наступного тижня. Так що люди завжди знали, який фільм чекати.

У кінотеатрі не тільки демонструвалися фільми. Була кімната-зал, де висіли картини місцевих художників. Перед фільмом можна було подивитись їх. У цьому ж залі проводились диспути на якісь теми. А також були дні поезії. Збирались місцеві поети, читали свої вірші. Я, ще маленька дівчинка, також читала свої вірші. Ці зустрічі сприяли моєму розвитку. І не тільки моєму. Кінотеатр був осередком духовності.

На другому поверсі працювали якісь гуртки, але вони були для дорослих. Там грали в шахи. А ще звучала музика перед сеансами.

Ось такий був наш кінотеатр. Але з часом його вагомість зменшилась, бо з'явилися нові розваги. Картини перенесли до Будинку культури машинобудівників, оркестр також пішов у небуття, люди почали їздити до нового сучасного кінотеатру, який побудували в центрі міста. А до нашого ходили тільки з нашого селища.

Потім почався період перебудови. Грошей не вистачало навіть на їжу, не те що на кіно! Тож, почався занепад кінотеатру. Потім і зовсім закрили його і залишилися лише спогади».

Як бачимо, життя мешканки нашого міста, її молодість пройшла серед емоцій, пов'язаних з подіями в цій будівлі: це перегляд фільмів, зустріч з друзями, участь у роботі гуртків.

Жук М. Ф. згадує: «Що, кінотеатр? Оце були часи! Скільки разів утікали з уроків до кінотеатру! Інколи цілими класами. Іде сеанс, раптом стрічка зупиняється, вмикається світло, і на весь зал лунає голос нашого класного

керівника: «8–Б, на вихід!» Весело було. А після фільму завжди ділились враженнями. Хотіли бути схожими на головних героїв. Грали в ігри по сюжету фільму. Кіно виховувало нас. Кінотеатр був осередком культури. Ніхто там не смітив. Він був для нас центром гармонії і культури».

Це дитячі спогади. А коли подорослішали, по-іншому стали сприймати кінотеатр. Він став місцем зустрічі з друзями. А головне – можна було запросити до кінотеатру кохану дівчину, а потім з нею обговорити побачене. Кіно спонукало до спілкування. Це була не тільки розвага, а спосіб зрозуміти себе й навколишнє середовище.

Редактор міської газети Фіалко Євген Борисович згадує період, коли в 1957 році побудували кінотеатр ім. І. Я. Франка. «Пам'ятаю, як я вперше відвідав цей заклад. Мені виповнилося сім років, демонструвався фільм «Три мушкетери», і ми всією родиною пішли в кіно. Це було незабутнє враження. Насамперед від самої будови кінотеатру. Така висока красива будівля, мозаїчна підлога, колони. Але найбільше вразив фільм».

В особистій бесіді Євген Борисович згадав: «Дуже часто, щотижня ми бігали до кінотеатру дивитись дитячі фільми. Усього 10 копійок, а яка насолода! Почуваєш себе дорослим. Коли підросли, то ходили цілими ватагами, але вели себе пристойно. Це ж кінотеатр! Але й з уроків бігали дивитись дорослі фільми. Це справжні пригоди».

Пік розвитку прийшовся на нашу юність. Працювали два зали: на першому поверсі – великий, на другому – малий. Там також демонстрували фільми, грав симфонічний оркестр, відбувалися вистави. Тут люди могли проводити свій вільний час, долучаючись до культури.

Потім, у 90-ті роки, відбувся занепад кінотеатру. Уже неактуально стало ходити в кіно, бо з'явилися відеозали, де можна було подивитись те, чого ніколи не бачили на великих екранах, у тому числі різний непотріб. Занепад був у всьому, і насамперед – у людських душах.

Таким чином будівля, як кінотеатр, сприяла вихованню мешканців, долучала до культурних цінностей.

У 1996 році кінотеатр ім. І. Я. Франка завершив своє існування. У будівлі проводились дискотеки, потім собачі бої... Держкоммайно надрукувало у місцевій газеті оголошення про продаж будівлі кінотеатру.

Сьогодні існує гостра проблема як духовної, так і матеріальної підтримки мешканців міста Дружківки, бо культурні осередки, як ніколи, допомагають нам не залишатися наодинці, більше спілкуватися, набиратися позитивної енергії, щось планувати на майбутнє. На сьогодні цього нам дуже бракує.

Як кінотеатр, будівля існувала до початку 90-х років. У 1996 році перейшла у власність церкви. Старожили ще й досі пам'ятають кінотеатр ім. І. Я. Франка як один із культурних центрів і осередків, який надихав їх на прекрасні вчинки, на трудові подвиги. Як бачимо, роль театрів, кінотеатрів, Будинків культури, клубів завжди відігравали важливу роль у формуванні людини. Мабуть, треба нам і нині замислитися над цим питанням, бо руйнація призводить до деградації і замкненості.

Проблема формування загальнолюдських моральних цінностей зумовлюється необхідністю пошуків, які дадуть можливість виховувати в молодого покоління кращі якості людини. Музеї, культурні центри передбачають насамперед використання народних традицій – культурних, духовних, моральних, трудових, сімейно-побутових, що вкрай необхідні для всебічного і гармонійного розвитку особистості.

Василенко Н. С.

«ОСІННІЙ ЕТЮД» (виховний захід)

Мета заходу: реалізувати прагнення здобувачів освіти до культурного та морального самовдосконалення і навчання впродовж життя, здатність до цивілізованої взаємодії з природою через практичну участь у виховному заході;

формувати у здобувачів освіти ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності через наскрізний процес виховання;

виховувати здобувачів освіти в парадигмі загальнолюдських та етично-моральних цінностей.

Тип заходу: конкурс фотографії.

Завдання заходу:

- Розкрити творчий потенціал здобувачів освіти в процесі участі в конкурсі;
- Формувати ціннісні складові через застосування виховного потенціалу заходу і монтування в нього наскрізної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток»;
- Створити умови для творчої самореалізації кожної особистості;
- Стимулювати здобувачів освіти до участі у виховному заході та подальшому самоусвідомленню потреб розвитку творчого потенціалу.

Хід заходу

I. Організаційний момент.

Отримання класними керівниками умов участі здобувачів освіти у виховному заході. Оголошення дітям, батькам, класними керівниками умов участі в конкурсі.

II. Мотивація практичної діяльності.

Оголошення можливих корисних призів переможцям конкурсу.

III. Практична частина заходу.

Здобувачі освіти створюють власні фотографії, використовуючи свій творчий потенціал та креативне мислення, розкриваючи привабливість осінньої пори року саме для них, використовуючи надану організатором заходу фотозону та власні природні (екологічно чисті) й неприродні додатки. Фотографії доправляють організатору заходу та журі для конкурсного оцінювання.

IV. Підсумки конкурсу.

Критерії оцінювання

1. Відповідність заданій тематиці.
2. Креативність виконання.
3. Естетичність образів.
4. Вдале використання комп'ютерних технологій.
5. Художня цінність композиції.

Оголошення переможців і публікація фотографій на сторінці НВК № 14 у Facebook.

Гнедкова Г. І.

КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ ТЕМАТИЧНОГО ДНЯ З ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ «ПРАВА ЗНАЙ – СОБІ ДОПОМАГАЙ!»

(для дітей старшого дошкільного віку)

Мета: учити дітей розуміти поняття «права», «обов'язки», поглибити знання про свої права (згідно Конвенції про права дитини), про правила, обов'язки, сім'ю, розвивати комунікативні навички, аналізувати ситуації, які характеризують порушення прав дитини, учити порівнювати добрі та погані вчинки, зорієнтувати дітей, куди і до кого звертатися при вирішенні проблем порушення їхніх прав.

Розвивати пам'ять, мислення, мовлення.

Виховувати почуття власної гідності, впевненості в собі, дружелюбні відносини.

Бесіда з дітьми:

- Як ви вважаєте, що таке «права»?
- Як ви вважаєте, що таке «обов'язки»?
- Чи є у ваших батьків права?
- Чи є у дітей права?
- Чи є у дітей обов'язки?
- Які ви знаєте права дітей?

- Які ви знаєте обов'язки дітей?
- Якщо порушуються права дітей, що потрібно робити?
- Чи можна людині жити без прав та обов'язків?

Пошуково-пізнавальні завдання протягом дня:

Проводиться спостереження дітей протягом дня, чи відрізняються права для дівчаток та хлопчиків;

Згадати казки, у яких використане те чи інше право дітей згідно Конвенції про права дитини.

Ігрова діяльність протягом дня

Дидактичні ігри та вправи:

«Закінчи речення»

1. Якщо Катруся загубила ляльку, то я ...
2. Якщо мене вдарить хлопчик Кирило, то я...
3. Якщо я побачу, що Таня заплакала, я...
4. Я посварився з другом і хочу...
5. Якщо я захворію, у мене є право ....
6. Я піду до школи, тому що маю право...
7. Якщо мені погано, я....
8. Моя сім'я складається з ....
9. Я подарував улюблену іграшку Марійки тому, що ...
10. Якщо я знайду чужу іграшку, то я ...

«Добре-погано»:

Вихователь дітям показує малюнки, на яких відображаються різні ситуації, дітям запропоновано плескати в долоні, якщо герої на малюнках ведуть себе правильно, якщо ні, то дітям потрібно тупотіти ногами.

«Казки та права дитини»

Діти згадують казки та самостійно визначають, які права героїв цих казок, гарантовані Конвенцією про права дитини, було порушено.

«Збери картинку»

Діти розбиваються на пари. Кожна пара складає розрізні картинки про права дітей. Після закінчення кожна пара називає право, яке вони склали.

«Моє ім'я»

1 варіант: Дітям запропоновано по черзі заспівати своє ім'я.

2 варіант: Дітям запропоновано спитати в батьків, чому їм дали таке ім'я і що воно позначає, а наступного дня розповісти усім.

«Чарівні окуляри»

Дітям пропонується «одягнути окуляри», розповісти про друга (подружку) якомога більше гарного, приємного і розказати про це іншим дітям, передаючи «чарівні окуляри один одному» по колу.

Сюжетно-рольові ігри: «Сім'я», «Школа», «Лікарня», «Дитячий садок», «Будівельники».

Психологічні ігри, етюди:

«Відпочинемо разом»

Діти стають у коло та беруть один одного за руки. Під спокійну музику діти починають по черзі піднімати руки разом вгору, темп потихеньку збільшується, вкінці вправи темп уповільнюється і діти дуже повільно піднімають руки і стоять 10 секунд усі разом тихо і слухають музику.

«Перетворення»

Діти за допомогою міміки повинні показати:

- дитину, яка ображена на батьків;
- дитину, яка тяжко працює;
- героїв казок;
- добру маму;
- дитину, яка злякалась;
- дитину, яка зраділа новій іграшці

Інтегроване заняття «Пам'ятай свої права»

Хід заняття

Вихователька: Доброго ранку, діти. Сьогодні я принесла вам дуже цікаву книгу, подивіться на неї (показує саморобну книгу у форматі А6 велику з

малюнками) – ця книга Конвенція ООН про права дитини. Мені вже не вистачає терпіння, щоб в неї не заглянути, давайте разом її подивимось, ви згодні (відповіді дітей). Діти, а ви знаєте, що таке «права»? (відповіді дітей). Правильно, молодці (відкриває першу сторінку та читає):

Знайте, що всі ви рівні,

Від народження в правах,
І людина – змалку вільна,
Наче в небі синім птах.

Вихователька: Ой, дивіться. На другій сторінці, бачите, який гарний корабель з вітрилами намальований, ось маленький конверт, у якому щось сховано, давайте подивимось (дістає з конверта маленький вітрильник). Зараз я буду передавати його дітям по черзі і казати речення, вам потрібно його завершити і передати вітрильник іншому.

- До дітей потрібно ставитись по доброму, тому що ...
- Коли дитина хвора, їй потрібна ....
- Діти не можуть тяжко примусово працювати, тому що це порушення ...
- Батьки навчають дитину, бо вона має право ...
- Я хочу, щоб у кожної дитини на Землі були ...
- Дитина може бути щасливою, радісною, коли поруч з нею ...
- Вихователь відкриває другу сторінку:

Знайте ж, змалечку всіх діток:

Треба вчити, оберігати,
І ніхто в усьому світі
Їх не сміє ображати.

Діти, як ви вважаєте, що потрібно робити, якщо дитину ображають? (відповіді дітей). Вихователь перевертає сторінку і продовжує читати.

Треба дітям всього світу

Не сваритись, а дружити
І по правилах хороших.

По закону треба жити.

Вихователька: А зараз подивимось, що сховано в конверті на цій сторінці (у конверті пазли «Права дітей»). Зараз ви виберіть собі пару, з ким будете складати пазли. Виграє той, хто скоріше їх складе. (*діти виконують завдання в парах*). А зараз представник кожної пари скаже усім, яке право складала їх пара. Вихователька відкриває третю сторінку:

Про свої права ми знаємо:

На освіту право маємо,
Маємо право на ім'я,
Яке нам дає сім'я.

Діти, давайте з вами хором заспіваємо імена нас усіх по черзі, спочатку заспіває своє ім'я Антон, а потім нам потрібно буде усім разом повторити (*діти виконують завдання*).

Дитина розповідає вірш про родину:

Я люблю свою родину:
Маму, тата я люблю,
Люблю діда і бабусю,
І цуценя, і кішку Мусю!
Усі, кого я так люблю
Мають право на сім'ю!

Вихователь відкриває четверту сторінку, на якій намальовані пігулки, шприц, градусник). Як ви вважаєте, які права дитини зашифровано на цьому аркуші? (*діти відповідають*).

Якщо ж погано стало нам,

Батьки заб'ють тривогу.
Для цього право є у нас
На медичну допомогу.

Вихователь: А зараз пограємо в гру «Так-ні», станемо в коло, плескаємо в долоні, якщо ви почули право, яке існує, не існує – тупочимо ногами.

1. Усі діти мають право на любов і турботу.
  2. Усі діти рівні у своїх правах.
  3. Кожна дитина має право їсти тільки цукерки, морозиво і чіпси.
  4. Усі діти мають право на повноцінне харчування.
  5. Усі діти мають право відмовлятися від обіду.
  6. Усі діти мають право на освіту.
  7. Усі діти мають право на відпочинок і дозвілля.
  8. Кожна дитина має одержувати сніданок у ліжку.
  9. Жодна дитина не повинна мити посуд
  10. Усі діти мають право на здоров'я та медичну допомогу.
  11. Діти мають право на інформацію.
  12. Жодна дитина не повинна прибирати власну кімнату.
  13. Діти мають право висловлювати свої погляди.
  14. Кожна дитина має право на життя.
  15. Кожна дитина має отримати в магазині все, що їй заманеться.
- Вихователь відкриває п'яту сторінку.

На сторінці нічого не намальовано, правильно, сторінка біла. Вона біла, тому що зараз ми з вами зробимо її кольоровою за допомогою своїх долоньок. Вибирайте собі колір і починаємо розмальовувати. (*діти розмальовують білий аркуш*). Діти, подивіться, як гарно у нас вийшло, ми зробили красивий малюнок, який показує, що нас багато, ми різні, любимо різні кольори, квіти, блюда, нас по-різному звать, але ми одна родина, у кожної дитини є свої права, які ми сьогодні з вами повторили.

Хочеш людиною справжньою стати,
Наші закони навчись поважати,
Навчись їх виконувати завжди і всюди,
Тоді і тебе поважатимуть люди.

6. Художня діяльність дітей протягом дня:

- малювання нетрадиційними засобами «Мої права», «Сім'я», «Ім'я мого друга», «Подарунок».

- аплікація «Моя сім'я найкраща», «Хатинка моєї мрії», «Подарунок».
- ліплення та конструювання «Усім потрібна родина».

Відгадування загадок про сім'ю (родину):

Ніжна, лагідна і мила,
На цей світ нас народила.
Я до неї пригорнуся,
Це ріднесенька... (матуся)

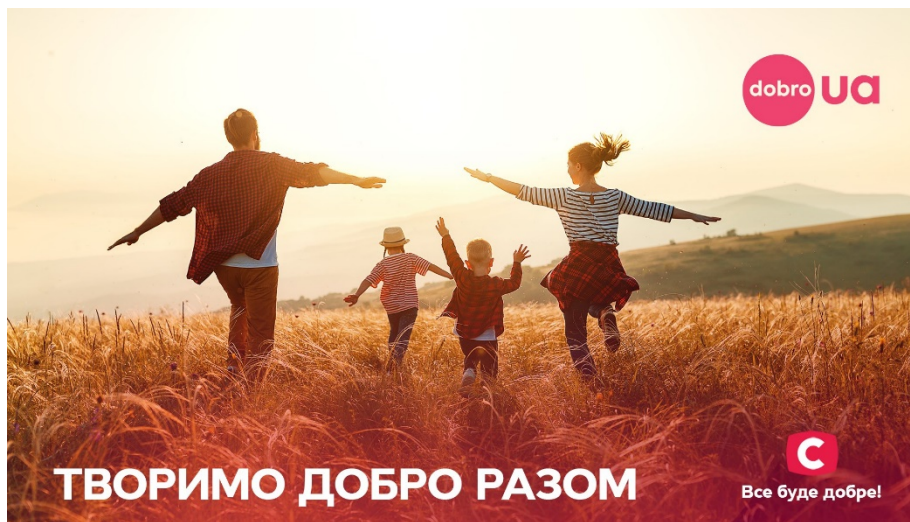
Хто усіх нас захищає,
Матінці допомагає?
З ним нічого не боюсь,
Здогадались? Це... (татусь)

Ще рідня у мене є!
Всім питання задає,
І вертлява, й невеличка,
Моя люба – це ... (сестричка)

З ним ніколи не сварюся,
Іграшками поділюся.
Буду з ним дружити, грати.
Познайомтесь, це – мій ... (братик)

Ще голубонька рідненька –
Добра, мила і старенька.
Я ніколи не журюся,
Бо у мене є ... (бабуся)

Сивий, мудрий і поважний.
Заклопотаний, відважний.
Всього я в житті навчусь,
Бо зі мною мій ... (дідусь)

Давідян В. Х.

РИМСЬКЕ ПРАВО. МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО РИМУ

(Історія України. Всесвітня історія. 6 клас)

Мета: *навчальна:* дати уявлення учням про релігію давніх римлян, почати ознайомлювати з основними досягненнями культури Давнього Риму та нормами римського права; *розвивальна:* розвивати вміння добувати інформацію з різних джерел працюючи в групах, аналізувати та порівнювати її, вдосконалювати навички самостійної роботи; *виховна:* виховувати повагу до культурної спадщини минулого.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: підручник: Бандровський О. Г. «Всесвітня історія. Історія України» (інтегрований курс). 6 клас. Київ, 2018 р.; ілюстрований матеріал, мультимедійна презентація, картки з завданням.

Основні терміни та поняття: «пантеон богів», римське право, акведуки, терми, тріумф, базиліка.

Після цього уроку учні повинні:

знати: пантеон богів та розповідати про кожного з них; ідейну близькість давньогрецької та давньоримської культур; величні споруди Давнього Риму та основних митців літератури;

уміти: аналізувати особливості римського права, характеризувати мистецтво Давнього Риму та відокремлювати її від інших.

Структура уроку:

- 1) Організаційний момент (2 хв.)
- 2) Актуалізація опорних знань, умінь та уявлень учнів (4 хв.)
- 3) Мотивація навчальної діяльності (3 хв.)
- 4) Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів (2 хв)
- 5) Вивчення нового матеріалу (28 хв.)
- 6) Закріплення нових знань та умінь (4 хв.)
- 7) Підсумки уроку (2 хв.)
- 8) Домашнє завдання (2 хв.)

Хід уроку:

I. Організаційний момент

Привітання вчителя і учнів. Учні готуються до уроку. Емоційне налаштування. Побажання гарного настрою, цікавої роботи, нових знань та відкриттів.

II. Актуалізація опорних знань, умінь та уявлень учнів.

Сьогодні ми з вами перегорнемо наступну сторінку історії Давнього Риму і дізнаємося про пантеон римських богів, мистецтво Давнього Риму та норми римського права. Бо історією Давнього Риму завершується історія стародавнього світу. На минулих уроках ми з вами вивчали, як з невеличкого міста на березі Тибру Рим розвинувся до велетенської імперії. Пригадаємо як же це було.

Перегляд відеоматеріалу. Історія Риму.

Та щоб подорожувати далі Давнім Римом, давайте, ми з вами пригадаємо минулі теми за допомогою історичного диктанту.

Історичний диктант

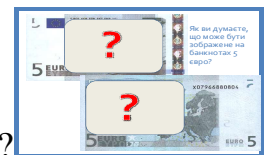
- 1. На якому півострові розташована Італія?
- 2. Що в перекладі означає “Італія”?
- 3. Коли виникло місто Рим?
- 4. Хто був легендарним засновником Риму?

- 5. Який символ міста Рим?
- 6. Хто врятував Рим під час галльської навали?
- 7. Хто керував пунічною армією під час II Пунічної війни?
- 8. Кого підтримав Цезар у Єгипті?
- 9. Кому належить вислів: “Прийшов, побачив, переміг”?
- 10. Яке почесне ім’я сенат присвоїв Октавіану?

III. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Тепер коли ми з вами все пригадали, давайте рухатись далі.

Рефлексія. Подивіться на дошку, ви бачити стародавній лист, на ньому зображена велична споруда усіх богів Риму. Це Пантеон. Зараз римський Пантеон є національним мавзолеєм, місцем поховання видатних людей. Я пропоную вам на ньому зазначити, що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

Як ви вважаєте, що може бути зображено на банкнотах 5 євро?

Отже, наприкінці уроку ми повернемося до цього питання та дізнаємося, що там зображено.

IV. Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів.

План уроку:

1. Пантеон римських богів.
2. Римське право. Сім’я та виховання дітей.
3. Архітектура Давнього Риму.
4. Література Давнього Риму.

V. Вивчення нового матеріалу.

Форма перевернутого навчання.

Учні працюють у групах.

Учні заздалегідь об’єднались у групи.

Виступають учні.

1. Пантеон богів. Група 1 підготувала виступ про богів Давнього Риму

Матеріал вивчається за допомогою мультимедійної презентації

Формування понять

Пантеон богів – храм усіх богів.

Записуємо пантеон римських богів.

Робота з картками.

Фронтальна бесіда.

Кожна група отримує картки, на якій зазначене римське ім'я бога та його характеристика.

Підбиваючи підсумки роботи, звертаємо увагу на подібність римських і грецьких богів.

- 1) Кого з богів олімпійського пантеону ви впізнали в римських богах?
- 2) Хто з богів навіть не змінив свого імені?

2. Римське право. Група 2 розповідає про Римське право.

Матеріал вивчається за допомогою мультимедійної презентації.

Записуємо у зошит: Римське право – сукупність загальних принципів і норм, які визначають становище особи та її взаємини з державою на основі засад справедливості, добра, гуманізму.

Прочитайте уривки із «Норм Римського права».

- Ніхто не виправдовує незнання закону.
- Ніхто не може бути покараний двічі за той самий злочин.
- Ніхто не може бути суддею у власній справі.
- Треба вислухати і протилежну сторону.
- Під час війни закони мовчать.
- Благо народу – вищий закон.
- Договори треба виконувати.

Які норми римського права зберегли свою актуальність?

Отже, римське право – це величезний спадок, що увійшов до правового життя сучасного світу.

Хронологічна задача

1. Що було раніше: а) встановлення республіки в Римі чи, б) реформи Солон в Греції? На скільки років?

Фізкультхвилинка

3. Мистецтво Давнього Риму.

Розповідь учителя.

Мистецтво Давнього Риму знаходилося безпосередньо під впливом грецького. Культура Греції пронизувала усі сфери життя римлян. Відбулося парадоксальне явище – підкорений народ підкорив своїх ворогів. Але в Давньоримському мистецтві проявились специфічні особливості, що було обумовлене ментальністю римлян. Як образно зазначив Цицерон: «Греки вивчали геометрію, щоб пізнати світ. А римляни, щоб вимірювати земельні ділянки».

Тверезість та практичність світогляду римлян відобразились в домінуванні тих видів котрі мали безпосереднє практичне значення. Римляни переважно займалися впорядкуванням середовища, привносили цивілізацію в оточуючий світ. У містах та провінціях вони створили мережу зручних і функціонуючих доріг (до нашого часу), кам'яних мостів, акведуків. Римляни вперше винайшли бетон.

Архітектура

Виступ 3 групи

Матеріал вивчається за допомогою мультимедійної презентації

Формування понять

Форум – центральна площа.

Терми – лазні, якими користувалися міський плебс.

Робота з підручником. С. 194. виписати поняття акведук – це

аркомий міст, яким прокладали водогін через ріки.

Робота з підручником с. 212.

Читаємо що таке базиліка та амфітеатр.

Сторінка 213 працюємо самостійно в групі. Завдання 2. Установіть відповідність між назвами та зображеннями.

Отже, особливість римської архітектури – широке використання арок, грандіозність, пишність споруд виражало могутність Римської держави. Головне місце в архітектурі займали форуми,

тріумфальні арки, амфітеатри, цирки.

Завдання: підписати назви споруд

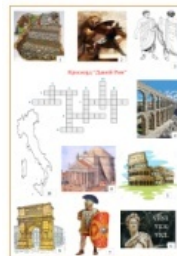

Література. Виступ 4 групи.

Матеріал вивчається за допомогою мультимедійної презентації.

Співвіднести поняття з визначенням.

VI. Закріплення нових знань та умінь

Вирішення кросворду «Давній Рим»

VII. Підсумки уроку

Рефлексія

Учням пропонується закінчити речення:

- Сьогодні я дізнався... * Тепер я можу...
- Було цікаво... * Я навчився.....
- Було важко... * У мене все вийшло....
- Я виконував завдання... * Я спробую....

Як ви вважаєте, чи досягли ми очікуваних результатів?

А тепер давайте пригадаємо, що за споруди зображувались на купюрі 5 євро.

Відповідаємо на наше питання, яке було на початку уроку. Це тріумфальна арка та акведук.

Який ми можемо зробити висновок до теми нашого уроку?

Отже, ми з'ясували, що мистецтво Давнього Риму, як і релігія, знаходилися під впливом греків. Однак римляни вдосконалювали все надбання, для свого практичного значення, і в цьому проявилась специфічна особливість римлян. А норми римського права стали основою більшості правових систем країн.

VIII. Домашнє завдання (2 хв.) § 44, 45. Завдання С. 195.

Делій І. В.

ЧОРНОБИЛЬ НЕ МАЄ МИНУЛОГО ЧАСУ

***Мета:** згадати про трагедію віку – вибух на ЧАЕС, поглибити знання учнів про дані події, визначити негативний вплив аварії на стан навколишнього середовища та здоров'я населення, учити школярів аналізувати та узагальнювати навчальну інформацію, виразно декламувати;*

розвивати артистичні здібності, мовлення і мислення учнів;

формувати особисту стурбованість кожного учня за все, що відбувається навколо, сприяти формуванню патріотичних почуттів у школярів.

(На сцені – стіл, накритий чорною скатертиною. На столі – образ Божої Матері, розламана хлібина, запалена свічка, кетяг калини. Задній план – чорний дран, два плакати, вінок)

Ведуча: Стогне дзвін. Та найгіршими нотами звучать у ньому голоси Чорнобиля, катастрофи, яка ніколи не зітреться з людської історії, не згасне у віках.

Ведуча: Шановні присутні! Сьогодні ми проведемо урок-спомин про трагедію Чорнобиля.

Полин-трава... Стародавнє містечко пригорнулося серед лісів і ланів до світловодої Прип'яті. А звідки, з яких глибин народних придбала ти назву – полин-трава?

Чорнобиль... Мертва зона... Сьогодні такі слова гірким болем відлунюються у

наших серцях. Заростають деревами, кущами, травою опромінені села. Вони порожні, мертві. Поступово руйнуються хати. Разом із ними руйнуються, зникають неповторні цінності поліської давнини.

Про жахливу подію важко згадувати, страх проймає душу при згадці про мільйони загиблих людей, особливо молодих, які помирають повільно, але в тяжких муках. Ще багато століть ця трагедія буде нагадувати про себе вадами у новонароджених.

Ранок... Чорний ранок... 26 квітня 1986 року.

О 1 годині 23 хвилині 40 секунд, коли всі безтурботно спали, над четвертим реактором Чорнобильської АЕС нічну темряву розірвало полум'я. Мирна, щаслива весна перестала існувати.

Учитель:

26 квітня!

В ніч із забуття

Йде страшне створіння – атомне дитя.

Суть його безкровна і зиниць нема

І уста безмовні, і душа німа.

Вирвавшись на волю з мороку ночей,

Вже калічить долі і батьків й дітей.

Учень:

26 квітня!

Люди не проспіть!

Атомне століття раною горить.

Кличе кожне серце стати з злом на боротьбу,

Щоб зустріли внуки вранішню зорю.

І виростають покоління

Котрі не чули тиші

Що зберегли ми, що надбали

Що дітям у спадок передать?

Тепер тут зона, а була земля,

Тут був чорнозем, а тепер Чорнобиль.

Ведучий: Ніяких сигналів про небезпеку, ніяких звісток про евакуацію. Лише згодом пролунали сигнали ЦО про негайний вивіз населення. Люди були забрані з вулиць, дехто встиг узяти в руки необхідне. Ніхто не думав тоді, що назавжди покидає рідну домівку.

Ведучий: Біда розчинилася в духмяному повітрі, у біло-рожевому цвітінні яблунь та абрикос, у воді сільських криниць, у всій красі. Та хіба тільки в ній? Вона розчинилася у людях. Ця трагедія увійде в історію, в усі хроніки людства як невилгойна рана на тілі України. Увесь цей жах відгукнувся болем у серцях мільйонів людей. За покликом рідної землі на захист свого народу першими до палаючого реактора по тривозі прибули пожежники по охороні Чорнобильської АЕС на чолі з начальником корпусу Володимиром Правиком. Потім прибуло підкріплення з міста Прип'ять на чолі з Віктором Кібенком. Вступивши у вируюче полум'я, у смертельну небезпеку, якою дихав реактор, пожежники в ту ніч, не шкодуючи ні сил, ні самого життя, виконали присягу на вірність народу України.

Ведучий: Через 2 тижні після аварії красивий юнак, відважний офіцер Віктор Кібенок помер, так і не побачивши народженого вже після трагедії молодою дружиною первістка. Тепер про Віктора і його бойових соратників кажуть: був добрим, чесним, сміливим, принциповим, любив сім'ю, друзів, багато жартував. Його улюбленою приказкою була: «Тримайтесь ближче до життя, хлопці».

Учитель: Із вогню у безсмертя смерть поправши ступили вони. Одразу за пожежниками приступили до роботи медики. Швидко зорієнтувавшись в обстановці, надавши першу медичну допомогу визначили межі часу перебування в радіоактивній зоні. Медики працювали цілодобово.

Сьогодні – День пам'яті, День скорботи і роздумів. Бо нам таки є над чим замислитись. Живемо на технологічному вулкані. Чи не повториться трагедія в іншому місці? Чи стали ми більше шанувати рідну землю? Тож запалімо

поминальну свічку – свічку надії 26 квітня. Хай полум'я свічок у наших душах зіллється в одне полум'я віри. Ми будемо жити!

(Діти запалюють свічки в пам'ять загиблим)

Сьогодні згадаємо тих перших, які кинулися у вогонь, у небезпеку, які затулили собою усіх нас. Це Віктор Кібенко, Володимир Правик, Микола Ващук, Володимир Тищура, Микола Титенок, Василь Ігнатенко та інші. Усього у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи взяло участь 600 тисяч осіб, зокрема, українців – 350 тисяч.

Померло після Чорнобильської аварії 14 тисяч ліквідаторів-українців.

(На сцену виходять учні-читці)

1-й учень:

Ті, що згоріли в огні
В перші хвилини двобою,
Землю прикрили собою,
Як наші діди на війні.
Не залишили пости,
Мужньо стояли на герці,
Пам'ятник їм вознести
Треба у кожному серці.

2-й учень:

Світ з посивілим житом
З цвітом і гроном калини,
З вічним дитячим сміхом,
Що на вустах Батьківщини,
Світ – із лугами , лісами,
З ріками і зорею,
З чистими небесами
Над скупаною землею.

Ведуча: Ми схиляємо свої голови перед усіма, кого сьогодні вже немає з нами, перед тими, хто ціною власного життя оплатив шанс на життя мільйонів.

Хвилина мовчання, хвилина мовчання...

Це мить не прощання, а вічне стрічання

Із тими, кого вже не стрінемо ми.

Коли наступає хвилина мовчання,

У пам'яті нашій клекочуть громи.

Тож устаньмо і – помовчимо мить – у пам'ять про тих, хто заснув вічним сном,
сказавши своє вагоме слово в цій трагедії.

(Чути звук метронома. Хвилина мовчання)

Учитель: Як багато горя... Воно б'є у наше серце, у свідомість. Страшне чорнобильське лихо і досі продовжується, забираючи все нові й нові жертви. Але я вірю, що пісня у лузі ще озветься і доля сонечком зійде, з'явиться радісна веселка після чистого дощу над тобою, мій краю.

1-й учень: З колючим терням на чолі вінець.

Земля у зоні – як у домовині...

Хоч лжепророки дзвонять про кінець –

Жива ж душа, і жити в Україні.

2-й учень: Ще б'ється серце, бо ж душа жива.

Хоч рясно зародила садовина –

Та смертю дихає отруєна трава

І плаче стронцієм поранена калина.

Чорнобильська зірка...

Встань, моя Україно, простягни свої руки до неба,

Знай, що Бог ще чекає молитву твою.

Що долю багатьом скалічив він.

Ведучий: Наша пам'ять і пам'ять багатьох наступних поколінь знову і знову буде повертатися до трагічних квітневих днів 1986 року, коли ядерна смерть загрожувала всьому живому і неживому. Громадськість стурбована розбудовою існуючих АЕС, експлуатація яких не дає цілковитої гарантії безпеки для людей і природи.

Учитель: Мимоволі хочеться гукнути: «Люди! Схаменімося! Дзвони Чорнобиля б'ють на сполох!

Ведучий: Чорнобиль дав нам кілька моральних уроків трагедії;

1-й урок – безвідповідальності (ми не були готові до такої аварії ні морально, ні технічно. І коли вже сталася трагедія, довго все подавалося в приимерках напівправди);

2-й урок – милосердя (всі люди відгукнулись на біду, прийшовши чорнобильцям на допомогу: збирали кошт у фонд Чорнобиля; діти-чорнобильці відпочивали й оздоровлювались у санаторіях, таборах відпочинку);

3-й урок – патріотизму (ми мусимо завжди пам'ятати про подвиг пожежників, щоб у потрібну хвилину стати на захист, прийняти правильне рішення, насамперед думати про тих, хто нас оточує, а не про себе; бути чесними і сміливими, бути людьми, гідними свого народу і не зганьбити його; любити й берегти рідну землю).

Ведуча: О Боже Великий, наш Боже, наш Боже!

Дай певність на радість, умнож наші сили,

Аби підняли ми обпалені крила,

Щоб швидше минувся час лиха й випроби,

Щоб змився дощами пекельний Чорнобиль...

ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ.

ІСТОРІЯ ВІДКРИТТЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ МАТЕРИКА.

РЕЛЬЄФ ТА КОРИСНІ КОПАЛИНИ (географія, 7 клас)

Мета:

Формування предметних компетентностей:

Сприяти розумінню здобувачами освіти особливостей ФГП материка, засвоєнню знань про історію відкриття та освоєння материка.

Сформувати знання про рельєф і корисні копалини Північної Америки.

Розвивати мислення здобувачів освіти, уміння виявляти причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати, робити висновок.

Удосконалювати вміння працювати з картою, виховувати інтерес до пізнання нового, комунікативні навички, культуру спілкування.

Формування ключових компетентностей:

Спілкування державною мовою: уміння тлумачити географічні поняття, явища, описувати географічні об'єкти, використовувати в мовленні географічні терміни, сучасну українську наукову термінологію.

Основні компетентності в природничих науках і технологіях: уміння пояснювати явища в природі, використовуючи наукове мислення.

Уміння вчитися впродовж життя: організувати самоосвіту з географії, визначати мету, планувати, добирати необхідні засоби.

Ініціативність і підприємливість: виробляти власні цінності, ставити цілі, діяти задля досягнення їх, спираючись на географічні знання.

Екологічна грамотність і здорове життя: усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки у природі та її цілісність.

Тип уроку: урок нових знань.

Освітні ресурси: географічна карта, атласи, контурні карти.

Перебіг уроку:

I. Організаційний етап.

Перевірка готовності класу до уроку.

- Чого ви чекаєте від сьогоднішнього уроку:
- навчитися...
- дізнатися...
- попрацювати...

Я сподіваюсь, що ваші очікування будуть виправдані.

II. Актуалізація компетентностей.

- Згадайте, які материки ви дослідили на попередніх уроках.
- Які епітети з префіксом «най» можна до них застосувати?

III. Мотивація освітньої діяльності.

Приєм «Дивуй»

Переглядаючи матеріали до сьогоднішнього уроку я зустріла в інтернеті таку інформацію: «Берегова охорона США отримала радіограму «SOS, SOS, SOS. Яхта «Розалін» просить допомоги. Погода зненацька зіпсувалася. Прилади орієнтації вийшли з ладу. Сильний вітер зламав основну щоглу яхти. Ми знаходимося на 37 градусі північної широти та 68 градусів західної довготи. Допоможіть нам». Через кілька секунд зв'язок перервався. На жаль, яхту так і не знайшли. Визначте, де ж трапилася ця трагедія».

- Бермудські острови.

Ви здогадались, що ми не випадково знайшли ці острови. Вони відносяться до материка Північна Америка, яку ми сьогодні починаємо вивчати.

Разом з Південною Америкою вона утворює частину світу Америка. Як і інші материки вона має свої рекорди: найбільший острів світу біля її берегів – Гренландія, тут ростуть секвої, вік деяких 3–4 тисячі років. Уявіть, вони народились ще до нашої ери. Тут знаходиться найсухіша пустеля світу – Долина смерті. Тут розташований найпотужніший водоспад світу – Ніагарський.

Отже, тема нашого уроку Північна Америка. ФГП. Історія відкриття, рельєф і корисні копалини.

IV. Формування компетентностей.

Як завжди, вивчення материка ми починаємо з визначення його ФГП.

Згадайте, чому?

Приєм «Картографічний практикум»

1. Визначення ФГП материка за планом.

На відміну від Південної Америки, Північна Америка має складну берегову лінію.

Давайте її дослідимо.

– Вирушаємо від мису Марьято на північ. Тут знаходяться:

Панамський канал

Карибське море

Півострів Юкатан

Антильські острови

– У чому справа? Їх називають Вест-Індія. Чому?

Півострів Флорида

Півострів Лабрадор

Острів Ньюфаундленд

Острів Грендландія

Канадський арктичний архіпелаг

– Його айсберги стали причиною загибелі британського лайнера «Титанік».

Півострів Аляска

Алеутські острови

Півострів Каліфорнія.

2. Історія відкриття та дослідження материка.

– Опрацюйте текст підручника § 32

– Випишіть у зошит ім'я мандрівника та його відкриття

Приєм «Знайди помилку».

Набираючи текст для карток, я не впевнена, що була достатньо уважною. Перевірте, чи немає там помилок. Якщо є, виправте їх.

У 1498 р. з Італії на пошуки західного шляху в Індію відправилась експедиція під керівництвом Христофора Колумба. 12 жовтня матрос шхуни «Пінта» побачив землю. Так був відкритий материк Північна Америка. Проте, Колумба не можна назвати першовідкривачем, бо до нього у Північній Америці побували вікінги. У той час, коли Колумб збирався у свою третю подорож, англійський мореплавець Джон Кабот відкрив острів Гренландія. Англієць Генрі Гудзон дослідив південні райони Північної Америки. Він відкрив затоку і протоку, які названі його іменем. Англійська колонізація Північної Америки почалася у 1585 р. А на початку 17 століття на материк прибули англійці, які заснували сучасний штат США Массачусетс. Перші російські поселення були засновані у 17 ст. після відкриття Аляски. Російська Америка простягалась у північній частині материка. Проте у 1867 р. Російська імперія продала Аляску США за 7,2 млн. доларів.

3. Рельєф і корисні копалини.

– Які причини зумовлюють особливості рельєфу материка?

– Рельєф материка переважно рівнинний і представлений:

Примексиканською низовиною

Місісіпською низовиною

Центральною рівниною

Лаврентійською височиною

Великими рівнинами.

– Гори материка потужні і величні:

Кордильєри

Апалачі

Приєм «Проблемне питання»

– У якій частині материка переважають рівнини? Чому?

– А де знаходяться гори? Чому?

– Чим відрізняються Кордильєри та Апалачі? Чому?

– Чи можливі в них вулкани і землетруси?

Північна Америка багата на корисні копалини. Тут є нафта, газ, вугілля, кухарська і калійна сіль.

– У якій частині материка вони переважають?

– Як вони могли утворитися?

У той же час в західній частині материка добувають магматичні корисні копалини – золото, мідь, поліметалеві та олов'яні руди. Чому?

V. Закріплення, узагальнення та систематизація компетентностей.

Приєм «Географічний крос»

Доповни речення:

1. Серед інших материків за площею Північна Америка ...
2. Усі об'єкти Північної Америки матимуть широту ...
3. Дві найбільші затоки Північної Америки ...
4. Який архіпелаг сформувався на півночі материка ...
5. Першими європейцями, що побували в Північній Америці є ...
6. У Північній Америці є дві гірські системи ... та ...
7. На материк переважають форми рельєфу ...
8. Північну Америку омивають океани ... та ..., та ...
9. Найбільший острів біля берегів Північної Америки ...
10. Найбільший півострів Північної Америки ...

I. Підсумки уроку. Рефлексія.

Приєм «Сходінки успіху»

II. Домашнє завдання.

Опрацювати § 32–33. Виконати практичну роботу № 9 «Позначення на контурній карті географічних об'єктів Північної Америки».

Жигульська О. І.

КВЕСТ-ГРА «УКРАЇНА – ЄДИНА КРАЇНА»

Мета: ознайомити учнів з основними державотворчими подіями становлення незалежної України; учити школярів швидко знаходити необхідну

інформацію, співпрацювати в групі, логічно, вільно і послідовно висловлювати власну думку;

розвивати мислення, мовлення, увагу, пам'ять;

виховувати в учнів національну самосвідомість і патріотизм; сприяти усвідомленню морально-правових норм і загальнолюдських цінностей суспільства; прищеплювати ціннісне ставлення до своєї держави, суспільства, рідної мови; виховувати шану та інтерес до історії власного народу.

Квест можна провести дистанційно та очно (у класі або за його межами).

Для дистанційного навчання використовуйте презентацію, якщо ви працюєте онлайн. Також ви можете надіслати квест учням у форматі презентації або PDF для індивідуальної роботи. Якщо ви надіслали завдання індивідуально, щоб отримати зворотній зв'язок запропонуйте учасникам надіслати на електронну пошту або вайбер відповіді у ворді або скрін /фото своїх робіт (відповідей), обов'язково вказавши прізвище, ім'я та клас у якому навчаються учні.

Для очного проведення (у класі) також можна використати мультимедійну презентацію або об'єднати учасників квесту в групи та роздрукувати для кожної команди завдання з презентації або документа pdf, що додається.

Очно квест можна проводити в одному приміщенні або з переміщенням по кабінетах.

Примітка: презентацію легко відредагувати відповідно до ваших потреб.

Час: 30-40 хвилин

Хід проведення

1. Вступне слово модератора, презентація теми та визначення мети квест-гри «УКРАЇНА – ЄДИНА КРАЇНА».

2. Учасники гри об'єднуються в команди (3-4 команди, для кожної підготуйте стіл, за яким вони будуть працювати, об'єднайте учасників шляхом

жеребкування. Потім команда обирає капітана, придумує назву, девіз та емблему команди (візитну картку).

3. На дошці прикріпіть назву квесту (роздрукуйте завдання для команд) або використовуйте мультимедійну презентацію.

4. Команди отримують маршрутний лист (два варіанти є у презентації. Ви також можете поміняти місцями назви станцій та розробити більше карт за потреби), де будуть фіксуватися бали, які учасники команд зможуть заробити, виконуючи певні завдання. Виконавши завдання, капітан команди звертається до модератора гри, який перевіряє та виставляє бали. Наступне завдання капітан команди отримує також від модератора гри (або на наступній станції за межами класу).

5. Гра вважається завершеною, коли кожна команда виконає всі завдання та пройде всі станції, зазначені на маршрутній карті.

Зупинка. Асоціативний куш

Учасникам квесту потрібно розшифрувати анаграми та скласти асоціативний куш до слова Україна.

СОБОРНА, ЧУДОВА, НЕЗАЛЕЖНА, КВІТУЧА, ЦІЛІСНА, ВІЛЬНА КРАЇНА, РІДНА, БАТЬКІВЩИНА, ЄДИНА.

Зупинка. Склади вірш

Учасникам квесту потрібно скласти вірш-сенкан до слова «УКРАЇНА».

Сенкан – це білий вірш, у якому синтезована інформація в короткий вислів з п'яти рядків.

Щоб скласти сенкан дотримуйтеся наступних правил:

Перший рядок складається з одного слова (іменника) – назва поняття.

У другому рядку представлений опис, що складається вже із двох слів (прикметників)

Третій – визначає характерні дії й складається із трьох слів (дієслів)

У четвертому рядку формується фраза, що складається з чотирьох слів і виражає ставлення до теми.

Останній рядок складається з одного слова (синоніма до теми), у якому відбито суть або сформульований висновок.

Приклад:

Україна

Незалежна, єдина

Зростає, розквітає, надихає

Наша рідна земля

Батьківщина

Зупинка. Алітерація слова

Учасникам квесту потрібно розшифрувати слово «соборність», добираючи до кожної букви слова, які стосуються цього свята.

С – свобода, о – об'єднання, Б – боротьба, О – обов'язок, Р – рівність, Н – незалежність, І – історія, С – самостійність, Т – традиції, Ъ

Зупинка. Шифрувальна

Учасникам квесту потрібно *переставити літери місцями, щоб дізнатися, що саме ми відзначаємо в День Соборності України?*

День проголошення Акту Злуки українських земель в єдину велику Україну.

Зупинка. Дешифратор

Учасникам квесту потрібно *розшифрувати дешифратор та дізнатися, в якому місті відбулося підписання Акту Злуки?*

Київ

Зупинка. Зайві літери

Учасникам квесту потрібно у всіх рядках закреслити літери, які повторюються більше ніж два рази. З літер, що залишилися скласти слова та дізнатися, чим запам'яталося перше святкування Дня Соборності України в історії сучасної України?

Живий ланцюг

ЗУПИНКА «Зайві літери»

У всіх рядках закресліть літери, які повторюються більше ніж два рази.
З літери, що залишилися складіть слова та дізнайтеся, чим запам'яталось перше
святкування Дня Соборності України в історії сучасної України?

~~Ж~~	~~О~~	~~С~~	~~З~~	~~И~~	~~Х~~	~~О~~
~~Е~~	~~Ф~~	~~В~~	~~Р~~	~~Д~~	~~Е~~	~~И~~
~~Т~~	~~Й~~	~~Х~~	~~Т~~	~~С~~	~~Л~~	~~С~~
~~А~~	~~З~~	~~Д~~	~~Н~~	~~О~~	~~Е~~	~~Ф~~
~~Р~~	~~Т~~	~~Ц~~	~~Т~~	~~Д~~	~~З~~	~~Ю~~
~~З~~	~~Д~~	~~Е~~	~~Ф~~	~~Г~~	~~Р~~	~~Х~~

Відповідь:

Зупинка. Відгадай місто

Учасникам квесту потрібно відгадати місто по картинці та за описом
(записати назву).

ЗУПИНКА «Відгадай місто»

Відгадай місто по картинці та за описом (підпиши).

- Народна назва міста «Перлина біля моря»
- Саме у цьому місті у 1902 році відкрили перший в Україні фунікулер. Він з'єднував порт і верхню частину міста
- Це українська столиця гурму, саме тому 1 квітня у День сміху в них офіційний вихідний
- Це місто міняло свій герб шість разів
- Тут знаходиться найперший та найстаріший зоопарк України
- Це місто одне з небагатьох в Україні, яке має метро, що налічує 30 станцій
- Це місто музики. Звідси розпочинали свою музичну діяльність гурти Океан Ельзи, Скрябін, Плач Єремії, Руслана Лижичко та ін.
- Найбільше музейне місто України. Тут започатковано перший у світі Музей сала
- Найбільш дощове місто України

Одеса

Харків

Львів

Зупинка. Збери прислів'я

Учасникам квесту потрібно зібрати прислів'я та пояснити їх значення.

Людина без рідної землі, як соловей без гнізда.

Рідна земля – мов колиска золота.

Нема на світі другої України, немає другого Дніпра.

Без любові до людини немає любові до батьківщини.

Україна – мати, за неї треба горою стояти.

Грудка рідної землі дорожча за золото.

Лучче на своїй стороні кістками лягти, ніж на чужині слави натягти.

Людина без вітчизни, як соловей без пісні.

У нашій дружбі – наша сила.

Без верби і калини нема України.

Зупинка. УКРАЇНА ЄДИНА

Учасникам квесту потрібно скласти ПАЗЛ-карту України.

У презентації два варіанти (різна складність, для старших більше деталей, для менших учасників – менша кількість)

Зупинка. Долоньки єднання

Учасникам квесту потрібно записати свої побажання рідній Україні на долоньці із серцем та «окутати в обійми» нашу батьківщину, щоб вона була захищена нашою Любов'ю.

Підсумок: Найсвятіше для нас почуття Батьківщини неодмінно асоціюється з маминою піснею, з тим, як «заглядає в шибку казка з сивими очима, материнська добра ласка в неї за плечима».

(Звучить пісня «Україна – це ми»).

Заключний етап. Вручення грамот за участь у квесті.

Заяц В. М.

СІМЕЙНЕ СВЯТО «ЧАРІВНА КРАЇНА ДИТИНСТВА БАТЬКІВ»

Формування ключових компетентностей:

– **вільне володіння державною мовою:** уміння усно й письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

– **здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами:** активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях в освітньому процесі, культурному житті громади;

– **громадянські та соціальні компетентності:** навчати учнів культури спілкування, розширити уявлення дітей про сім'ю, рідних і близьких людей; формувати в учнів уважне ставлення до батьків, уміння цінувати людей, свою сім'ю;

– **навчання впродовж життя:** опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, вчити працювати самостійно і в групі.

Обладнання: Книга спогадів батьків про дитинство, виставка малюнків і фотографій «Дитинство моїх батьків»; музичний супровід; сувеніри.

Попередня робота. Учні отримають завдання поговорити зі своїми батьками і розпитати про дні їхнього дитинства, про той вік, у якому зараз перебувають самі учні. Діти оформлюють отримані спогади у вигляді великої книги.

Кожен з учнів окремо пише розповідь про дитинство батьків, потім вони об'єднуються в мікрогрупи для виконання різноманітних завдань.

– Оформлення виставки «Дитинство наших батьків» у вигляді фотоальбому, а також в електронному для інтерактивної дошки.

– Пошук та підготовка музичного супроводу часів дитинства батьків.

– Підготовка сувенірів для дорослих учасників свята своїми руками.

– Підготовка і проведення бліц-інтерв'ю під час класної години.

Хід заняття

Учень.

Ви одні з тих, кого мами звали додому, кричачи з балкона.

Ви одні із тих, хто писав листи паперові, а не смс.

Ви одні з тих, чиї друзі були не онлайн, а у дворі.

Ви одні з тих, хто грав не в мережеві ігри, а в схованки.

Ваше дитинство було найкращим!

Вступне слово вихователя.

Дитинство – це чудовий період у житті кожної людини. У всіх воно минає по-різному, але не чула від жодної людини, що її дитинство було

поганим. Адже, незважаючи на обставини, у дитинстві кожної людини є якісь яскраві незабутні моменти.

У дитинстві живеш ніби в чарівній країні, де все переливається різними барвами, усе іскриться щастям. Незважаючи на те, що діти поступово дорослішають, спогади про чарівну країну дитинства супроводжують людину все життя.

Багато дорослих хочуть повернутися в минуле, побути дітьми хоч на коротку мить, відчутти себе маленькими, вередливими й тендітними. А дехто все життя лишається дитиною. Та все ж таки справжнє безтурботне й сповнене любові дитинство, нажаль, не повернути ніколи.

А зараз до вашої уваги цитати відомих людей про дитинство.

Діти по черзі розповідають цитати про дитинство відомих людей.

1. Тільки діти можуть дізнатися, яким запасом терпіння ви володієте.
2. Найкраще намисто для жінки – це руки дитини, які обіймають її шию.
3. Дитинство – це така весела пора, коли біжиш вночі з туалету й радієш, що тебе ніхто не з'їв.

4. Діти – це квіти життя...

Зібрав букет – подаруй бабусі.

Бліц-опитування батьків.

– Які асоціації виникають у вас зі словом *Дитинство*?

– Якими іменами вас називали в дитинстві?

– З ким з ваших друзів ви зустрічаєтесь й сьогодні?

– Які улюблені заняття у вас в дитинстві?

Вихователь. Усе змінюється: і ми з вами, і погляди на життя, і вже наші діти зовсім не такі, якими ми були в дитинстві. Саме про це зараз і піде мова...

Сценка «Тинейджер у сім'ї».

Вихователь. Чарівні спогади повертають нас назад у дитинство, а щоб краще їх пригадати, ваші діти озвучать оповідання про те, якими ви були маленькими.

Ознайомлення з книгою спогадів і знайомлять із малюнками, якими ілюстровані твори. Також діти представляють фотографії (в електронному вигляді) через інтерактивну дошку й розповідають, хто на них зображений, якого року їх було зроблено.

Конкурс «Що ми знаємо одне про одного?»

Для участі в конкурсі запрошуються сім'ї. Батьки та діти мають продемонструвати знання про дитинство одне одного.

Запитання до дітей:

1. Які цукерки були улюбленими у тата й мами в дитинстві?
2. Улюблені пісні мами й тата в дитинстві.
3. Чим захоплювались у дитинстві твої батьки?
4. Які шкільні предмети вони не любили?
5. Як звали улюблених учителів мами й тата.
6. Як звали найкращу подругу (друга) мами й тата в дитинстві?
7. Які кумедні випадки траплялися в дитинстві з твоїми батьками?
8. Які улюблені музичні гурти, співаки були в батьків у дитинстві?

Запитання до батьків:

1. Улюблений одяг вашої дитини.
2. Найбільше бажання вашої доньки чи сина.
3. Улюблена їжа вашого сина або дочки.
4. Найкращий друг або подруга вашої дитини.
5. Улюблений предмет.
6. Улюблений учитель.
7. Улюблений музичний гурт або співак.
8. Улюблене заняття.

Учень. Батьки! Ви нас зростили, виховали, навчили добра. І як же не віддячити Вам пошаною, любов'ю та ласкою? І, власне, тільки цього ви чекаєте від нас. Скупимося ми на ласкаві слова для своїх рідних, а потім відчуваємо провину. Заповідь Божа говорить: «Шануй, сину, батька й матір твоїх, щоб довгі були твої дні на Землі, яку Господь Бог дає тобі».

Відеоролик «Притча про однооку матір».

Учень 1. Ми любимо вас, кохані мами й тата,

Ми вам бажаємо здоров'я багато.

Ми хочемо, щоб завжди ви раділи

І щоб ніколи в житті не хворіли!

Учень 2. Хай Бог охороняє вас від злого,

Хай світить сонце та колосяться жита,

Щоб ви були щасливі та здорові

На многії і многії літа.

Вихователь. Шановні батьки, прийміть, будь ласка, від своїх діточок ці скромні подарунки як символ і спогад про наше сьогоднішнє маленьке свято.

Музичний подарунок (діти виконують пісню про дитинство).

У кінці виховної години батьки отримують подарунки-сувеніри від своїх дітей та роблять спільну світлину на згадку про цю зустріч...

Каширіна Ю. В.

МІЙ РІДНИЙ КРАЙ – ДОНБАС

Мета: формувати в учнів інтерес до навчання; учити школярів працювати з орфографічним та лексикологічним словником, правильно писати і засвоювати значення окремих слів, складати розповіді про символи української держави, рідний край та свою школу;

розвивати мислення, мовлення, пізнавальний інтерес, творчу активність учнів;

формувати морально-етичні та патріотичні почуття, любов до рідної школи як джерела знань, виховувати в учнів повагу до рідного міста, рідного краю та свого народу.

Обладнання: символи України, Донбасу, малюнки учнів про рідний край і своє місто, аудіозаписи та відео слайди.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Дзвонить дзвіночок: «Дзелень, дзелень!»

Сміється сонце, збудився день.

Кличе дзвіночок: «Бім-мам! Бім-бам!»

Урок розпочати час школярам.

II. Повідомлення теми та мети уроку.

Любі діти, чарівна осінь зустрічає вас гарним святом і першим уроком. Ми знову опинилися з вами на порозі чарівної Країни Знань. І сьогодні на уроці ми з вами вирушимо у подорож рідним краєм на казковому потязі. А пасажирами будемо ми, але спочатку я пропоную відгадати вам загадку:

Красивий, щедрий рідний край

І мова наша солов'їна.

Люби, шануй, оберігай

Усе, що зветься... (Україна)   І. Січовик

Прошу зайняти свої місця, ми вирушаємо в подорож «Мій рідний край».

(Створення емоційного настрою – звучить пісня «Як у нас на Україні»

К.Бужинська)

Слова вчителя:

У всіх людей одна святиня.

Куди не глянь, де не спитай,

Нема без кореня рослини,

А нас, людей, без Батьківщини.

III. Основна частина уроку.

1. Бесіда про символи держави.

– Рідний край, Україна, Батьківщина,

Донбас! Які це прості і разом з тим чарівні слова. У кінці серпня ми святкували державне свято.

– Як називається це свято? (День Незалежності України – 24 серпня)

– Правильно, Україна була проголошена вільною, незалежною, самостійною державою. Але в кожному краї знають та поважають символи держави. А що про них знаєте ви?

1. Гра «Мікрофон»

Символ – це ...

Герб – це ....

Прапор – це ...

А які символи України відомі вам?

1. Поетична хвилина.

Любіть Україну, у сні й наяву,

Вишневу свою Україну.

Красу її вічно живу і нову,

І мову її солов'їну.

Облітав журавель

Сто морів, сто земель,

Облітав, обходив,

Крила свої натрудив.

Ми спитали в журавля: – Де найкраща земля?

Журавель відповідає: – Краще рідної – немає!

Що таке Батьківщина? Під віконцем калина,

Тиха казка бабусі, ніжна пісня матусі,

Дужі руки у тата, під тополями – хата,

Під вербою – криниця, у чистім полі – пшениця,

Серед луку – лелека, у діброві далека...

А для нас – це Донецьк – рідний і величавий!

2. Розповідь учителя про Донеччину.

– Кожна людина любить і поважає той край, у якому народилася та живе. Кожний пишається нею, бажає завжди розповісти про неї.

– Донеччино моя, моя ти батьківщино,

Тобі любов моя і всі мої чуття!

Я до твоїх грудей приникнув,

Як дитина, щоб знов набратись

Сил для пісні і життя. (В. Сосюра)

3. Фізкультхвилинка.

УКРАЇНА – (діти розводять руки)

РІДНИЙ КРАЙ – (піднімають руки вгору)

ПОЛЕ, РІЧКА – (повороти тулуба вправо-вліво)

СИНІЙ ГАЙ – (пританцьовують)

ЛЮБО СТЕЖКОЮ ІТИ – (ходьба на місці)

ТУТ ЖИВЕМО Я І ТИ! – (беруться за руки).

4. Повідомлення вчителя.

У цьому році нашому краю виповнюється 80 років. Площа Донецької області – 26,5 тис. км. – одна з найстарших областей Східної України, заснована в 1932 році. Область складається з 18 районів, 52 міст, 131 селища й 1124 села. Населення області – 4720,9 тис. людей (9,9% населення країни).

Донецька область є унікальним регіоном України.

За кожною подією стоять конкретні люди, які своїми руками творили історію нашого Донбасу. З історією Донбасу тісно пов'язані імена видатних осіб: підприємці: Д. Юз, І. Г. Іловайський, А. М. Горлов, Ф. Е. Єнакієв; композитор С. С. Прокоф'єв. Саме тут народилися подвиги Н. Ізотова, О. Стаханова, М. Мазая, П. Ангеліної, П. Кривоноса; видатних спортсменів С. Бубки й Л. Підкопаєвої, кращого танцюриста світу В. Писарєва.

1. Робота з малюнками на дошці.

2. Перегляд відеоролика про Донецьк.

3. Історія нашого міста Дружківки.

4. Усні розповіді учнів про рідне місто, свою домівку, людей, які живуть поряд, їхні трудові погляди.

IV. Підсумок уроку.

Ось і закінчили ми нашу подорож рідним краєм. Ви, діти, маєте в серці високе почуття любові до рідного краю, а тому можете зробити все для того, щоб Україна і в подальшому розквітала й збагачувалася. А для цього треба отримувати знання, багато знати й уміти. Так намагайтеся навчатися так, щоб вами могла пишатися Батьківщина. У добру путь, любі діти!

ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ Й ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПРИРОДНИМ ДОВКІЛЛЯМ З ЕЛЕМЕНТАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ «ДАРУНКИ ЗИМИ»

Програмовий зміст: Учити дітей відповідати на запитання вихователя повним реченням; удосконалювати навички вживання іменників, прикметників та узгодження їх у словосполученнях; продовжувати роботу з дітьми самостійно складати речення за мнемо смужками, дотримуючись правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету. Розуміти образні вислови в загадках.

Розвивати дихання дітей, дрібну моторику, збагачувати словниковий запас дітей на основі знань і уявлень про диких тварин (білка, заєць, лисиця, олень, вовк, ведмідь, лось). Розвивати зв'язне мовлення, логічне мислення, увагу, пам'ять.

Виховувати в дітей любов до довкілля в період зими.

Хід заняття

Вихователь: Добрий день, малята! Час заняття розпочинати.

Діти: усі разом «Добрий день!»

Дружно й весело сказати «Добрий день!».

На всі боки повернімось. Усім навколо усміхнімось:

«Добрий день!»

Сюрпризний момент:

Вихователь: Нам передали подарунок. А від кого він – відгадайте:

На подвір'ї біло-біло

Ні стежиночки немає

Завихрило, завістило-

Знов до нас прийшла (зима)

Вихователь: Зима подарувала нам ось таку ялиночку до свята. А щоб її прикрасити, треба виконати завдання.

1. «Звукова асоціація» – про що я подумав.

Відповіді дітей – шум моря, грім, шелест листя, сніг рипить.

Вихователь: Гарні відповіді. Молодці. Ось вам сніжинка на ялинку.

2. Треба відповісти «Яка ж вона – Зима?»

Вихователь: Скажіть, будь ласка, з чого складається наша мова?

Діти: Зі слів.

Вихователь: А слова?

Діти: Із звуків.

Вихователь: Які є звуки?

Діти: Голосні, приголосні. Ми їх чуємо та вимовляємо.

Вихователь: голосні – це які звуки?

Діти: Вони співаються.

Вихователь: А приголосні.

Діти: Бувають тверді та м'які.

Вихователь: Молодці. Тож відповідайте, «Яка ж вона – зима?» (2 мнемо смужки)

3. Дидактична гра «Яку тваринку загадала зима».

Діти: Це живе?

Вихователь: Так.

Діти: Воно ходить?

Вихователь: Так.

Діти: Воно літає?

Вихователь: Ні.

Діти: У нього 4 лапи?

Вихователь: Так.

Діти: У нього є хутро?

Вихователь: Так.

Діти: Воно м'яке?

Вихователь: Ні.

Діти: Воно з голочок?

Вихователь: Так.

Діти: Це їжачок?

Вихователь: Так. Як ви гадаєте, чому саме про їжачка Зима загадала.

Діти: Тому, що вона його не бачила, він узимку спить.

4. Тут ще багато загадок про звірів приготувала для вас Зима.

Клишоногий, волохатий,
Влітку спритний та завзятий,
Ну а взимку, лежебока,
У барлозі гріє боки (Ведмідь)
Він ікластий і сердитий,
Дуже любить землю рити,
Жолуді весь час шукає
Й малюків смугастих має (Кабан)
Є горішки і грибочки
У дуплі на мотузочку
Плигаю по гілочкам,
Я – руденька (Білочка)
Вдалині, посеред ночі
Засвітились хижі очі
Від його пісень у звірів
Морозець біжить по шкірі (Вовк)
Хвіст куценький, довгі вуха,
Має в шафі два кожуха.
Влітку одягає сірий,
Ну а взимку – теплий білий. (Зайчик)
Дибба-диба у лісок
Кожушок із голочок.
На нім яблучко, грибочки,
Золотисті листочки (Їжачок)
До пухнастого хвоста
Личить шубка їй руда.

Як рушає полювати –
Не виходить зайчик з хати. (Лисичка)
Не олень, хоча й рогатий,
В нього роги – як лопати,
Хто це? Здогадався хтось?
Це великий, дужий ... (Лось)
Тварина рогата і рогів багато. (Олень)

5. «Склади речення про звірів».

Мета: Розширювати словниковий запас дітей, розвивати навички словотворення, закріплювати правильну звуковимову. Сприяти розвитку в дітей навичок «перекодування інформації, «переведення» візуальних символів у зв'язний усний текст.

Вихователь: Давайте спробуємо наші речення записати за допомогою ЛЕГО.

Наприклад: Вовк полює за зайцями.

Вихователь: Молодці! Ось вам ще сніжинка.

6. Дидактична гра. «Хто, що любить їсти».

Мета: Учити дітей складати прості речення, самостійно застосовувати мнемотехнічні прийоми.

Вихователь: Речення прочитали, а тепер давайте його запишемо самостійно з лего.

Молодці. Ось вам ще одна сніжинка.

7. Дидактична гра. «Знайди тваринку».

Мета: Закріплювати знання дітей про тварин, знаходити спільні риси. Учити дітей розповідати про тварин, описувати їх за допомогою картинок-підказок, розвивати мовлення, мислення, пам'ять, уважність, виховувати любов до тварин.

Гарно ми попрацювали. А ось і ще одна загадка.

Наче пух, ніби пір'їнки, з неба падають... (сніжинки)

Давайте ми з ними пограємо і подмухаємо на них (злегка, поривисто, сильно).

8. Скільки снігу намело. А Звірі залишили свої сліди на снігу. Давайте відшукаємо, де чії сліди? Круги Лулія «Чії сліди»

Мета: Учити дітей впізнавати образи тварин і знаходити відповідний слід кожної тварини, розвивати у дітей зорову увагу, спостережливість, мовлення, мислення, виховувати гуманне ставлення до живої природи.

Молодці! Ось вам сніжинка.

9. Речення складали, сліди шукали. А зараз пограємо з чарівними сніжками.

Мета: Розвиток м'язів, учти дитину координувати свої рухи.

Вихователь: Подивіться, скільки сніжинок у нас вже на ялинці. Вона така гарна. Давайте пригадаємо, за що ми отримали кожную сніжинку.

Вихователь: А давайте спробуємо викласти нашу сніжинку за допомогою паличок Кюїзенера.

Підсумок заняття. Пісня про зиму з рухами

«З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ»: ГОДИНА СПІЛКУВАННЯ

Мета: дати поняття учням про нашу державу – Україну; учити працювати з текстами, аналізувати їх, виділяти головну думку, працювати в групах; розвивати пізнавальні інтереси учнів, пам'ять, уяву; формувати національну свідомість школярів; виховувати любов до рідного краю, повагу до його історичного минулого і сучасного, шанобливе ставлення до символів держави.

Хід виховної години:

Привітання: «Добрий день!»

Добрий день, сонце привітне!

Добрий день, небо блакитне!

Добрий день, у небі пташки!

Доброго дня, вам і мені!

Вправа «Долоньки».

Завдання: потрібно доторкнутись долоньками один одного та щиро посміхнутись, даруючи гарний настрій і «тепло свого серця». При цьому необхідно промовляти рядки вірша:

Сонце встало із-за гаю –

Промінцями росу сушить.

Я (ім'я дитини) здоров'я вам бажаю

І добра у ваші душі.

Вступне слово ведучого.

– А як називається місто де ми живемо та знаходиться наша школа?

– А як називається країна де ми живемо?

– Діти, яка для кожного з вас наша країна? (відповіді дітей)

Створення дерева побажань «Україна»

Ми живемо з вами в сучасному, непередбачуваному світі і сьогодні, як ніколи, маємо згуртуватись і бути єдиними. Я пропоную кожному з вас

взяти маленькі паперові долоньки, написати побажання для нашої країни і приклеїти на дерево «побажань», яке прикріплене на дощці.

Гра «Знавець українського слова»

А зараз пропоную вам відчувати себе знавцями нашої культури.

1. Найголовніша пісня України. (Гімн).
2. Розкажіть перші рядки національного Гімну (Ще не вмерла України ні слава, ні воля)
3. Який колір нашого державного прапора (жовтий і синій).
4. Столиця України. (Київ).
5. Державний герб України. (Тризуб).
6. Грошова одиниця України. (Гривня)
7. Як співають і слухають Гімн? (Стоячи).
8. Найрідніше, найдорожче, найкраще місце на землі. (Батьківщина).
9. Державною мовою України є мова ... (українська)
10. Хто був, є і залишається в серцях українців Кобзарем? (Шевченко).
11. Президент України (Володимир Зеленський).
12. Кущ, оспіваний в українських народних піснях, символ дівочої вроди (калина).
13. Чим прикрашають голову українські дівчата (вінок).
14. Жовтий колір прапора – це колір... (зерна)
15. Що означає слово «козак»? (Вершник, вільна людина.)
16. Козацький човен. (Чайка)
17. Найвища гора України. (Говерла)
18. Швидкий український танок. (Гопак)
19. Хто з українських письменників узяв собі псевдонім – назву своєї національності. (Леся Українка)

Робота в групах. Складання асоціативного грона

(Підказки картинки)

1 група «Батьківщина».

(Найкраща, найрідніша, наймиліша, найсвітліша, найчарівніша)

2 група «Україна».

(Демократична, незалежна, правова, соборна, вільна)

3 група «Рідний край».

(Батьківська хата, колискова, криниця, школа, друзі)

Ведучий: Ви, молоде покоління нашої держави, повинні цінувати і берегти велике та давнє прагнення наших пращурів – суверенність країни. Творити добро – це будувати щасливе майбуття нашої держави. А щоб Україна була завжди вільною, незалежною, потрібно наполегливо працювати кожному з нас.

Вправа «Якщо ти добра людина, то повинен ... ».

Умови вправи. Якщо ви вважаєте, що людина повинна робити те, що я називаю, то ви плескаєте в долоні, а якщо ж це робити не можна, то тупаєте ніжками.

1. Допомогати мамі мити посуд.
2. Робити комусь зле, якщо цього ніхто не бачить.
3. Не вмиватися.
4. Берегти рідну природу та охороняти її.
5. Шанувати інших людей.
6. Галасувати, коли хтось відпочиває.
7. Бути вихованою, стриманою.
8. Обманювати, хвалитися.
9. Насміхатися з чужого горя.
10. Добре вчитися, багато читати.
11. Не слухати батьків, учителів.
12. Допомогати друзям у біді.
13. Ділитися тим, що в тебе є.

14. Ображати інших.
15. Захищати слабкого.
16. Спати на уроках.
18. Любити своїх батьків, учителів.

Символом добра в нашому класі стане хлопчик Добродарик та дівчинка

Ласкавинка (малюнки або іграшки).

Вправа «Ми – українці і цим пишаємось».

Ми з вами живемо в прекрасній, мальовничій та неповторній країні. Вона чарує нас своїми піснями, звичаями, традиціями та, звичайно, нами – її громадянами. Ми всі любимо свою країну і щиро віримо в те, що наша країна розквітне ще більше. А зараз візьміть кольорові олівці та намалюйте, якою ви бачите Україну в майбутньому.

По завершенню вправи:

– Підніміть свої роботи і покажіть, що у вас вийшло? Чудово.

Підсумок уроку

– Заплющіть оченята і слухайте, що я вам говоритиму.

«Літній ранок...

Іду стежиною через поле... Милуюся...

Колосся пшениці шепоче тихенько синьооким волошкам якусь таємницю...

Глянула вдалину... Маки, маки... навколо багрянють.

Обабіч дороги тишина калина...

На березі опустила свої гілочки «заплакана» верба... щось тихенько розказує подружці – річці...»

– Відкривайте оченята. Що ви уявляли, коли слухали мою розповідь? Оце і є наша Україна! Рідна, серцю мила сторона! І ми мусимо допомогти розквітнути неньці Україні... І до останнього подиху іти з

вірою і Україною в серці! «Всім серцем любіть Україну свою, – І вічні ми будемо з нею!» – писав поет Володимир Сосюра.

Крамаренко М. В.

**МАРШРУТНИЙ ЛИСТ ЗА ТЕМОЮ
«ЛЮДСЬКІ СТОСУНКИ. ДЖЕК ЛОНДОН (1876 – 1916).
„ЖАГА ДО ЖИТТЯ”»**

Розробка навчального Е-контенту для дистанційної школи з теми «Джек Лондон (1876 – 1916). „Жага до життя”» розрахована для учнів 6 класу. Вона вивчається в розділі «Людські стосунки», що відповідає чинній програмі із зарубіжної літератури (Світова література. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Видавничий дім «Освіта», 2013 змінами, затвердженими наказом МОН від 07.06.2017 № 804). У розробці «Людські стосунки. Джек Лондон (1876 – 1916). „Жага до життя”» враховано вивчення такого змісту навчального матеріалу (згідно з програмою): Джек Лондон (1876–1916). «Жага до життя». Проблеми життя і смерті, дружби й зрадництва у творі. Характеристика героїв твору. Описи природи та їхня роль у тексті. Значення назви оповідання. На вивчення теми відводиться 3 години (згідно з календарно-

тематичним плануванням), тому запропонована розробка розрахована на 3 уроки по 45 хвилин.

Ключові компетентності: *розуміє* залежність людини від навколишнього середовища (НЛ–1); *визнає* рівність людей незалежно від расової приналежності (НЛ–2); *усвідомлює* цінності життя, *розуміє* небезпеку потрапляння в критичні ситуації (НЛ–3).

Предметні компетентності: *визначає* актуальні проблеми в прочитаних творах, *висловлює* своє ставлення до порушених питань, *розкриває* їхню актуальність; *виявляє* особливості сюжету і композиції творів, *визначає* кульмінаційні моменти; *характеризує* ставлення персонажів до світу, природи, людей, мистецтва; *пояснює* вчинки персонажів, мотиви їхньої поведінки; *розкриває* внутрішні порухи, поривання, мрії й прагнення персонажів; *пояснює* символічний зміст назв творів; *дає визначення* поняття «художня деталь», *знаходить* художні деталі та *встановлює* їхню роль у тексті (змалювання персонажів, розкриття внутрішнього стану, увиразнення авторської ідеї та ін.); *дає визначення* понять «гумор», «іронія», *розуміє* схожість і різницю між ними, *виявляє* гумор та іронію в текстах, значення для розкриття образів персонажів, авторської позиції; *вирізняє* в окремих епізодах підтекст, *визначає* прихований зміст висловлювання, *обґрунтовує* свою думку; *коментує* окремі факти життєвої і творчої біографії митців; *зіставляє* літературні твори з їхніми екранізаціями, ілюстраціями (за вибором).

Юний друже!

Завдяки літературним творам ви здійснили цікаві й повчальні мандрівки на безлюдний острів Відчаю, який Робінзон перетворив на острів Надії, з Діком Сендом та його друзями, що здолали безліч перешкод на своєму шляху в Африці.

Сьогодні ми пройдемо стежками людських доль, спробуємо розібратися, що таке справжнє людське щастя, які шляхи ведуть до нього

на прикладі творів Дж. Лондона «Жага до життя». Намагатимемося також проникнути в психологію та мотиви людських вчинків, розглядаючи їх крізь призму художнього тексту. Тому девізом нашого дистанційного уроку є «Перемагають лише сильні».

Ми повинні пам'ятати: життя людини – то лише мить між минулим і майбутнім, воно дається нам один раз, і, звичайно, варто прожити його гідно. Якщо ти Людина з великої літери, то зможеш пережити і перемогти всілякі негаразди. Як стверджував Сенека: «Життя цінується не за тривалістю, а за змістом». Твір Джека Лондона допоможе нам відповісти на низку запитань: Як жити? Як любити? Якими бути?

Тому сьогодні видатний американський письменник Джек Лондон запрошує нас у тяжку й виснажливу мандрівку на Північ, на Аляску, де людські характери перевіряються суворою Природою.

Бажаю тобі успіху!

План твоїх дій

1. Ознайомтесь з життєвим та творчим шляхом Джека Лондона та складіть паспорт-анкету письменника.
2. Прочитай твір Джека Лондон «Жага до життя», створити робочу схему.
3. Перевір свої знання змісту твору «Жага до життя», виконавши творчі завдання.
4. Виконай тестову контрольну роботу.
5. Скористайся інформацією «Для допитливих». У ній ти прочитаєш цікаві факти про життя і творчість Джека Лондона.
6. Якщо маєш вільний час і бажання, можеш подивитися кінострічку Джека Лондона «Жага до життя».

Дивись посилання:

1. «Любов до життя» Джека Лондона [2012](#) Режисер [Кевін Суайгерт](#)

<http://smotretonlinehd.com/movie/id698003-lyubov-k-zhizni-dzheka-londona-jack-london-s-love-of-life-pit-ammel>

2. або прослухай аудіокнигу за посиланням

<https://audioknigi.club/london-dzhek-lyubov-k-zhizni>

Станція 1.

1. Прочитай статтю про життєвий і творчий шлях Джека Лондона за посиланням: <http://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printout.php?id=33>,

2. Склади паспорт-анкету Джека Лондона.

Приклад:

1. Ім'я	Джек Лондон (англ. Jack London, справжнє ім'я – Джон ГріффітЧейні
2. Національність	американець
3. Місце народження	місто Сан-Франциско
4. Рік народження	1876
5. Батьки	Мати – Флора Уеллман – походила із заможної уельської родини, була розумною і начитаною дівчиною, яка закінчила коледж, училася музики, захоплювалась гаданням, спиритизмом Батько – мандрівний професор астрології ірландець Вільям Чейні (залишив сім'ю ще до народження сина). Вітчим – вдівець фермер Джон Лондон
6. Освіта	Початкова школа, вечірня школа, самоосвіта, Каліфорнійський університет (III семестри)
7. Робота	Продавав газети, працював на конвеєрі консервного заводу, на джутовій фабриці, вантажив вагони, служив матросом, був кочегаром і двірником, був «устричним піратом», служив матросом на шхуні, був золотошукачем, військовим журналістом, став талановитим письменником
8. Захоплення	Книги, море, бокс, мандри, мрія-символ – кам'яна фортеця «Дім Вовка» (була підпалена)
9. Риси характеру Дж. Лондона	працьовитий, спостережливий, мужній, сильний духом, доброзичливий, романтик
10. Основні твори	Романи: «Мартін Іден», «Морський вовк», «Серця трьох», «Місячна долина»; Повісті: «Біле Ікло», «Поклик предків»; «Північні» оповідання: «Син вовка», «Бог його батьків», «Діти морозу», «Любов

	до життя», «Дочка снігів», «Біла тиша» Біографія Джека Лондона (1876–1916)
11. Смерть	Помер у Каліфорнії 22 листопада 1916 р. в містечку Глен-Елен

Станція 2.

1. Скануй QRкод, та сформулюй «Правила виживання людини в екстремальних умовах» (робота з текстом).

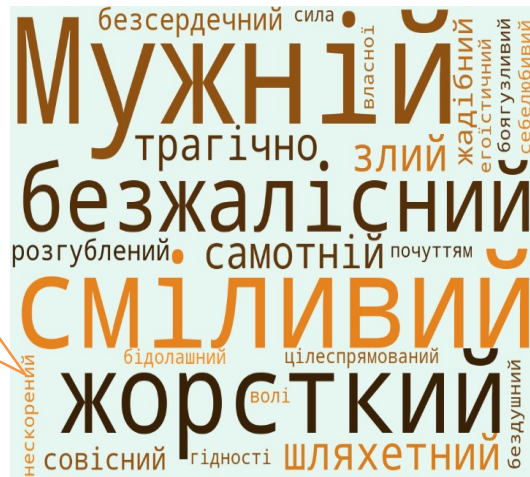

2. Створити ланцюжок випробувань героя, які зустрілися на його шляху.

3. Створити ланцюжок нещасть, які випали на долю героя твору.

4. Розподілити людські якості.

Станція 3.

1. Скануй QRкод та перевір свої знання.

Ціннісний компонент

1. Які моральні цінності порушує Джек Лондон в оповіданні «Жага до життя»?

2. З самого початку твору героя супроводжує одне прагнення – вижити. Однак, щоб вижити, йому потрібно перемагати. Кого і що він мусить перемагати? Доповніть подану схему.

«МИ РОДУ КОЗАЦЬКОГО ДІТИ, ЗЕМЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ЦВІТ»

Мета. Ознайомити учнів з історією свята Покрови Пресвятої Богородиці; з традиціями і звичаями відзначення Дня українського козацтва; пояснити учням значення Пресвятої Богородиці у житті козацтва та українського народу, прилучати дітей до цінностей народного життя, традицій рідного краю; виховувати любов до рідної землі, її традицій, вірувань; виховувати мужність, сміливість.

ОБЛАДНАННЯ: святково прибраний зал; українські національні костюми для учнів; спортивні знаряддя; презентації.

Хід заходу

(фон) **Ведуча:**

Добрий день вам, люди добрі,

щиро просимо до господи!

Раді вас у нас вітати,

щастя та добра бажати!

Сьогодні свято, конкурс нині,

сьогодні все козацтво тут.

І в цьому залі радість лине,

Козацькі ігри всіх нас ждуть. (Презентація)

14 жовтня, православні християни усього світу святкують величне свято – **Покров Пресвятої Богородиці**. Народилося це свято ще дуже-дуже давно в Греції. На столицю цієї країни – місто Константинополь напали вороги, жорстокі воїни. Відчувши небезпеку, жителі міста заховалися від нападників у церкві і щиро благали Божу Матір про допомогу. Тоді у високості з'явилася Пречиста Діва. Вона тримала у руках свій Покров, яким вкрила християн. Ворогам не вдалося протистояти силі Божій і вони залишили місто, так і не захопивши його. Новина про чудо,

яке сталося тоді, обійшла увесь світ. Кожен хто чув її, дивувалися Величі Господній.

Особливо шанували на Україні Покрову запорозькі козаки. Вона була їхньою заступницею у далеких походах. Священною для кожного козака на Січі була Покровська церква, від порога якої січовики вирушали на захист рідної землі і куди з подякою за порятунок поверталися після походів. Козаки настільки вірили в силу Покрови Пресвятої Богородиці і настільки щиро й урочисто відзначали свято Покрови, що впродовж століть в Україні воно набуло ще й козацького змісту та отримало другу назву – Козацька Покрова. А з **1999 р.** свято Покрови в Україні відзначається ще й як *День українського козацтва*.

Січ. Козаччина. Легендарне минуле нашого народу. Це про неї Микола Васильович Гоголь писав: «Так ось вона Січ! Ось те гніздо, звідки вилітають усі ті горді й дужі леви. Ось звідки розливається воля й козацтво на всю країну». Споконвіку Україна пишалася своїми козаками, які її любили, величали і захищали в усі часи, коли загрожувала небезпека.

А ми з вами живемо на славній Україні і повинні знати її минуле. Минуло все: уже нема тепер на Січі ні старшин, ні Запоріжжя. Нема та й не буде!

То давайте ж хоч згадаємо тих лицарів чесних, які колись безкрайними степами вітром літали, шаблями ворогів змітали, що як лебеді на «Чайках» по Дніпру гуляли.

Пройшло все: одна слава зосталась, і слава та не вмре, не поляже, про рицарство козацьке людям розкаже. Розкаже вона і про Байду і про Сагайдачного Петра, і про Сірка, славного і грізного отамана Сірка, славного і грізного отамана Кошового.

Улюблена Богом перлина

Для всіх українців одна

Козацька моя Україна

Хлібів золотих сторона
Негодами лютими бита
Віками ти йшла до мети
Тобі в небі зорею світити
І волю, і долю знайти.

Шановна громадо! Діти славетної землі!

З давніх-давен людям відомо: «Дерево життя – це гілочка, на якій ростуть три листочки. Перший листочок – символ минулого, другий – сучасного, третій – майбутнього».

Учень 1: Ми роду козацького діти,
ми любимо сонце і квіти,
і сонце нам шле свій привіт.
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.

Учень 2: Хай, добрі люди, вам щастя буде.
Хай буде доля на все роздолля.
А до того – літ пребагато
на добро і згоду !

Хай не буде переводу козацькому роду!

Учень 3: Козаки – це вільні люди!
Козаки – безстрашні люди!
Козаки – борці за волю!
За народу кращу долю.

Учень 4: Козак – це людина чесна і смілива,
Найдорожча йому – Батьківщина!
Козак – слабому захисник,
Цінити побратимство звик.

(Співають пісню «Пісня на добро»)

Учень 1: Народитись українцем –

Це велика честь і слава.
Рідний край свій полюбити
Найважливіша з усіх справа.

Учень 2: Але, щоб цю землю свою
Міцно й щиро покохати.
Треба все її минуле
Добре вивчити, пізнати.

Учень 3: Гей козаки-козаченьки
Славно вміли жити
Від заклятих воріженьків
Землю боронити.

Учень 4: Всіх ворогів вони долали,
Всі землі наші зберегли
Завжди від лиха захищали
І гордо прапор наш несли.

(Звучить «Козацький марш»)

Команди шикуються для козацької переклички та проведення змагань.

Ведуча: Увага! Починаються змагання козаків у силі, спритності та швидкості!!!

Ведуча: Змагатимуться сьогодні два курені: «Козаки» і «Україна». На чолі з курінними отаманами, познайомимо їх з вами ми.

Отаман куреня «Козаки» – Курінь наш девіз «Хай сила й відвага в бою нам прибуде, хай славу козацьку ніхто не забуде».

Отаман куреня «Україна» – Курінь наш девіз «Слава тобі, Україно, від роду до роду, як накажеш – ми поляжемо за твою свободу».

Ведуча: Рада є також у нас, пильно стежить й кожен раз, визначає кращих з вас.

(Журі)

Ведуча: Для того щоб захищати свою країну, треба бути розумним, сильним, хитрим, спритним.

Ведуча: А тепер всі без вагання починаємо змагання.

Естафета 1. «Як козаки картоплю саджали». Перший учасник команди біжить, тримаючи у руці відро з картоплею, до обруча, який знаходиться перед кожною командою на відстані 5 метрів, «саджає» – кладе картоплю, повертається до команди, передає естафету. Завдання по черзі виконує уся команда. Перемагає команда, яка першою впоралася з завданням. (2 бали)

Естафета 2. «Як козаки з полону тікали». Учасники команд повинні стати попарно, один з учасників «поранений» інший повинен на собі перенести «пораненого» подолавши відстань у 10 м. і так кожна пара поки вся команда не «втече з полону». (2 бали)

Ведуча: Славні наші козаки! І з полону втекли і вірних товаришів врятували. Недаремно народна мудрість каже: Гуртом і батька добре бити !

Ведуча: Ще змагання не скінчились, позмагаємось, покажемо сили!

Естафета 3. «Козацька кмітливість». Учні поділяються парами, беруться за руки, відвівши їх у сторони. Між лобами треба покласти повітряну кульку. Пари рухаються приставним кроком до протилежного кінця залу, а потім назад до своєї команди. Естафету передають, поклавши кульку між лобами наступної пари. Виграє команда, яка першою закінчить рух. (2 бали)

Естафета 4. «Вода для кулішу». Біля кожної команди – ємкість з водою, у першого учасника в руках пластиковий стаканчик. Він набирає в стаканчик воду, несе до протилежного кінця залу, де стоїть пуста ємність. Виливає в неї воду з стаканчика, повертається до команди, передає стаканчик наступному. Виграє команда, у якої більше води потрапило до пустої ємності. (за 1 хв.) (4 бали)

Ведуча: Я гадаю, що ні в кого не залишилося сумніву, що учасники сьогоднішніх змагань – гідне покоління запорізьких козаків.

Ведуча: А зараз до вашої уваги танцювальна пауза. Для вас гурт «Перлинки» виконають український танок.

Естафета 5. «Зупини коня». – Як відомо, козаки вмiли швидко бігати, навіть доганяли й ловили дикого коня. А чи вмiють так швидко бігати учасники наших змагань? Зараз перевіримо. За моїм сигналом отамани біжать навколо поворотної кеглі, підбігають до команди, чiпляють одного воїна (зачiпають обов'язково правою рукою за лiву), вони вдвох оббігають навколо кеглі й назад, чiпляють третього воїна й усе повторюється, доки не заберуть останнього. (2 бали)

Естафета 6. «Як козаки через річку переправлялися». Кожна команда отримує 1 гімнастичний обруч. Перший учасник стоїть «на другому березі річки» – на відстані навпроти своєї команди в середині обруча. За сигналом біжить до команди, накидає обруч на наступного учасника і вони разом «переправляються» – біжать до місця переправи, де перший учасник залишається, а другий вертається за наступним, і так далі, поки вся команда не переправиться на «другий берег річки». Виграє команда, яка виконала вправу скоріше за всіх.

Розминка з залом.

Естафета 7. «Майстерних художників». На прикріплених аркушах паперу кожна команда повинна намалювати козака на повний зріст. Один учасник біжить – малює голову, повертається, тоді наступний – тулуб і т. д. Виграє команда, яка швидко, згуртовано, акуратно і точно намалює козака.

Естафета 8. «Повзунець». По команді перші гравці навприсядки (руки складені на ліктях) проходять вказану відстань, вертаються до своїх гравців, передають естафету наступному гравцеві, стають у вихідне

положення. І так, доки не пройде вся команда. Перемагає та команда, яка швидко і вправно прийшла до фіналу.

Ось так ви познайомились з елементами українського танцю «Повзунець». А кожен козак повинен вміти танцювати цей танець.

Ведуча: Ці змагання – річ почесна,

Й Рада нас оцінить чесно.

Бачать все присутні в залі,

Хто набрав найбільше балів.

(Рада оголошує результати змагань. Повідомляє, хто ж є переможцем). Нагородження куренів дипломами.

Ведуча: Привітаймо переможців, славних наших запоріжців.

Ведуча: От і все! Чи є бажання на наступні в вас змагання?

Козаки: Так!

Ведуча: Ось і закінчилося наше свято. Всі ви були молодці. Пам'ятайте, ви – майбутнє України. Тож своїми знаннями, працею, здобутками повинні підносити її культуру.

Ведуча: Будьте гідними своїх предків, любіть рідну землю так, як заповідав великий Тарас, бережіть волю і незалежність нашої держави. Поважайте свій народ і нашу мелодійну мову.

(Пісня «Козачата»)

Ведуча: Хай, добрі люди,

Вам щастя буде!

Хай буде доля

На всі роздолля.

І до того літ багато

На любов і згоду.

Хай не буде переводу нашому Козацькому роду.

(Презентація)

Команди покидають зал під звуки «Козацького маршу».

ПОДОРОЖ У СВІТ КАЗОК

Мета: учити дітей впізнавати знайомі казки; вживатися в казкові події; учити утворювати слова – назви ознак із суфіксами пестливості; уміти відгадувати загадки, розповідати вірші напам'ять, вживати іменники у потрібному роді, числі та відмінку; відповідати на запитання вихователя повним реченням;

розвивати логічне мислення, спостережливість, уяву, мовлення;
виховувати любов до усної народної творчості, до краси природи рідного краю.

Матеріал: костюми та шапочки звірів, ялинки, аркуші паперу блакитного кольору, набори тематичних карток, диск, книжки.

Хід заняття

По сніжечку бігла мишка
І несла в торбинці книжку,
Об пеньок перечепилась
Я торбинку цю знайшла
І вам, дітки, принесла.

Вихователь дістає з торбинки книжку, показує дітям. Запитує: «Чи любите ви казки?»

Діти: Так, любимо!

А у книжці є казки
Ті, що люблять малюки,
Отже, наша книжка розгортається,
Дивна казка починається.

Тоді вирушаємо.

Загадка: Він із казки, він із пісні
Влітку сіренький, а взимку біленький
Довгі вуха має, швидко в лісі стрибає. (заєць)

Діти, дивіться, а хто це сидить на пеньку, вушка сховав, згорнувся в клубочок, ніби зажурився. (зайчик)

Діти: Чого це ти, Зайчику-побігайчику, такий сумний?

Зайчик: Так як же мені не сумувати, коли мене з моєї казочки вигнав страшний звір. Я від нього так тікав, що вистрибнув з книжки; у книжці так багато сторінок, що я тепер не знаю, як потрапити додому у свою казочку.

І давайте допоможемо зайчику потрапити до своєї казочки, але подивіться, що трапилося? Дунув вітерець і всі казки переплуталися, але ми швиденько їх розплутаємо. Я буду вам читати з цієї книжки віршики-загадки, а ви їх знайдіть.

Загадка: 1. Дивна хатка є у лісі

Вся ворухиться й дрижить,
Де не взялася мишка біжить,
А ще вовк іде, лисиця та ведмідь
Що за дім ото лежить
Що ворухиться, дрижить?

Діти називають казку «Рукавичка».

Зайчик: Ні, це не я жив у цій рукавичці-хатці.

Чистомовка: Ить-ить-ить заєць в полі аж тремтить

Ем-ем-ем він сховався за кущем
Уха-уха-уха, але довгі вуха
Їх-їх-їх не сховати зайцю їх.

2. Хто утік від діда й баби,

Як холонув на вікні?

Хто зустрівся з зайчиком

І співав йому пісні? (колобок)

3. Дивна хатка на галявині стоїть

Біля хатки коза з козлятками,

А за деревом вовк стоїть,
Хоче козенят з'їсти. (*Вовк і семеро казенят*)

Чистомовка: Ок-ок-ок – ось колючий їжачок.
Ми-ми-ми – приготувався до зими.
Чок-чок-чок – повна хата грушечок.
Ок-ок-ок – частуватиме діточок.

3. Сидить зайчик на пеньку, дуже гірко плаче.

Лисичка в хаті на печі від радості скаче. (*Зайчикова хатка*)

II. Розвивальна гра «Виклади казку»

- Сідайте на свої місця. Зараз ми з вами викладемо цю казочку на аркуші паперу.
- Слухайте уважно і виконуйте завдання.
- Викласти внизу посередині аркуша хатку, з хатки визирає лисичка.
- У лівому нижньому куточку ялинка.
- Зверху над ялинкою в небі хмаринка.
- У правому нижньому куточку пеньок, на пеньку сидить зайчик.
- А вгорі світить сонечко.
- Молодці!
- Діти, а скільки у хаті вікон? (*три вікна*)
- На яку геометричну фігуру схожі? (*на квадрат*)
- Скільки дверей у хатки? (*одні двері*)
- На яку геометричну фігуру вони схожі? (*на прямокутник*)
- Чого більше: вікон чи дверей? (*вікон більше, ніж дверей*)

III. Пальчикова гра «Стоїть на краю села затишний дім»

Стоїть на краю села затишний дім,
Та чомусь ворота закриті в нім.
Прокинувсь господар, ворота відкрив,
У гості відразу малят запросив.

IV. Діти, вирушаємо далі:

- А де це ми з вами опинилися?
- Якись дерева стоять усі білі. **Діти:** У зимовому лісі.
- Яка зараз пора року? (*зима*)
- Який місяць зими?

Заходить зима.

- Зараз діти розкажуть нам вірші про зиму.

<i>«Зима»</i>	<i>«Випав сніг»</i>	<i>«Зима»</i>
Ой ти, зимонька зима, шуби, В тебе жалоців нема: груби. Снігом вкрила наш садок, дупли, Розігнала всіх пташок, землі. Вітер твій гуде, шумить, лігвах, За вікном мороз тріщить, застигли, А та віхола не раз Заганяла в хату нас. <i>В. Паронова</i>	Ой, у лісі лист зів'яв, Білий сніг у лісі впав На дубочки молоденькі, На ялинки зелененькі Притрусив сніжок доріжки: Всі горбочки і моріжки, Біло, біло в лісі стало, Так багато снігу впало. <i>М. Познанська</i>	Одяглися люди в Натопили добре Білки гріються в Миші – в норах у Сплять ведмеді в теплих Сосни в інію І під кригою на дні Сплять у річці <i>М. Познанська</i>

V. Рухлива гра «Зима»

- Зима:** «Я зима холодна, люта
Всі стежки-доріжки плутаю»
(*Зима наступає на дітей*)
- Діти:** «А ми вийшли з санчатами погулять,
У дворі з новенькими погулять»

(діти шеренгою йдуть вперед, ніби відтісняючи зиму)

Зима: «Вже як у хату Вас зажену,
У світлу та затишну зажену.
Заведу метелицю хорошу.
Всі доріжки снігом засиплю,
Всі доріжки білим засиплю»
(наступає зима)

Діти: «А ми вийдемо в шубах та валянках,
У рукавицях, у шапках-ушаночках,
А ми сніг лопатами розгребемо,
А ми пишний мітлами розметемо»
*(ідуть вперед, розгрібаючи й
розмітаючи сніг)*

Зима: «А я всі огляну доріженьки,
Заморожу ручки і ніженьки!»

Діти: «А ми всі в долоні похлопаєм,
Ось як по доріжкам затопаєм».
(плещуть у долоні і притопують ногами)

VI. Вбігає Лисичка, яка тримає Півника

(Півник кричить)

Півник: «Мій Котику, мій братику, несе мене Лисиця

За кленові ліси, за круті гори,
За бистрі води, порятуй мене!»

Вихователь: «Лисичко, відпусти будь ласка
Півника.

Давайте допоможемо

Півнику, щоб його відпустила

Лисичка. Ми їй будемо казати лагідні слова. Яка
Лисичка?»

Діти: «Руда, красива, хитра, смілива,
Довгий хвіст має, ним сліди замітає».

Вихователь: З якої казки ці персонажі?

Діти: Казка «Котик і Півник».

Лисиця: «Добре, я його відпущу, але ви пограйте зі мною»

Гра: «*Чим відрізняється Лисичка від Зайчика?*»

- *Лисичка велика, а Зайчик....(маленький)*
- *Лисичка хоробра, а Зайчик.....(боязкий)*
- *У Лисички хвостик великий, пухнастий, а у Зайчика... (короткий)*
- *У Лисички вуха маленькі, гострі, а у Зайчика.....(довгі)*

Гра: «*Відгадай звірів*»

Діти за картками відгадують звірів.

VII. Звучить музика і з'являється Коза-дереза

Коза-дереза: «Я Коза-дереза півбоку луплена
За три копи куплена,
Тупу-тупу ногами, заколю тебе рогами,
Ніжками затопчу, хвостиком замету,
Тут тобі й смерть!»

Вихователь: «Боїтеся, діти?»

Діти: «Ні».

Вихователь: «Тоді давайте виганяти Козу! Пішла Коза геть!

Діти, чи обов'язково бути великим, страшним і зубастим,
щоб подолати ворога?»

Діти: «Ні».

Вихователь: «Діти, яким потрібно бути в житті?»

Діти: «Дружніми, добрими, сміливими».

(розповідають прислів'я про дружбу)

- «Дружба турботою та підмогою міцна».
- «Всі за одного і один за всіх».

- «Друг пізнається в біді».
- «Дружбу треба доводити справами, а не словами».
- «Без друга в житті туго».

Зайчик: «Спасибі, діти, що допомогли мені потрапити додому, у мою казочку».

Вихователь: «Наша подорож закінчилася, я Вас хочу пригостити смачними цукерками».

Левченко А. А.

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА В ЛІТЕРАТУРНОМУ ТРЕНДІ ПІДЛІТКІВ

Мета: ознайомити учнів з творчістю відомого мандрівного українського філософа, письменника і педагога, народного мудреця Г.С.

Сковороди, учити школярів відшукувати в автобіографічному матеріалі філософські погляди, суголосні із сучасністю, на які варто звернути увагу; аналізувати окремі вислови письменника про поняття часу, щастя, праці тощо;

розвивати мислення, логіку висловлювання, пам'ять;

формувати ідейні переконання молоді, морально-етичні погляди на сучасність.

Хід заняття

I. Вступне слово учителя.

Творчість Г. Сковороди є стабільною та збалансованою. Через це здобувачі освіти прагнуть відомого просвітителя долучити до лав класичної літератури. Учителі подають творчість письменника як давнього представника бароко. Цю тенденцію треба змінювати шляхом нового звучання творчості.

II. Оголошення теми та мети уроку.

1. Короткі вступні зауваження вчителя про творчість Г. С. Сковороди і стисла характеристика збірки «Басні харьковскія»

У байці «Бджола та Шершень» ми спостерігаємо за 2 типами людей. Учням на мотиваційному етапі можна запропонувати обговорити нестабільність людської натури. І поміркувати над питанням: коли в мені прокидається бджола, а коли – шершень? (коротка розповідь про історію створення збірки байок)

2. Робота за змістом байки «Пчела и Шершень». Г. С. Сковорода вважав, що байка і притча – це майже одне й те ж, як він каже, «мудрая іграшка», «разумная сила». (Звертаємо увагу учнів на прозову форму байок Сковороди).

Неабияку майстерність виявляє Г. Сковорода в діалогах і монологів, які в різних формах стали його улюбленим стильовим засобом художньої розповіді, відтворення живих розмовних інтонацій та зворотів.

3. Читання байки «Пчела и Шершень» – вона досить повно виражає погляди Г. Сковороди на життєву необхідність трудитися за природним нахилом.

Коли в мені прокидається
бджола?

Коли в мені прокидається шершень?

Розповідна частина твору дуже коротка і є суцільним діалогом. Паразит Шершень насміхається з Бджоли, що вона працює не так на себе, як на інших. Бджола на іронічне запитання дармоїда Шершня, чому вона прагне приносити «трудоу своїх плоду» не стільки для себе, «скільки для людей».

– Виписування окремих цитат та пояснення змісту. Яка ідея твору?

– Зачитати Силу байки і висловити свої враження.

Сила байки: «Шершень є образ людей, живущих хищенням чуждаго і рожденных на то одно, чтоб ѣсть, пить и протч. А пчела є герб мудраго человека, в средном дѣлѣ трудящегося» [с. 100].

Байкар переконує, що нема гірше, як купатися в достатку і смертельно мучитися без природженого діла, і нема більшої радості, як жити за натурою.

Проводячи ідею «сродної праці», Г. Сковорода різко засуджував дармоїдство і зарозумілість поміщиків та попів, їх зневажливе ставлення до трудящих людей. Тому Г. Сковорода називає шершнями або трутнями

суспільства тих, хто звик жити крадіжкою чужого, а трудовий народ – робочими бджолами, що трудяться в «природженому ділі», «по натурі».

4. Висловлення своїх вражень від прочитаної байки, у чому проявляються соціальний, філософський та моральний фактори?

Підведення підсумків.

III. «Сад божественных пьсней». Коротка характеристика збірки. Читання поезії «Всякому городу нрав і права».

1. Короткі вступні зауваження вчителя і стисла характеристика збірки в цілому.

2. Декламація вчителем пісні.

3. Коментар до змісту пісні (і повторне декламування її).

4. Виразне читання твору вголос учнями, зачитування останньої строфи пісні («Смерте страшна, замашная косо!...»). Автор подає свої філософські роздуми над питаннями про мету і смисл життя, про людські смаки і уподобання, які кожний розуміє по-своєму. Зачитати епіграф до «ПЬСНЬ 10-я»: *«Блажен муж, иже в премудрости умрет и иже в разумь своем поучается святынъ»* (Сирах).

5. У програмовій поезії «Всякому місту – звичай і права» учні згодні лише побачити смутну барокову дійсність. Ми перепрофілюємо поезію на звернення до сучасної дійсності. За допомогою гри «Лайк або дизлайк» учні оцінюють суспільні явища у поезії:

- 1) Всяка тримає свій ум голова;
- 2) Всякеє горло свій смак віднайшло;
- 3) Федір-купець обдурити прудкий;
- 4) Той зводить дім свій на модний манір;
- 5) Той безперервно стягає поля;
- 6) Сей іноземних заводить телят;

- 7) З диспутів учню тріщить голова;
8) Тих непокоїть Венерин амур;
9) В сих дім, як вулик, гуде від гуляк.
10) Байдуже смерті, мужик то чи цар, –
Все пожере, як солому пожар;

11) Хто ж бо зневажить страшну її сталь?
Той, в кого совість, як чистий кришталь...

– У чому проявляється сатира на тогочасний лад? Сатиричне перо поета-філософа спрямоване передусім проти безкарної сваволі багатіїв, які в гонитві за наживою не гребували жодними засобами, проти користолюбства царських чиновників-кар'єристів. Таврує ганьбою Г. Сковорода і паразитичне життя духовних феодалів, лицемірство і фарисейство служителів культу.

2. Поезія Г.С. Сковороди «DE LIBERTATE»

У поезії «De libertate» автор прагне бути нашим сучасником. Свобода – це тема по-особливому підліткова. Запросити учнів до країни золота Ельдорадо – це подолати шлях купую сходов та перешкод. Якщо вони готові, то кожна сходинка – це мінус 1 речі (духовної або матеріальної). На якій сходинці ми зупинимося в гонитві, аби не втратити цінне?

Треба погодитися, що думки Григорія Сковороди в тренді й на часі: жити за покликанням, безділля змушує сучасну людину страждати, моральні категорії нікуди не зникають з часом, свобода є цінне благо для

людини. Як говорить Г. Сковорода: «...если сравнить злато, против вольности еще оно блато».

IV. Підсумок. Зазначимо, що творчість Г.С. Сковороди є дуже актуальною на сьогодні. Автор виступає патріотом своєї країни, славить свободу. Ім'я невсипущого трудівника на громадській ниві, пристрасного демократа-просвітителя Григорія Сковороди глибоко вшановує український народ, відзначаючи 300-річчя з дня його народження.

Легчиліна О. І., Бондаренко Г. І.

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЯК ВИЯВ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Концептуальні положення й державні вимоги щодо реформування освіти в Україні спрямовані на підвищення загальномовної та мовленнєвої культури громадян. Головною метою сучасної середньої освіти є формування у випускника школи здатності до самопізнання, саморозвитку, самовираження, самореалізації, творчої праці.

Ідея необхідності всебічного розвитку особистості, її творчого потенціалу дістала відображення в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, Державному Стандарті базової і повної середньої освіти, де зокрема зазначено, що зростає роль уміння здобувати інформацію з різних джерел, засвоювати, поновлювати та оцінювати її, застосовувати способи пізнавальної і творчої діяльності.

Формування всебічно розвиненої, духовно багатой особистості, спроможної на соціальну адаптацію й репрезентацію власної індивідуальності – нагальне завдання, що стоїть перед учителями загальноосвітньої школи та визначає основні проблеми сучасної лінгводидактики. Тож, формування загальнолюдських моральних цінностей, гармонійно розвиненої особистості, підвищення ролі її відповідальності у вирішенні високоморальних завдань, які ставить суспільство перед сучасною школою, є на сьогодні ключовими напрямками підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які повинні бути озброєними сучасними методиками та певними знаннями. Це означає розвиток професійних компетентностей педагога, який досконало володіє навчальним предметом, уміло користується фаховими методиками та технологіями [2].

Спостереження за особливостями педагогічної роботи дозволяють стверджувати, що власне вона передбачає розвиток креативного мислення дитини, творчості, інтелектуального діалогу з довкіллям, досягнення успіху й уміння самовдосконалюватися. Тому учитель повинен вповні володіти професійними компетентностями. А основними напрямками підвищення кваліфікації учителя є:

- Використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку;

- Мовленнєва компетентність. Уміння спілкуватися державною мовою, тлумачити певні поняття та явища, використовуючи певні терміни. Пріоритетним стає питання формування мовленнєвої та комунікативної компетентності як провідного компонента структури загальної підготовки й розвитку особистості;

- Формування професійних компетентностей галузевого спрямування, опанування новітніми виробничими технологіями, ознайомлення із сучасним устаткуванням, обладнанням, технікою, станом і тенденціями розвитку галузі економіки, підприємства, організації та установи, вимогами до рівня кваліфікації працівників за відповідними професіями;

- Математична компетентність. Учити використовувати нестандартні підходи до вирішення проблемних ситуацій, аналізу та синтезу інформаційних теорій;

- Здоров'язберігаючі компетентності. Навчати учнів діяти на уроці та за його межами обережно, не загрожувати життю іншим та своєму.

Виклики часу зумовили розроблення Концепції «Нова українська школа» – документа, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей [4]. Ці виклики щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом участі в програмі академічної мобільності значним чином впливають на їхній професійний розвиток та компетенції. Це стосується удосконалення раніше набутих та набуття нових компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань з урахуванням вимог відповідного професійного стандарту.

Педагогічна наука і практика визначають найважливіші моральні якості і риси особистості, які необхідно розвивати, це: утвердження і

формування в молоді високих моральних цінностей – любові до батька і матері, родичів, інших людей, поваги до свободи людини, усього народу, готовність і вміння захищати від агресорів рідну землю, багатства своєї країни.

Оскільки сьогодні виховується не абстрактна людина, а представник того чи іншого народу, носій певної національної культури, безумовним є те, що молодь у цей скрутний час потребує серйозної допомоги з боку батьків, учителів і науковців. Саме вони здатні націлити молодих людей на виважене, творче засвоєння соціального досвіду людства, допомогти їм знайти морально виправдані методи вирішення особистих і громадських проблем і завдань. А щоб знайти себе, своє місце в житті, розкрити потенційні природні можливості молодої людини – ось головне завдання вчителя. Тому метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників є їхній професійний розвиток відповідно до державної політики в галузі освіти та забезпечення якості освіти.

Основними джерелами гуманних ідей педагогічної думки на сьогодні стали Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді і Концепція «Нова українська школа». Науковці схиляються до думки, що процес пізнання власного «Я» не тільки можливий, але й необхідний людині для самовдосконалення свого «Я» у процесі спілкування з оточуючими людьми [4].

Сучасний цивілізований світ усе більше переконується в тому, що без вирішення проблеми розвитку духовності стає неможливим подальший соціальний прогрес. Людством накопичено величезні матеріальні та духовні цінності, людина оволоділа засобами впливу на навколишній світ. Історично, разом зі зміною життєвих обставин, змінюється духовна сутність людини. Молода українська держава, дбаючи про відродження національної системи освіти, на базі широкого застосування народної педагогіки, національної культури вбирає все краще, що існує у світовій

педагогічній думці, розглядає його через призму потреб і національної самобутності нашого народу.

Нова українська школа – це назва реформи загальної середньої освіти, яку зараз реалізовує Міністерство освіти і науки спільно із сотнями вчителів та управлінців з освіти по всій Україні. Це освіта нових сенсів, дитиноцентризму і поваги до кожної людини. Це цікава, практично орієнтована, безпечна і дружня до дитини школа. А для батьків вона – відкрита, чесна і націлена на співпрацю. Головна ідея Нової української школи – компетентнісне навчання. Це означає, що учні не просто набуватимуть знань, а вчитимуться використовувати їх на практиці й опановуватимуть навички.

Передбачити, у якому світі житимуть наші діти, складно, адже він швидко змінюється. Проте упевнено можна сказати, що в майбутньому потрібно буде вміти працювати в команді і співпрацювати.

Людина з розвиненим емоційним інтелектом розуміє власні емоції, керує ними й дослухається до відчуттів інших. Навчання цьому – одне з важливих завдань нової школи.

В умовах реформування освіти, упровадження Концепції «Нова українська школа», Державного Стандарту загальної освіти батьки дедалі більше уваги приділяють вихованню дітей, їхній підготовці до навчання в школі [1]. Вони цікавляться змінами, сучасними умовами перебування школярів у закладі освіти, створенням освітнього середовища, методами навчання тощо. Правильна організація роботи з батьками – це перша цеглина у фундаменті взаємодії педагогів і батьків. Якщо вона організована належним чином, то сприятиме поліпшенню умов навчання, виховання і розвитку учнів. Згідно з вимогами НУШ, робота з батьками – це важлива умова успішної діяльності закладу освіти на етапі модернізації системи освіти. Творча діяльність неможлива без пізнавальної активності школярів. Як зазначає професор В. І. Лозова, активізація пізнавальної

діяльності вимагає застосування різних методів, засобів, форм навчання, які спонукають особистість до виявлення активності. Для цього потрібна така організація процесу пізнання, у якій школяр включався б до активної роботи, а саме:

- рахував свою думку, наводячи певні аргументи та докази, користуючись набутими знаннями;
- ставив запитання вчителю, товаришам, з'ясовуючи незрозуміле та поглиблюючи процес пізнання;
- рецензувати відповіді товаришів, твори та творчі роботи, давати поради;
- допомагати товаришам, коли вони відчують утруднення;
- створювати ситуації самоперевірки, аналізу особистих пізнавальних і практичних дій;
- викликати інтерес до колективної діяльності, на основі якої відбувається формування активної соціальної позиції [3].

Тому В. І. Лозова поняття «навчання» визначає як цілеспрямовану взаємодію вчителя й учнів, здобування ними наукових знань, необхідних способів діяльності, творчого ставлення до оточуючої дійсності, орієнтованих на формування особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт України.
2. Концепція Нової української школи.
3. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. Харків, 2007.
4. Нова українська школа. Порадник для вчителя. Навчально-методичні матеріали. Київ, 2017.

Лисенко Н. І.

ТЕМА: ПРОЄКТ «ПРИХВАТКА»

Вибір та обґрунтування теми проєкту. Планування роботи з виконання проєкту. Моделі-аналогі. Графічне зображення.

Мета:

навчальна: формування знань учнів про основні етапи виконання проекту;

оволодіння знаннями, які потрібні для виконання виробу;

формування початкових знань та вмінь з графічної грамоти;

розвивальна: розвиток наочно-образного мислення;

виховна: виховання організованості, раціональності, практичності.

Обладнання та матеріали: проектор, презентація, папір, олівці, моделі-аналоги (фото), зразки прихваток.

Тип уроку: комбінований.

Просто знати – ще не все,

Знання потрібно використовувати

Г. Гете

Хід уроку

I. Організаційний момент

Усім доброго дня! Давайте посмішкою один до одного створимо хороший настрій, тому що з ним краще працюється та все збувається.

- Перевірка присутності учнів;
- Перевірка готовності учнів до уроку.

II. Актуалізація опорних знань учнів

Зараз ми пригадаємо, що ми знаємо з виконання попередніх проектів. На папірці написана дія, яку треба виконувати під час роботи над проектом. Ви повинні спробувати назвати до якого етапу проекту відноситься дія.

Гра «Лотерея»

- Збір інформації з даного питання
- Вибір об'єкта праці
- Визначення назви виробу, його призначення
- Складання ескізу
- Добір матеріалів та інструментів

- Складання технологічних інструкцій
- Виготовлення виробу
- Самооцінка проєкту
- Захист проєкту

III. Мотивація навчальної діяльності

Для кожного будинку кухня є «центром Всесвіту». Тут відбувається приготування їжі і її прийом. І навіть якщо вам не подобається готувати, то інколи все-таки доводиться розігрівати або готувати куплені напівфабрикати. Тому на кухні повинно бути завжди комфортно, зручно і правильно все сплановано. І тут на допомогу приходять кухонний текстиль. Занавіски, серветки, скатерті, рушники, прихватки – усе це можна придбати в магазині. Але якщо у вас є бажання і початкові знання шиття, то ви з легкістю зможете всі ці вироби для кухні виготовити своїми руками. Також плюс до всього, ви зможете заощадити родинний бюджет, використовуючи для шиття залишки тканини. Одним з неодмінних атрибутів будь-якої кухні є прихватка.

Кухонні прихватки просто необхідні на кухні під час приготування їжі. Звичайно, при нагоді можна узяти першу ганчірку, що попалася, і зняти з плити гарячу каструлю, чайник, сковорідку. Але навіть в такій, здавалося б, дрібниці, як прихватка, можна проявити смак і винахідливість. І то хіба не приємно, якщо замість обірваної, необробленої ганчірки в руках буде естетично оформлена прихватка. Прихватки це прекрасний сувенір, який може бути використаний як аксесуар для вашої кухні, так і для прикраси інтер'єру.

IV. Повідомлення теми та завдань уроку

Повідомити тему та визначити завдання уроку:

- засвоїти знання про етапи проєктування;
- обґрунтувати вибір обраного виробу;
- визначити форму прихватки та її оздоблення;

– відпрацювати навички графічної грамоти при виконанні ескізу прихватки

V. Вивчення нового матеріалу

1. Обґрунтування вибору об'єкта проєктування.

Ми вже говорили про те, що прихватки дуже корисна і потрібна річ для будь-якої господині під час приготування їжі, вона може доповнити інтер'єр кухні і створити в ній атмосферу тепла і затишку, а також може стати прекрасним подарунком. Прихватка не складна у виготовленні і підборі текстильного матеріалу.

А зараз я хочу, щоб ви розповіли, чому вибрали із запропонованих мною виробів саме прихватку (відповіді дітей)

2. Планування роботи з виконання проєкту:

- Історія виникнення прихватки;
- Добір моделей-аналогів (банк ідей);
- Конструювання власного виробу;
- Добір матеріалів та інструментів,
- Розробка технологічної послідовності виготовлення виробу;
- Виготовлення виробу;
- Розрахунок собівартості виготовленого виробу;
- Оформлення проєкту;
- Захист проєкту

3. Історія виникнення прихватки

Презентація «Усе про прихватки»

1 УСЕ ПРО ПРИХВАТКИ

2 Історія прихватки. Можливо, шкури тварин служили першим матеріалом. Але все таки, текстиль та пряжа стали основними матеріалами для цього виробу.

[3](#) Шлях прихватки можна тільки уявити. Адже ними часто нехтують, і серед іншого кухонного начиння вона завжди знаходиться на задньому плані.

[4](#) Звичайно, і прихватки пройшли свою еволюцію в будинку людини і має довгу історію. Давайте разом спробуємо її відтворити...

[5](#) Бідний стіл або багатий, але прихватки залишалася незмінним супутником гарячого горщика.

[6](#) Мода в 1920-х зробила прихватку просто елегантним аксесуаром кухні з трикотажних мережив.

[7](#) Прихватки в 1930 були в'язані і містили химерні дизайни тварин, осіб, квітів, автомобілів.

[8](#) У 1940-х роках прихватки, рушники, скатертини, фіранки, кошики для хліба і фартухи стали стильними кухонними наборами.

[9](#) Захоплені домогосподарки шили дивно творчі, часом химерні моделі. Багато створювали свій власний проєкт, надихаючись журнальними зразками. Прихваточний бум припав саме на ці роки.

[10](#) Трикотажні, в'язані, стьобані, з вишивкою...

[11](#) Колекції прихваток були в кожній кухні та шафі для постільної білизни. Як і фартухи, стали прикрасою для різних свят і сезонів і просто частиною культури.

[12](#) Незважаючи на свій короткий вік, прихватки знайшли своїх шанувальників і стали дуже популярні серед колекціонерів.

[13](#) Але нові технології вносять свою прагматичну лепту. У продажу можна знайти силіконові прихватки подібні «зубатої» рукавички.

[14](#) Але все таки затишок створюють ручні речі, може не такі вже й довговічні, але пошиті з любов'ю!

4. Добір моделей-аналогів (банк ідей)

До вашої уваги декілька фото та звичайні прихватки. Подивіться, потримайте їх в руках.

А тепер запропонуйте вимоги до вашого майбутнього виробу

Прихватка повинна бути:

- функціональна: відповідати призначенню , а саме, безпечна (захищати руки від опіків);

- ергономічна (зручна): зручна у використанні;

- естетична: відповідати інтер'єру кухні;

- економічна: без значних матеріальних затрат.

VI. Практична робота. Створення ескізу майбутнього виробу.

Інструменти і матеріали: формат А4, олівець, гумка

Інструктаж з безпеки життєдіяльності до практичної роботи.

Релаксаційна хвилинка

– Якщо ви ножиці передаєте кільцями уперед – потупайте ногами;

– Якщо ви не користуєтесь іржавими інструментами – покліпайте очима;

– Якщо ви кидаєте свої ножиці – похитайте головою;

– Якщо ви зберігаєте свої інструменти в коробці – поплескайте в долоні;

– Якщо ви тримаєте роботу на відстані 30-35 см від очей – зробіть кругові оберти плечима;

– Якщо ви робите все правильно і вмієте працювати – погладьте себе по голові.

Намалювати ескіз майбутнього виробу (обрати форму прихватки)

VII. Підсумок уроку

1. Рефлексія

Вправа «Незакінчене речення»

Учні по колу висловлюються одним реченням, вибираючи початок фрази:

- *сьогодні я дізнався..*

я навчився...

- *у мене вийшло ...*

було цікаво...

- мене здивувало... я виконував завдання...
- мені захотілось... я зрозумів, що...
- я спробую... тепер я можу...
- я зміг...

2. Виставлення оцінок за урок

3. Прибирання робочих місць

VIII. Домашнє завдання

Приготувати тканину для пошиття виробу, синтепон, фетр, робочу коробку.

Мала К. В.

КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ В СЕРЕДНІЙ ГРУПІ З ПІЗНАВАЛЬНОГО РОЗВИТКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ЛЕГО-ТЕХНОЛОГІЙ «ЗИМОВА ПРИГОДА ЗАЙЧИКА»

Програмовий зміст: учити дітей відображати різнокольорову схему за зразком, за допомогою лего-деталей; визначати напрями (правий нижній/верхній, лівий верхній/нижній кути, середина. Закріплювати назви кольорів, знання дітей про зиму, визначати її характерні ознаки.

Розвивати пам'ять, увагу, мислення, дрібну моторику, спостережливість.

Виховувати інтерес до навколишнього світу.

Обладнання: Лего-бокс, деталі для лего-пазла, 4 кульки, картки із зображенням лего-блоків, блоки лего 2*2, 1*2, лего-платформи.

Хід заняття

1. Організаційний момент.

Привітання:

Ось і настала зима

Сніг покриває ліси та поля.

Білою ковдрою вкрита земля

Дуже радіє зимі дівтора.

А у садочку новий день

Всім говорим «Добрий день».

2. Ігровий момент.

Вихователька: Діти, сьогодні біля нашої групи я знайшла ось такий величезний леґо-блок. Давайте відгадаємо, хто ж його приніс.

Загадка

Влітку сіренький,

А взимку біленький,

Довгі вуха має,

Швидко стрибає. (Зайчик)

Вихователька: Правильно. Це зайчик. Він надіслав нам голосове повідомлення. Давайте його прослухаємо.

«Вітаю Вас, мої друзі. Жив я, поживав, горя не знав. До зими підготувався, будинок собі збудував, але лисиця мене перехитрила, вигнала мене із дому і сама там оселилася. Каже, якщо діти мені допоможуть, виконають усі її завдання, то вона дозволить мені повернутися додому».

Вихователька: Ось такі справи. Допоможемо зайчику повернути свій дім? (Так). Але спочатку зіграємо в гру «Зимові слова» (якщо слово має відношення до зими, діти плескають у долоні)

Сніговик, жара, шуба, тюльпан, снігопад, ягоди, рукавички, завірюха, шорти.

Вихователька: Які молодці, отже, ви напевно впораєтесь із завданнями лисиці.

Завдання 1. Дидактична гра «Леґо-пазл»

Вихователька: Діти, у середині цього великого леґо-блока я знайшла леґо-деталі із зображенням зимових ознак. Але вони всі перемішались. Я кожному з вас дам по одній частині, а ви повинні знайти

іншу частину і скласти малюнок. У кожного з вас повинна бути одна зимова ознака.

(Діти складають лего-пазл, а потім по черзі називають свою зимову ознаку).

Вихователька: Молодці, діти, і з цим завданням ви добре впорались. А тепер давайте трішки відпочинемо і пограємо в гру «Швидкі ручки»

Фізхвилинка «Швидкі ручки»

(Діти сідають по парам один навпроти одного, а між ними лежить кулька. Вихователь називає будь-які частини тіла, діти торкаються їх. Але як тільки вихователь скаже контрольне слово «сніжок», діти швидко повинні схопити кульку).

Завдання 2. Дидактична гра «Кольорові килимки».

Вихователька: Діти, хитра лисиця підготувала ще одне завдання. Сідайте за столи. Перед вами схеми розташування лего-деталей. Ви повинні розташувати справжні лего-блоки саме так, як зображено на схемі. *(Діти виконують завдання, а потім міняються картками)*

Вихователька: Молодці, і з цим завданням ви впорались. А ще лисиця нам приготувала зашифровані малюнки. Давайте їх розгадаємо. **(Фізхвилинка)**

1. Скільки крапок буде в колі, стільки раз піднімемо руки. (2 р.)
2. Скільки раз ударю в бубен, стільки раз дрова розрубимо. (3 р.)
3. Скільки ялинок зелених, стільки зробимо нахилів веселих. (4 р.)
4. Присідаєм стільки раз, скільки метеликів у нас. (5 р.)
5. Скільки покажу грибів, стільки зробиш ти прижків. (4 р.)

Завдання 3. Дидактична гра «Розташуй лего-блок»

Вихователька: Діти, перед вами лего-платформи. Ми будемо на них розташовувати лего-деталі. У правому верхньому куті розташуйте жовту лего-деталь. У лівому верхньому куті розташуйте червону лего-

деталь. У лівому нижньому куті розташуйте зелену лего-деталь, а у правому нижньому куті розташуйте білу лего-деталь. А синю лего-деталь розташуйте на середині платформи. (лего-блоки можуть бути різними за формою).

ПІДСУМОК ЗАНЯТТЯ.

Вихователька: Ви молодці, впорались. Давайте подивимось, чи віддала лисиця ключ для нашого зайчика. (Вихователь дістає ключ із коробки лего-блока.) Що вам сподобалось на занятті? Що ми робили?

Малкова І. М.

ЗНАЧЕННЯ ТРАВЛЕННЯ. ОРГАНИ ТРАВЛЕННЯ. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАВЛЕННЯ (біологія, 8 клас)

Мета: з'ясувати поняття «харчові продукти», «поживні речовини»; розкрити значення травлення та живлення, сформувати поняття будови органів травлення та їхніх функцій; продовжувати формування вміння встановлювати зв'язок будови і функції органа, познайомити учнів з методами дослідження травлення, значенням робіт І. П. Павлова у вивченні органів травлення; *розвивати* самостійне логічне мислення, вміння робити аналіз та висновки, працювати з підручником та схемами у зошиті; *виховувати* вучнів розуміння й необхідність дотримання правил

раціонального харчування та санітарно-гігієнічних норм харчування, виробляти вміння застосовувати їх у життєвій практиці.

Основні поняття й терміни: травлення, ферменти, живлення, фістула, зондування, ендоскопія, електрогастрографія, рентгенографія, радіо пілюлі, поживні речовини.

Обладнання: комп'ютер, проектор.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Методи та прийоми: дослідницько-пошуковий, постановка проблемного питання, проектування; бесіда, самостійна робота з підручником, мозковий штурм.

Хід уроку.

1. Організаційний момент, створення сприятливої атмосфери.

Доброго дня, діти й шановні колеги, рада вітати вас на уроці. Пропоную налаштуватись на співробітництво і взаєморозуміння. Перевірте готовність до уроку. Для роботи вам потрібні підручник, зошит, щоденник, мислення і пам'ять. «Пам'ять – це щоденник, який усі ми носимо з собою», стверджував письменник Оскар Уайльд. У вас чудова пам'ять, яку ми сьогодні на уроці потренуємо.

2. Актуалізація знань. Повідомлення теми, мети.

– Діти, як ви гадаєте, чи може людина прожити без їжі? Та скільки діб?

– Що таке харчування?

– В якій системі організму тварин і людини відбувається травлення?

– Чи змінюється їжа в органах травлення?

Нам необхідно поглибити знання про травлення, слід вивчити структуру системи травлення, тому запишіть тему уроку в зошит (*слайд 1*).

Сьогодні ми:

- розкриємо значення травлення та живлення,

- вивчимо будову органів травлення та їх функції,
- познайомимося з методами дослідження травлення (*слайд 2*).

3. Мотивація. Засвоєння нових знань (*слайд 3*).

Поясніть вислів: «Ми їмо для того, щоб жити. А не живимо, для того, щоб їсти» (Сократ).

Проблемне питання: чому вживання в їжу вареного білка корисне для здоров'я, а введення білка у кров може привести до смерті?

✓ Які продукти входять до харчового раціону людини? Як вони поділяються за походженням?

✓ Харчові продукти, які вживає людина у їжу поділяються на продукти рослинного та тваринного походження.

✓ Яких правил людина має дотримуватись при вживанні їжі, щоб бути здоровою? (раціональне харчування) (*слайд 4*)

Арабський лікар Авіценна Ібн Сіна перший розробив правила раціонального харчування, згідно з якими, у харчовому раціоні повинна бути тваринна і рослинна їжа.

Поясніть значення «поживні речовини» (*Це життєво необхідні складові частини їжі, які організм використовує для будови клітин та як джерело енергії*). Запишіть у зошит визначення.

– Які ви знаєте поживні речовини? (*Основними поживними речовинами є органічні сполуки: жири, вуглеводи, білки, та неорганічні: вода, мінеральні солі та вітаміни*) (*слайд 5*). (*Записати схему в зошит*).

«Органічні речовини»

Білки (молоко , м'ясо, Яйця, бобові)	жири (олія, масло, сметана)	вуглеводи (овочі, фрукти, мед, хліб)	вітаміни
--	-----------------------------------	--	----------

– Чи можуть органічні сполуки засвоюватись організмом у тому вигляді, у якому потрапляють в організм? Чому? (*Органічні сполуки не можуть одразу засвоїтись організмом, бо це високомолекулярні сполуки,*

які не можуть надійти через стінки травного тракту, тому вони повинні бути розщеплені до простих сполук).

– Як би ви дали визначення процесу травлення з використанням поняття «поживні речовини».

– Знайдіть визначення у тексті § 35 підручника. Як дається визначення у підручнику? (Так, це процес розщеплення складних органічних речовин на прості сполуки, які можуть всмоктуватись в кров і лімфу та засвоюватися організмом) (слайд 6). (Записати визначення в зошит).

Проблемне питання: «Чому їжа не потрапляє у дихальні шляхи?»

Травна система органів людини складається (слайд 7).

Травний канал	травні залози
ротова порожнина	слинні залози
глотка	печінка
стравохід	підшлункова залоза
шлунок	залози шлунка
тонкий, товстий кишечник	
пряма кишка	
анальний отвір	

(слайд 8). (Записати схему в зошит)

– Знайдіть у § 36, з яких оболонок складаються стінки травного каналу, запишіть схему в зошит.

Оболонки травного каналу (слайд 9):

_____ слизова (внутрішня)
_____ м'язова (середня)
_____ зовнішня (сполучнотканинна)

– Знайдіть у тексті § 36, які функції може виконувати травна система. Запишіть у зошит у вигляді схеми (слайд 10).

Функції травної системи			
секреторна	всмоктувальна	рухова	видільна
утворення травних соків, ферментів, продуктів		жування, ковтання, переміщення їжі	виведення продуктів обміну

– Травлення відбувається в органах поетапно під дією ферментів. Що таке ферменти? Зверніться до підручника, чи вірне ваше твердження?

(Ферменти – це біологічні каталізатори, які прискорюють хімічні реакції. Вони діють при певних умовах: температурі до 38 градусів, в певному середовищі та діють на певні речовини) (слайд 11).

– З якими системами пов'язана травна система? *(кровоносна, лімфатична, сечовидільна, нервова)*

Висновок: усі системи органів взаємопов'язані в єдине ціле. *(Записати в зошит).*

❖ Дослідження органів травлення пов'язане з ім'ям фізіолога І. П. Павлова. Коротке повідомлення про дослідження органів травлення з використанням метода накладання фістули *(слайд 12).*

❖ Сучасні методи діагностування та дослідження органів травлення презентує у вигляді буклета учень *(слайд 13).*

Методи дослідження травлення

- Метод фістули І. П. Павлова
- Зондування
- Ендоскопія
- Електрогастрографія
- Радіоелектронні методи
- Ультразвукова діагностика
- Рентгенографія
- Скандувальна томографія

4. Закріплення. Рефлексія.

- Позначити органи травлення на картках, перевірити з підручником.
- Дати відповідь на проблемне питання: Яких правил харчування треба дотримуватись, щоб бути здоровим?
- Які методи допоможуть діагностувати захворювання органів травлення?

– Що ви дізнались на уроці?

5. Оцінювання відповідей.

6. Домашнє завдання: опрацювати § 35, 36; дати відповіді на питання параграфів (*слайд 14*).

7. Слайд 15 з афоризмами.

«Наші харчові речовини повинні бути лікарськими препаратами, а наші лікарські препарати повинні бути харчовими речовинами», – Гіппократ.

«Доля націй залежать від того, як вони живляться», – А. Брилья Саварен.

Дотримуйтеся правил раціонального харчування! Будьте здорові!

Маричева М. В.

СЛОВО ТА ЙОГО ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

(українська мова, 10 клас)

Мета (формування компетентності): предметні: уміння розрізняти види лексичних значень – пряме й переносне, визначати види переносних значень; ключові: уміння вчитися, дотримуватись лексичних норм української мови; комунікативні: розвивати творчі вміння моделювати власне висловлення відповідно до комунікативного завдання; інформаційні: навички роботи з джерелами інформації; загальнокультурні: почуття поваги й любові до рідної землі.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Обладнання: мультимедійна презентація – конструктор уроку, аудіозапис, роздатковий матеріал для учнів.

Хід уроку

Організаційний момент.

I. Повідомлення теми та мети уроку. Мотиваційний аспект.

Робота з «Кольоровим настроєм».

У давніх літописах райдугу називали «райською дугою». Її народження вважалося добрим знаком, люди ототожнювали появу веселки з приємною

перспективою на майбутнє. Якщо вашим вибором є зелений та блакитний колір, то ви готові до розв'язання серйозних задач. Ті з вас, хто обрав червоний колір, у цю хвилину насторожені, але здатні до «перетворення». Вибір синього та фіолетового кольорів свідчить, що під час роботи на уроці ви не тільки успішно впораєтеся з завданнями, а й виявите вміння творчо мислити. Жовтий та оранжевий колір свідчить про те, що ви готові до активної роботи. Нехай же на вашому уроці райдуга засяє всіма своїми барвами!

II. Актуалізація опорних знань.

1. Робота з понятійним апаратом.

Робота в парах

Лексика

Лексичне значення

Багатозначність

Пряме значення

Переносне значення

Лексика – сукупність усіх слів мови.

Лексичне значення – це те, що називає слово, його реальний зміст.

Багатозначність – мовне явище, при якому одне слово має кілька значень.

Пряме значення – це первинне значення багатозначного слова, яке безпосередньо вказує на зв'язок слова з реальною дійсністю.

Переносне значення – це вторинне лексичне значення багатозначного слова, яке опосередковано вказує на зв'язок даного слова з реальною дійсністю.

Книги – мов ріки, які наповнюють собою увесь світ; це джерело мудрості, в книгах – бездонна глибина... І якщо старанно пошукати в книгах мудрості, то знайдеш велику втіху і користь для своєї душі. Бо той, хто часто читає книги, той веде бесіду з Богом і наймудрішими мужами.

«Похвала книгам» з «Повісті минулих літ»

– *Для чого ми читаємо книги?*

– *Чим буде відрізнятися пізнавальна, естетична ролі книги від виховної?*

Висновок: досліджуємо не лише текст, а й підтекст.

Цей твір – вершина оригінальної літератури періоду Київської Русі. Високий рівень розвитку літератури цієї держави XI–XII ст. став підґрунтям для створення видатної пам'ятки. Це перший твір давноруської літератури, який здобув усесвітню славу.

– *Сформулюйте тему й ідею «Слова...»*

Поняття «Руська земля» вжито у «Слові» 20 разів. Смісловий контекст його вживання у творі свідчить про те, що автор мав на увазі не тільки південну Русь, а й усю сукупність південнослов'янських земель, територію давноруської народності, весь державний простір Київської Русі. Ми бачимо великі й малі річки, що течуть неосяжними руськими просторами, перед нами постають численні руські міста, серед яких особливо виділяється Київ як єдиний центр Руської землі, навколо якого повинні бути об'єднані всі руські сили для боротьби з підступними й жорстокими половцями.

– *Чим обумовлений повтор слова «Руська земля» у «Слові...»?*

– *У яку якість переростає зазначена кількість?*

2. Спостереження за мовою.

Фронтальна робота.

Простежте лексичне значення слова ЗЕМЛЯ в поданих реченнях.

1. Земля гуде. Ріки мутно течуть.
2. Чорна земля під копитьмикістьми була засіяна.
3. Ви не правом побудників собі землі розхватили.
4. О Руська земле, уже ти за горами еси!

Земля

1. Суходіл
2. Грунт
3. Земельне володіння
4. Країна

Велику роль у розкритті образу Руської землі відіграють описи природи. У «Слові» немає статичного пейзажу: він мінливий, часто наділений рисами

живої істоти, що сумує й радіє разом з героями твору, допомагає їм. Отже, Руська земля – основний художній образ «Слова», у якому представлено всю велику Русь як єдине ціле в просторі й часі.

- *З'ясуйте роль пейзажів у «Слові...».*

- *У чому символічний зміст образів сонця, ночі, зорі, мли, птахів?*

3. Вибірковий диктант(колективна робота).

Виписати з речень слова в переносному значенні.

Сонце князю тьмою путь заступало; ніч, стогнучи йому грозою, птиць збудила. Зоря – світ запалала. Мла поля покрила. Щебет солов'їв заснув, говір галок пробудивсь.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Робота з визначеннями (колективна робота).

Метафора – це перенесення назви з одного предмета на інший за схожістю ознак, якостей тощо. (Сонце всміхається, ліс насупився)

Метонімія – це перенесення за суміжністю. (Аудиторія слухала, читати Довженка)

Синекдоха – це вид переносного значення, при якому назву цілого замінює назва його частини (Бракує рук, сходити зі сцени)

2. Встановлення відповідностей

1. Метафора   А) І застогнав Київ тугою, а Чернігів напастьми

2. Метонімія   Б) Порохи поля покривають

3. Синекдоха   В) Ігор глянув на світлеє сонце

Г) Черлені щити поля перегородили.

IV. Закріплення нового матеріалу.

У «Слові» важливе місце займає образ київського князя Святослава. Він змальовується як глава всієї Руської держави, що турбується про загальноруські інтереси. Поет змальовує князя як основного виразника ідеї загальноруської єдності, необхідності спільних дій проти ворога. Ця патріотична ідея знайшла найсильніший вияв у «золотому слові» Святослава.

– *У якому значенні вжито слово «золотий»?*

– Розкрийте символічний зміст «золотого слова» Святослава.

1. Гра «Хто більше?» (самостійна робота за варіантами).

Скласти словосполучення зі словом «золотий»:

I в. – у прямому значенні;

II в. – у переносному значенні.

2. Творча робота «Створи літопис».

Виконати творче завдання: написати про змістовні події сучасності (7–8 речень), уживаючи слова в переносному значенні.

V. Систематизація та узагальнення знань.

Займи позицію (самостійна робота з самоперевіркою).

1. Первинне значення слова – переносне.
2. Багатозначність – наявність в одному слові двох або більшої кількості значень.
3. Кришталева чаша – це пряме значення.
4. Залізний – слово однозначне.
5. Метонімія – це перенесення за кількістю.
6. Зелений капелюх ще довго блукав алеєю – синекдоха.
7. На ясному небі привітно всміхалось сонце – метафора.
8. Десерт – слово однозначне.
9. Лексика – наука, що вивчає словниковий склад мови.
10. Туга твій ум полонила – метонімія.
11. Свіжий борщ – той, що не втратив своїх природних властивостей.
12. Свіжий голос – молодечий, дзвінкий.

Домашнє завдання:

Виконай завдання за вибором:

– *Виписати зі «Слова» 6 речень зі словами в переносному значенні (слова підкреслити);*

– *написати міні-твір до 8 речень «Слово» і наш час», уживаючи слова в переносному значенні (слова підкреслити)*

Рефлексія

Робота з «Кольоровим настроєм».

Підсумок: Власне висловлювання про настрій і як він змінився протягом уроку.

Маторіна Н. М.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОСОПОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ ПИСЬМЕННИКА

(на матеріалі життєпису Бруно Шульца)

Термін *просопографія* в історичній науці використовується з ХІХ ст. на позначення методу в історико-біографічних чи статистичних дослідженнях, за допомогою якого досліджуються особи й соціальні групи, створюються «колективні біографії» (політичні, професійні, родинні, соціальні, етнічні тощо), відстежуються певні закономірності, формуються висновки узагальнюючого характеру тощо. До недавнього часу просопографія (від грецьк. *προσωπον* – обличчя, особа, персона) вважалася спеціальною історичною дисципліною, яка завдяки використанню методів генеалогії, демографії, нумізматики, ономастики, психології, психолографії тощо презентувала конкретну історичну особу в усій сукупності її індивідуальних якостей та взаємостосунків з оточенням [6].

Серед провідних науковців у галузі української просопографії доречно виокремити наукові розвідки В. Антоновича, М. Грушевського, О. Лазаревського, М. Максимовича, В. Модзалевського, в яких закладено основи для подальших досліджень просопографічного спрямування. У галузі просопографії активно працювали та працюють Н. Барабаш, Г. Голубчик, В. Горобець, Я. Дашкевич, В. Кривошея, Н. Миронець, М. Ніколаєв, В. Панашенко, І. Старовойтенко, В. Томазов, В. Чишко, В. Щербак, Н. Якобчук, Н. Яковенко та ін.

Використання терміна *просопографія* на сьогодні вже не може обмежуватися лише історичними чи статистичними студіями, це поняття притаманне й літературознавчим тезаурусам: посилений інтерес до особи в

історії вимагає від сучасних дослідників-літературознавців не лише написання біографії письменника, перерахування та уточнення окремих фактів, дат, але й поглибленого вивчення особистості митця, в усій багатогранності її індивідуальних та соціально-психологічних рис, створення «живих» портретів знаних митців, відтворення їх образів у сукупності позитивних і негативних сторін життєпису, не замкненого у статичні рамки сухої біографії тощо.

Використання просопографічного методу при створенні життєпису письменників у жодному разі не заперечує біографічного літературознавчого методу як способу вивчення літератури, при якому біографія й особистість письменника розглядаються як визначальний момент творчості (нагадаємо: *біографія* (від грецьк. βίος – життя і грецьк. γραφω – пишу), чи *життєпис* – описання життєвого шляху й діяльності будь-якої людини).

Отже, поняття *біографія / життєпис* і *просопографічний портрет* митця є взаємопов'язаними, такими, що доповнюють одне одного, але не тотожними.

Для презентації просопографічного портрету письменника обрано постать польськомовного письменника першої половини ХХ ст. Бруно Шульца. По-перше, на 2022 рік припадає 130-річний ювілей від дня народження й 80-ті роковини від дня трагічної загибелі Бруно Шульца (пол. Bruno Schulz; 12 липня 1892 – 19 листопада 1942) – визначного митця, філософа, талановитого письменника й літературного критика, епістолографа, педагога, відомого художника, живописця, маляра, графіка єврейського походження, який писав польською мовою. По-друге, без ґрунтовних досліджень просопографічного спрямування відомих шульцознавців, зокрема Єжи Фіцовського [7], Веслава Будзінського [10–12], Тараса Возняка [2], Андрія Павлишина [5], Богдана Лазорака [3; 4], Леоніда Тимошенка [4], Лесі Хомич [4; 8], Ігоря Чави [4] та ін. світове шульцознавство не мало би скрупульозного й фундаментального життєпису Бруно Шульца. По-третє, сучасні шульцологи дотепер продовжують

активний пошук цінного матеріалу просопографічного характеру, за образним висловом А. Павлишина, займаються археологією Бруно Шульца, тобто пошуками його «земних» слідів, відтворюванням цих нових джерел і подальшим запровадженням їх до наукового обігу й донесенням до читача.

Інформацію про основні етапи життя та творчої діяльності Бруно Шульца можна знайти у багатьох статтях і на сторінках довідників та енциклопедій [1; 9; 13]. Пунктирно шульцівський життєпис має такий вигляд: від народження 12 липня 1892 р., його сімейного коріння, через роки його дитинства, навчання в гімназії, потім у Львівській Політехніці, роботи в гімназії вчителем малювання та ручної праці, його заручин до періоду окупації, гетто, безуспішних спроб Зоф'ї Налковської врятувати письменника й насамкінець трагічної загибелі 19 листопада 1942 р.

Пошуки джерел, що можуть містити хоч і фрагментарний, але важливий просопографічний матеріал, продовжуються, й уявлення про митця як особистість постійно поширюється.

Мета нашої розвідки – окреслити фрагменти просопографічного портрету Бруно Шульца на матеріалі його педагогічної діяльності, оскільки в межах однієї статті презентувати просопографічний портрет знаного митця повністю неможливо.

Шульцознавці слушно зауважують, що педагогічна діяльність Бруно Шульца, яка була невід'ємною частиною його життя і від якої воно матеріально залежало, залишається практично не дослідженою [8, с. 104].

Першим у відтворенні педагогічного портрету Бруно Шульца, безумовно, був Єжи Фіцовський: саме його дослідження стали основою для всіх подальших наробіток і пошуків шульцознавців і шанувальників Бруно Шульца, зокрема й на ниві його педагогічної діяльності. Польські дослідники слушно зауважують: «Gdyby nie Ficowski, wygrzebujący Schulza z zakamarków

szuflad, piwnic, pamięci ludzkiej, niewiele śladów by po pisarzu zostało»¹ [цит. за: 11].

Учителем малювання та ручної праці Бруно Шульц працював у Державній чоловічій гімназії імені Короля Владислава II Ягайла у Дрогобичі від 1924 року до 1941 року²; у 1933–1934 роках працював також запрошеним учителем у семикласній професійній чоловічій школі імені Адама Міцкевича, яку закінчив і сам; у 1933–1934 роках – семикласній державній школі імені Елізи Ожешко. Між іншим, у своєму рідному Дрогобичі Бруно Шульц був насамперед знаний як чудовий педагог.

Діяльність Бруно Шульца як педагога була різноманітною та багатогранною. Працював учитель Шульц багато – по 30 годин на тиждень, завідував кабінетом малювання та практичних занять, проходив курси підвищення кваліфікації, бував на численних педагогічних конференціях, займався методичною, громадською, науковою роботою, брав активну участь у шкільних позаурочних заходах; був членом дрогобицького осередку «Товариства вчителів середніх і вищих шкіл» тощо.

Заради об'єктивності не можна не згадати про те, що вчителювання виснажувало Бруно Шульца й поглинало багато часу, відволікало від творчої діяльності; за словами самого митця, найбільше йому бракувало тиші, де можна було б зосередитися у світі власної творчості. Але Шульц не був би Шульцом: на освітянській ниві він, не зважаючи на труднощі, не зрадив своєму талантові.

Особисті досягнення Шульца-педагога пізніше доповнилися просопографічними матеріалами В. Будзінського: науковець зібрав і записав

---

¹ Якби не Фіцовський, який дістав Шульца зі схованок комодів, підвалів та людської пам'яті, від письменника [так само, як і від педагога, художника, епістолографа, графіка, маляра, рисувальника тощо – *Н. М.*] не залишилося б і сліду [переклад наш – *Н. М.*].

² У 2003 році в корпусі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (раніше – державна чоловіча гімназія імені Короля Владислава II Ягайла) у колишньому вчительському кабінеті всесвітньовідомого письменника й художника Бруно Шульца було відкрито перший Музей-кімнату митця: саме тут від 1924 року була майстерня, у якій навчав своїх учнів малярської справи учитель гімназії Бруно Шульц.

спогади учнів Бруно Шульца, переважно поляків, про навчальний процес у дрогобицьких навчальних закладах часів Бруно Шульца, а також акумулював спогади про Бруно Шульца, опубліковані на сторінках «Дрогобицької землі»³ [10–12]. Згодом відомості про педагогічну діяльність Бруно Шульца були доповнені матеріалами дрогобицького історика, науковця, вчителя, директора Державного історико-культурного заповідника «Нагуєвичі» (Дрогобицький район, Львівська область) Богдана Орестовича Лазорака, отриманими на основі аналізу шкільних звітів Державної гімназії імені Короля Владислава II Ягайла та повідомлень дрогобицької преси часів Бруно Шульца [3].

Нещодавно з'явилося дослідження Леся Хомич щодо педагогічної діяльності Бруно Шульца в дрогобицьких навчальних закладах міжвоєнного періоду. На основі архівних матеріалів авторка проаналізувала просування Бруно Шульца на посаді вчителя, відтворила особовий склад педагогічного колективу різних навчальних закладів, у яких працював Шульц, встановила його членство в науково-педагогічних товариствах тощо [8].

Отже, інформація просопографічного спрямування суттєво розширила й оживила сухі рядки життєпису Бруно Шульца щодо його педагогічної діяльності.

Пошуки багатосторонніх «земних» слідів Бруно Шульца продовжуються. На жаль, були втрачені окремі оповідання письменника, незакінчений роман «Месія», щоденники, тисячі листів, великий літературно-критичний нарис, чернетки з різними фрагментами та письменницькими ідеями тощо. Шульцологи всього світу сподіваються, що попереду на нас чекають приємні сюрпризи у вигляді шульцівських знахідок: і таких, що належали самому Бруно Шульцу, і про Бруно Шульца.

ЛІТЕРАТУРА

---

³ «Ziemia Drogobuska» («Дрогобицька земля») – польськомовний нерегулярний науково-популярний збірник, який виходив у Вроцлаві з 1991 по 2007 рік. Редакція часопису час від часу публікувала статті про життя і творчість видатних історичних митців, зокрема Бруно Шульца.

1. Бруно Шульц (1892 – 1942): бібліограф. покаж. / уклад. Н. М. Рішаві; редактор С. Ю. Фартушок; рецензенти: В. В. Меньок; Г. Юзефчук; відпов. за вип. М. М. Дмитрів; Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Бібліотека. Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2018. 210 с.
2. Возняк Т. Бруно Шульц. Повернення. Львів: Вид-во «Незалежний культурологічний журнал „І”», 2012. URL: <https://ua1lib.org/book/3182381/9fb9e2>.
3. Лазорак Б. Бруно Шульц у середовищі професорів та учнів Дрогобицької гімназії імені короля Владислава Ягайла. *Бруно Шульц як філософ і теоретик літератури*: матеріали V Міжнародного Фестивалю Бруно Шульц в Дрогобичі / Полоністич. наук.-інформ. центр ім. Ігоря Менька ДДПУ ім. І. Франка; редакція В. Меньок. Дрогобич: Коло, 2014. С. 723–755.
4. Лазорак Б., Тимошенко Л., Хомич Л., Чава І. Відомий і невідомий Бруно Шульц (соціокультурний портрет Дрогобича) / наук. ред. Л. Тимошенка. Дрогобич: Коло, 2016. 374 с.
5. Павлишин А. Бруно Шульц. Харків: Фоліо, 2021. 123 с.
6. Спеціальні історичні дисципліни: довідник / під ред. І. Н. Войцехівської. Київ: Либідь, 2008. 520 с.
7. Фіцовський Є. Регіони великої ересі та околиці. Бруно Шульц та його міфологія. Київ: Дух і літера, 2010. 544 с.
8. Хомич Л. Педагогічна діяльність Бруно Шульца в навчальних закладах Дрогобича міжвоєнного періоду. *Проблеми гуманітарних наук. Серія „Історія”*. 2015. Вип. 36. С. 103–121.
9. Шульц Б. Книга листів / укл. Єжи Фіцовський; пер. з пол. А. Павлишин. Київ: Дух і літера, 2002. 360 с.
10. Budzyński W. Miasto Schulza. Warszawa, 2005. 456 s.
11. Budzyński W. Schulz pod kluczem. Warszawa, 2001. 335 s.
12. Budzyński W. Uczniowie Schulza. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2011. 248 s.
13. Słownik schulzowski / Oprac. i red. W. Bolecki, J. Jarzębski, St. Rosiek. Gdańsk, 2003. 449 s., 281 ilustr.; Wyd. drugie. Gdańsk, 2006. 467 s.

Микитюк О. К., Виноградова Л. О.

LET'S TRAVEL AROUND THE WORLD

(англійська мова, 4 клас)

Цілі:

- тренувати вміння та навички учнів використовувати вивчений матеріал на практиці у таких видах діяльності як: читання, письмо, говоріння та аудіювання;
- формувати культуру слухача та оповідача;
- розвивати пам'ять, увагу, уяву та логічне мислення;
- узагальнити лексичні та країнознавчі знання з теми;
- прищеплювати зацікавленість до вивчення англійської мови.

Обладнання: мультимедійний проєктор, комп'ютер, дошка, фліпчарт, мапа.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Teacher 1: Good morning pupils. Good morning teachers. We're glad to see you today because we've got an unusual lesson and lots of guests. Let's greet each other.

(Учні співають "Hello song")

Teacher 2: The motto of our lesson is "A man travels over the world in search of what he needs, and..."

You can see three points at the end of the motto and our task is to finish it by the end of our lesson.

II. Основна частина уроку.

Teacher 1: Are you ready to start our lesson? So, now I'd like to present you a poem and you should guess what the topic of our lesson is.

Teacher 2: Well, let's look at the screen and read.

Take a bus or take a train,
Take a boat or take a plane,
Take a taxi, take a car,
Maybe near or maybe far,
Take a rocket to the moon,
But be sure to come back soon.

Teacher 1: Let us translate this poem. Do you like it? Now let's read it all together. How do you think what the topic of our lesson is?

Pupils: Travelling.

Teacher 1: Yes, you're right.

(На дошці закріплені прапори без назв країн, до яких вони належать)

Teacher 2: Let's work with flags. Do you know what countries they are from?

(На партах у учнів є прапори та окремо назви країн)

Match the flags with the countries.

(Учні з'єднують прапори з назвами країн. Потім презентують свої відповіді та перевіряють, дивлячись на дошку).

Teacher 1: Do you like travelling?

Pupil 1: Yes, I like travelling because it's interesting.

Pupil 2: I like travelling because it's exciting.

Teacher 1: What countries would you like to visit?

Pupils' answers.

(Поки учні відповідають несподівано вони чують звук отриманого повідомлення).

Teacher 2: What is this?

Teacher 1: It's an e-mail. Let's read it. Oh, no. Some words are lost. Pupils, complete this e-mail using the words in the box.

Dear friends,

I'm Tim. I'm nine years old. My parents and I want to invite you to visit the UK.

I think it will be interesting for you to go to our country and practice your English.

Best wishes,

Tim

Teacher 2: So, the first country we're going to visit is the UK.

(Учні співають пісню "Let's travel around the world")

Teacher 1: Our travelling starts. Listen to your guides and be ready to do some tasks in each country.

Guide (pupil): Hello. I'm your guide. Welcome to the UK.

We're happy to meet you in our country. There are lots of sights here. Some of them are: Big Ben and London Eye. Our double-deckers are well-known too. We also love tea parties and puddings. And Elizabeth II is our Queen.

Pupil: Let's travel to the USA.

Teacher 2: It's a good idea!

Guide (pupil): Hello and welcome to the USA. Visit New York and take a yellow taxi! Don't forget about burgers, fries and cola. They are delicious! Americans love it!

Teacher 1: It's time for leaving. We're going to come back to our Motherland, listen to a short story about Ukraine and sing our travelling song.

(Учні співають пісню з підручника Family and Friends 3 "Where are you from?")

Teacher 2: So, we're in Ukraine now. Listen to your guide.

Guide (pupil): Ukraine is our Motherland. We live in a beautiful country. Welcome here in winter and visit the Bukovel – the famous resort. Vareniki, borsh and mlyntsi are our national dishes.

Teacher 1: It was a good excursion! And now there are lots of pictures on your desks. Your task is to match the pictures with the countries and to make your own guide books. Work in groups please.

(Учні працюють у групах)

So, time is over. Let's present your guide books. Give us a piece of information about the countries you have just visited.

III. Підсумки уроку.

Teacher 2: Our travelling was amazing. We've visited The UK, the USA and Ukraine, and have learnt something new about those countries.

Але у нас залишилась ще одна не закінчена справа. It's our motto. Let's finish it.

“A man travels over the world in search of what he needs, and **returns home to find it**”.

Мирик І. М.

СЦЕНАРІЙ ЛІНІЙКИ ДО ДНЯ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ

На сцені бабуся розповідає, як вижила під час голоду 1932 р.

На екрані демонструється анімаційний фільм «Голодний дух», присвячений 85-й річниці Голодомору (створений студією Animagrad на замовлення Міністерства соціальної політики України).

Ведучий 1: Многостраждальна історія нашого народу. Ми не повинні забувати її чорних сторінок. На цю лінійку ми прийшли зі свічками, як до храму. Хай же наша школа стане сьогодні храмом духовності, храмом Скорботи і Пам'яті.

Ведучий 2: Пам'яті мільйонів українських селян, які загинули мученицькою смертю від голоду, заподіяного сталінським тоталітаризмом у 1932–1933 роках. Пам'яті українських сіл і хуторів, які щезли з лику землі після найбільшої трагедії ХХ століття, присвячуються ця хвилина мовчання.

(На екрані горить свіча. Хвилина мовчання)

Ч и т е ц ь 1 декламує вірш Адлер Королів «Стіни плачу».

Ч и т е ц ь 2 декламує вірш Т. Г. Шевченка «Чума».

Ч и т е ц ь 3: Ніби про 33-й рік писав Тарас Шевченко, кажучи ці слова про нашу стражденницю Україну. За підрахунками спеціалістів, хліба, зібраного в 1932 році, самій Україні вистачило б на 2 роки. Та Сталін і його прихильники намагалися через голод нанести смертельний удар по Україні, по українській нації.

Ч и т е ц ь 4: У розпалі голодомору 2 січня 1933 року була розіслана телеграма Сталіна про план хлібозаготівель: по Радянському Союзу необхідно здати державі 94 мільйони пудів хліба, з них 62,5 млн. пудів накладалося на Україну. Злочини, здійснені під час голодомору в Україні, беззаперечно були злочином проти людства.

Ч и т е ц ь 5: О, як же ти не вмерла, Україно,
Бо скільки ж то зловісницька мета
Звела людей, приречених безвинно, –
Й ніхто за це ні в кого не спитав (Петро Біба)

Ч и т е ц ь 6: Голод, який поширювався протягом 1932 року, набув найстрашнішої сили на початку 1933 року. Першими, як правило, гинули чоловіки, пізніше – діти, і останніми – жінки. Але, перш ніж померти, люди часто божеволіли, втрачаючи своє людське єство. Голод притуплював моральність. У багатьох місцевостях зафіксовані випадки канібалізму.

Учень декламує вірш П. Тичини «Голод».

Ч и т е ц ь 7: Найстрашніше було дивитися на маленьких дітей, висохлі, як у скелета, кінцівки яких звисали з роздутого живота. Голод стер з їхніх облич усі сліди щасливого життя, перетворивши їх на замордованих примар, і лише в очах ще лишився відблиск далекого дитинства.

Чомусь селом блукають діти,
Чомусь так схожі на граків...
Куди їм голод свій подіти,
Як жити далі без батьків?
Ніхто їм вже не допоможе

Хоча б на мить забути жах –
Той голод, що гризе, і смокче,
І перетворює на прах.
Немає в хаті ані крихти,
Лише вода в циберці спить.
Чомусь не хочеться вже й пити,
А тільки голосно завить.
Щоб те виття Господь на Небі,
Почув і Янголів послав
Дитячі душі безневинні,
До себе щоби скоріш забрав.

ІНСЦЕНІЗАЦІЯ:

Мату: За що ж ти нас, Боже, так тяжко караєш, за провину яку, шлеш таке покарання? Чого нас на світі так довго тримаєш, чого не обірвеш ти наші страждання?! Бо ж сил вже нема того страху терпіти, як на твоїх очах гаснуть рідні діти. Не прошу я в тебе кращої долі, лиш прошу для нього... (дивиться на сина). Не прошу, благаю, дай очка закрити і міцно заснути й прокинутись вже в тому вічному раю...

Син: Дай хліба, мамо! Дай хоч шматочок, рідненька! (*Мату підходить і сідає біля нього*)

Мату: Синочку мій любий! Ми п'ємо лиш воду, а в хаті і крихти хліба немає ... прийшли злії люди не нашого роду, забрали весь хліб. Ридала, благала, кидалася в ноги, аби залишили зерна тобі трохи. (*Син встає, але мати його затримує*)

Мату: Сиди мій синочку, ти надто слабкий ще. (*Син встає*)

Син: Мамо, а де моя сестричка?

Мату: Сестричку твою, мій любий синочку, на крильцях ангелик далеко відніс, до іншого краю, де бід не буває, ні смутку, ні горя, і сліз. (*Виходять*)

Ведучий 1: У 1933 році померлих від голоду по селах стало стільки багато, що труни лежали на вулицях, дорогах, в хатах по кілька діб. Влада на місцях призначала окремих людей, котрі збирали трупи і відвозили їх на кладовища возами, одержуючи за свою працю продовольчий пайок. Вони здебільшого ховали людей у неглибоких ямах, земля в яких ще довго ворушилась, бо серед мертвих нерідко траплялись і напівживі!

Ч и т е ц ь 8 декламує вірш М. Залига «Вічний монолог».

Ведучий 2: Страшним відлунням цієї епохи стають свідчення людей, які пережили голодомор 1932–1933 рр.

(На лавці сидять переодягнені. На плакаті написано ДІТИ ВЕЛИКОГО ГОЛОДУ!)

Анастасія Максимівна Кучерук, жителька Житомирської області згадує:

Ч и т е ц ь 9: «На світі весна, а над селом нависла чорна хмара. Діти не бігають, не граються, сидять на дворах, на дорогах. Ноги тонюсінькі, складені калачиком, великий живіт між ними, голова велика, похилена лицем до землі, лиця майже нема, самі зуби зверху. Сидить дитина і чогось гойдається всім тілом: назад, вперед, скільки сидить, стільки і гойдається. І безконечна одна пісня напівголоса: їсти, їсти, їсти. Ні від кого не вимагаючи, а так, у простір, у світ – їсти, їсти, їсти...».

Ведучий 1: Петро Макарович Соловишук з Вінниччини розповідав:

Ч и т е ц ь 10: «Батько кладе на тачку моїх два брати і сестру, везе на цвинтар. Розгріб лопатою мамину могилу, розгорнув рядно, поклав їх туди ж, до мами. Батько почав лопатою кидати землю в яму, а я собі руками. А тоді помер і батько... І так від моєї родини ніякого сліду – ні могили, ні хреста. Тільки імена...».

Ведучий 2: Римаренко Микола Михайлович з Дніпропетровської області розповідав:

Ч и т е ц ь 11: Малі були голодні, виловлювали в річках жаб, і робили печеню. Варили і їли лободу та конюшину. Сушене липове листя, бруньки

дерев, торішню і позаторішню гречану і просяну луску, полову, старе дубове жолуддя товкли в ступі й, перемішавши із жменею справжнього борошна, щоб трималося купи, замішували тісто, з якого випікали хліб. На полях збирали гнилу і мерзлу картоплю, з якої робили млинці.

Ведучий 1: Голод 1932 – 1933 рр. – страшна трагедія нашої держави. Кількість померлих від голоду неможливо точно підрахувати. Різні дослідники називали цифри від 2,5 до 8 млн. жертв.

Ведучий 2: Голод 1933 р. – найстрахітливіший серед численних злочинів сталінщини. Щоб не повторилися такі події, ми повинні знати і пам'ятати про них.

Танець дівчат під пісню «Свіча» (сл. Б. Стельмаха, муз. М. Скорика) у виконанні О. Білозір.

Учениця: Пройдуть роки, минуть десятиліття, а трагедія 1933 року все одно хвилюватиме серця людей. У кожную четверту суботу листопада в Україні щорічно відзначається скорботна дата – ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ.

Учень: Сьогодні, коли від початку голодомору минає 88 років, нашим найсвятішим обов'язком є – зберегти пам'ять про всіх, хто не дожив, недолюбив, пам'ять про живих і ненароджених.

Ніхто не має права про це забути.

Учениця:

Ти запали сьогодні свічку на вікні

Для тих, хто був від голоду загинув.

Нехай в цей день такі свічки

Освітять цілу Україну.

Нехай згадають всі про тих людей,

Котрі колись не мали й скибки хліба.

Сьогодні душі цих дітей

Літають навкруг тебе.

Вони чекають, що про них згадають,

Вшанують пам'ять і запалють свічку.

І, як ніхто, вони, напевно, знають –

Про ці події пам'ятать слід вічно...

... Ти запали сьогодні свічку на вікні.

Хай у цей день минуле пригадають,

Замислимось про ті страшні часи!

І злочинів таких не забуваймо!

**Звучить пісня «Пісня пам'яті жертв голодомору в Україні»
(сл. Л. Степаненко, муз. А. Шейченко) у виконанні Лариси Кваріані.**

Михайлова М. К., Руденко О. В.

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ (літературне читання (комбінований))

Тема. Властивості води. Водить осінь хороводи то із листя, то з дощів. Анатолій Качан «Дощова осінь».

Мета: дати поняття учням про значення води в природі, три стани води та її властивості; формувати елементарні поняття: розчинна у воді речовина, розчинник, розчинна,нерозчинна у воді речовина; ознайомити з творчістю А. Качана;

- **розвивальна:** уміння виконувати досліди, спостерігати за ходом і результатами досліду, робити висновки; творчу уяву, мислення, мовлення, увагу, зосередженість;

- **виховна:** виховувати пізнавальний інтерес, самостійність, організованість і відповідальність за виконану роботу, інтерес до предметів, повагу один до одного під час виконання фізичних вправ та дослідів.

Перебіг уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань.

(Відповідає той учень, на парті якого з'являється осінній листочок)

– Який розділ ми почали вивчати на уроці літературного читання?

– Які прислів'я ви пам'ятаєте про осінь?

– Назвіть осінні місяці.

– Які зміни в природі відбуваються у вересні? У жовтні? У листопаді?

Восени і горобець багатий; Восени і в горобця є пштво. (Пояснити значення).

III. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми та мети уроку

Сьогодні на нас чекає незвичайний урок. Ми познайомимося з творчістю Анатолія Качана; за допомогою дослідів дізнаємося про властивості води, а також на нас чекає весела фізкультурна пауза.

IV. Сприймання та усвідомлення нового матеріалу

4.1. Ознайомлення з віршем А. Качана «Дощова осінь»

– Які вірші про осінь ви знаєте?

– Прослухайте вірш А. Качана «Дощова осінь». (Діти слухають аудіозапис вірша)

– Чому вірш має таку назву?

– Який настрій передає цей вірш?

– Закрийте очі. Намалюйте в уяві ілюстрацію до цього вірша. Які фарби ви використали? (Фронтальне опитування учнів).

– Прочитайте вірш за рядками. (У кожної дитини на парті рядок з вірша. По черзі діти читають рядки, утворюючи вірш).

– Що таке дощ?

4.2. Розповідь з елементами бесіди

– Дощ – це вода. Вода – багатство Землі. Вона необхідна для життя всіх живих організмів.

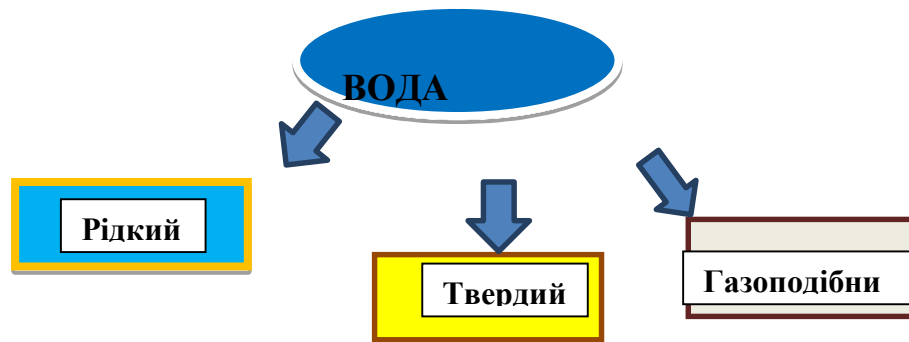
– Розгляньте схему «Три стани води» (на дошці).

У природі вода перебуває в трьох станах:

– рідкому (дощ, туман, роса, вода),

– твердому (сніг, лід, іній, крига, бурульки),

– газоподібному (водяна пара).

4.3. Робота у групах.

У кожної групи є зображення води в різних станах. Розподіліть зображення

1 група – рідкий стан;

2 група – твердий стан;

3 група – газоподібний стан;

4.4. Музична пальчикова гра «Дощик»

<https://www.youtube.com/watch?v=20i6t3C27ak>

4.5. Комплекс фізкультурної паузи з м'ячем

– Прийшов час нам трохи відпочити. (Діти стають у коло. Кожен тримає м'яч. Вправи виконуються під музику).

1. М'яч вперед. Нахили головою «вперед», «назад», «ліворуч», «праворуч». (М'яч тримати двома руками).

2. Кругові оберти вперед-назад лівою рукою. (М'яч у лівій руці).

3. Кругові оберти вперед-назад правою рукою. (М'яч у правій руці).

4. Нахили тулуба вперед, назад, ліворуч, праворуч. (Вперед – м'яч у двох руках, назад – м'яч внизу, ліворуч – м'яч у правій руці, праворуч – м'яч у лівій руці).

– М'ячі в сторону. (М'яч залишається лише вчителя).

5. Передача м'яча від грудей «учень-учитель».

6. Гра «Злови мене». (Діти швидко передають м'яч по колу один одному. Той, хто впустив, або затримав м'яча сідає за парту).

– Ви всі великі молодці. Поаплодуйте собі.

4.6. Практична робота. Ознайомлення з властивостями води

– А зараз на нас чекає робота в наших лабораторіях. Ми будемо досліджувати властивості води.

(На партах стоять пластикові стаканчики з водою, одноразові ложки, серветки вологі. Учитель по черзі насипає у воду цукор, сіль, каву, олію. Діти розмішують речовину та спостерігають: розчинна вона чи ні).

V. Узагальнення та систематизація нових знань

5.1. Робота в зошитах з друкованою основою

5.2. Бесіда з елементами гри

– З яким віршем ми ознайомились на уроці?

– Хто його автор?

– У яких трьох станах перебуває вода в природі?

– Назвіть властивості води.

Гра «Так і Ні»

Не розчиняється, розчиняється

Сіль, цукор, кава, олія, крейда, оцет, пісок.

VI. Підсумок уроку

6.1. Продовжи фразу

– «На уроці мені найбільше сподобалось.....». *(Кожен учень передає естафету іншому плескаючи по долоні).*

6.2. «Мій настрій»

Кожен учень прикріплює фішку біля відповідної позначки свого настрою.

Відгадай загадки: Підібрати до них малюнки

1. Текло, текло та й лягло під скло (вода і лід)

2. І в огні не горить і у воді не тоне (лід)

3. Мене просять і чекають, а як покажусь – утікають (дощ)

4. Без очей – а сльози ллє (роса)

5. Зоря-зірниця, красна дівиця, по небу гуляла, плакала-ридала,

Місяць бачив – не підняв, сонце встало і забрало (роса)

6. Голі поля, мокне земля, дощ поливає – коли це буває? (осінь)

7. Огляда суворо скоса: степ, ліс, села і міста;

Розпустила сиві коси, а їх буря запліта (осінь)

Моцейчук Т. В.

ЛІТЕРАТУРНА КОМПОЗИЦІЯ

«НАЦІОНАЛЬНА ЄДНІСТЬ – ЗАПОРУКА ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ»

Патріотичне виховання – складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави.

Реалізація програми національно-патріотичного виховання учнів здійснюється як у процесі навчання, так і за допомогою різних форм позаурочної діяльності.

Мета: формування національної свідомості учнів і людської гідності, відродження паростків духовності, рис громадянина Української держави; поглиблення знань про історичний факт злуки українського народу, його значення; пробудження інтересу до поглибленого вивчення історії та культурних надбань українського народу; виховання глибокої поваги та любові до Батьківщини.

Хід заходу

Ведучий: 22 січня день Соборності України. Більше ніж 100 років тому це слово було вписане в історію українського народу, але святковим днем українського календаря воно стало лише віднедавна.

Ведуча: Все, що мріялось віками,

Сповнилось, настало!
«Ще не вмерла Україна» –
Гордо прозвучало.

(Виконання гімну «Ще не вмерла Україна»)

Ведучий: Сьогодні День Соборності України, свято рідного краю, свято нашої держави.

Ведуча: Ми пишаємося, що ми – українці, а наша Вітчизна – Україна, земля, дорога та мила серцю кожного із нас.

(Декламується поезія В. Сосюри «Любіть Україну» під демонстрацію відеофільму «Мальовничі куточки України»).

Читець 1:

Любіть Україну, як сонце, любіть,
як вітер, і трави, і води,
в годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди!..
Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.

Читець 2:

Для нас вона в світі єдина, одна,
в просторів солодкому чарі...
Вона у зірках і у вербах вона,
і в кожному серця ударі...
Як та купина, що горить – не згора,
живе у стежках, у дібровах,
у зойках гудків, і у хвилях Дніпра,
і в хмарах отих пурпурових.

Читець 3:

В грому канонад, що розвіяли в прах

чужинців в зелених мундирах,
в багнетах, що в тьмі пробивали нам шлях
до весен і світлих, і щирих...

Юначе! Хай буде для неї твій сміх,
і сльози, і все до загину...

Не можна любити народів других,
коли ти не любиш Вкраїну!..

Любіть у коханні, в труді, у бою,
як пісню, що лине зорею...

Всім серцем любіть Україну свою, –
і вічні ми будемо з нею!

Ведучий: Україна – рідний край, земля з багатовіковою історією, мальовничою природою, чарівною піснею, працелюбними, мудрими й талановитими людьми.

Ведуча: Ми горді зватися українцями. Поклик рідної землі завжди відчували наші прадіди й діди, ті, хто живе в Україні та кого доля закинула на чужину. І де б не був українець, захвилюється аж до сліз, почувши рідне слово.

Ведучий: Україна... Її майбутнє в руках молоді. Від нас залежить, якою буде наша держава! А держава, як і родина, має бути дружною, сильною, здоровою, щасливою

Ведуча: Упродовж століть землі України були розрізнені, належали до різних держав: Російської імперії, Польщі, Австро-Угорщини. Тож споконвічною мрією українців було об'єднання розрізнених частин України в межах однієї держави.

Ведучий: У тяжкій і тривалій боротьбі за національне визволення, утвердження власної державності наш народ не раз переживав як гіркі, так і радісні події. Одна з таких сторінок нашого минулого – боротьба українського народу за соборність своїх земель.

Ведуча: Щороку 22 січня весь український народ із вдячністю згадує тих героїв, які боролися за об'єднання усіх національно-демократичних сил українства, хто словом і ділом намагався відродити незалежну Соборну Українську державу

Ведучий: 22 січня 1919 року на Софіївській площі, біля пам'ятника гетьману Богдану Хмельницькому, у присутності десятків тисяч киян лідери УНР і повноважна делегація ЗУНР заявили про свій непохитний намір збудувати єдину соборну Українську державу.

Ведуча: З раннього ранку місто набуло святкового вигляду. На будинках державних установ майоріли національні синьо-жовті прапори, Софіївський майдан прикрашала тріумфальна арка зі старовинними гербами України і Галичини.

Ведучий: В Акті злуки проголошувалося: «Віднині воєдино вливаються століттями відірвані одна від одної частини Єдиної України, Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили, і за які вмирали кращі сини України. Віднині є єдина незалежна Українська Республіка».

(Демонструються фрагменти документального фільму «Становлення української державності»).

Ведучий: Цей день увійшов до національного календаря як велике державне свято – День Соборності України, і відзначають його з 1999 року.

Ведуча: Віримо, що територіальна цілісність України, скріплена кров'ю мільйонів незламних борців, навіки залишатиметься непорушною. Плекаймо все, що працює на ідею загальнонаціональної єдності.

Ведучий: Соборність – це символ. Символ боротьби за волю. Порозуміння між людьми. І часточка надії і віри у майбутнє.

Ведуча: Маємо бути свідомі того, що лише в єдності дій та соборності душ можемо досягти величної мети – побудови економічно й духовно багатой, вільної й демократичної України, якою пишатимуться наші нащадки.

(Звучить пісня «Україно, Україно...» муз. і сл. Т. Петриненка).

Ведучий: Зламався врешті двох імперій мур!
І на розвалинах у слухну цю нагоду
З'явилися держави УНР і ЗУНР
Як вияв волі нашого народу.

Ведуча: Краса Полісся і вся велич Львова
З'єдналися в одну державу знову,
А наддніпрянські жовті лани
Із небом голубим Галичини.

Ведучий: І все в тобі з'єдналося й злилося,
І стерлись непотрібні кордони,
Поля злилися з шепотом колосся,
Для всіх єдині стали всі закони.

Ведуча: Як довго ждали це... Уклін чолом народу,
Що рідну мову і державу нам зберіг.
Зберіг в таку страшну негоду,
Коли і сам стоять не міг.
Навік пройшла пора безславна...
Цвіти і сяй, моя державо!

Ведучий: Наше свято завершено. Сердечно бажаємо вам міцного здоров'я, щастя, добра, миру, злагоди й глибокої віри в гідне майбутнє України!

УРОК МАТЕМАТИКИ ДЛЯ 5 КЛАСУ З ЕЛЕМЕНТАМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У наш час сучасна освіта має за мету намагатися відроджувати національно-патріотичне виховання кожної людини. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації, до кожної людини.

Виховувати в учнів патріотичний світогляд – це одне з найважливіших завдань сучасного вчителя математики.

Тема: *Розв’язування задач і вправ на всі дії із натуральними числами*

Мета: а) навчальна – узагальнити і систематизувати знання учнів про правила додавання, віднімання, множення та ділення натуральних чисел;

б) розвивальна – розвивати інтерес до математики;

в) виховна – виховувати в молодого покоління почуття патріотизму, відповідальності.

Тип уроку: застосування знань, навичок та вмінь.

Обладнання:пазли, квіточки, вінок.

Хід уроку

Патріотизм – серцевина людини, основа її активної позиції.

В. О. Сухомлинський

I. Організаційний момент

Доброго дня, діти. Сьогодні ми з вами проведемо не звичайний урок математики, а урок – знайомства з народними символами України.

II. Формулювання мети і завдань уроку

Ми вивчаємо тему «Натуральні числа та дії з ними». Ця тема в курсі математики посідає одне з перших місць, оскільки протягом усього свого життя ми зустрічаємося з натуральними числами та діями з ними. Сьогодні на уроці узагальнимо свої знання і присвятимо його символам однієї з

найпрекрасніших країн світу. Якій саме ви зможете дізнатись, якщо виконаєте наступне завдання:

1. Запиши числа у порядку спадання та відгадай слово: 36 980 (Р), 37 291 (І), 36 730 (У), 42 359 (А), 36 979 (К), 37 240 (А), 38 003 (Н).

Отже, сьогоднішній урок ми присвяtimo УКРАЇНІ, а також її символам.

III. Активізація опорних знань, умінь і навичок

2. Вправа «Хто швидше?». Розв'яжи завдання та продовжи фразу:

«Без ..... та ..... нема України»

$$57\,975 + 87 + 33\,968 = \text{Б Е Р В А}$$

1. 3	2. 2	3. 0	4. 9	5. 0
6.	7.	8.	9.	10.

$$75\,982 + 14\,582 + 300\,501 = \text{А И К Н Л А}$$

11.8	12.3	13.6	14.8	15.0	16.5
17.	18.	19.	20.	21.	22.

Правильна відповідь: «Без верби та калини нема України».

IV. Фізкультхвилинка

Під музику пісні «Україно – ми твоя надія, ми твоя любов».

V. Узагальнення матеріалу

3. Вправа «Зберипазл». Розв'яжіть приклади та отримайте фрагменти зображень із яких складіть малюнок.

$$88\,639 + 75\,089 =$$

$$381\,064 - 27\,569 =$$

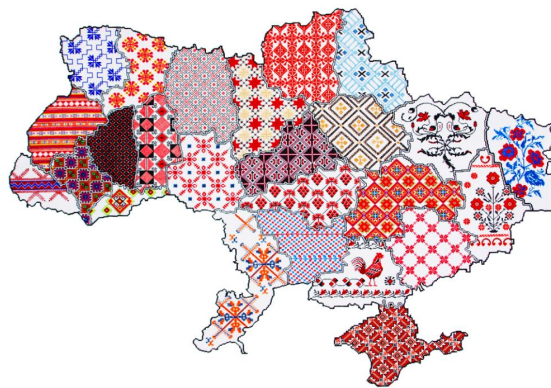
$$4972 * 7 + 13 * 4972 =$$

$$2832 : 12 =$$

99 440 163 728   236   353 495

Від Києва до Криму, такий вигляд мають вишиванки в різних регіонах України. Вишиванці належить особлива **роль** у духовному житті людини, створенні естетичного середовища в праці, відпочинку, святкуванні. Вишиті одяг, рушники, скатертини тощо супроводжують наші свята, обряди, відіграють велику не тільки матеріально-практичну, а й духовно-естетичну функцію.

4. Розв'яжіть рівняння та отримайте елементи ще одного символу України (самостійно)

$36 \cdot x = 180$	$1841: x = 7$	$x - 7523 = 2131$	$x: 14 = 3$	$2571 + x = 4597$
$x = 180 : 36$	$x = 1841 : 7$	$x = 2131 + 7523$	$x = 14 \cdot 3$	$x = 4597 - 2571$
$x = 5$	$x = 263$	$x = 9654$	$x = 42$	$x = 2026$
				

Вінок із живих квітів зі стрічками здавна вважався найвишуканішою прикрасою. Він виконував **роль** захисного атрибуту, таємного послання. Ви отримали свої квітки, так давайте зробимо свій віночок. Нехай кожен із вас повісить квіточку на макет віночка на дошці.

Наша невелика подорож Батьківщиною добігає кінця. Ми з вами добре попрацювали. Але нам потрібно ще розв'язати задачу.

5. Задача. Три подружки Оленка, Марійка та Катруся плетуть намисто. Оленка одне намисто плете за 20 хвилин, Катруся – за 10 хвилин, а Марійка – на 5 хвилин швидше від Оленки. Скільки намист сплетуть дівчата працюючи разом за 60 хвилин?

- 1) $20 - 5 = 15$ (шт.) – Марійка
- 2) $60 : 15 = 4$ (шт.) – Марійка за 60 хвилин
- 3) $60 : 20 = 3$ (шт.) – Оленка за 60 хвилин
- 4) $60 : 10 = 6$ (шт.) – Катруся за 60 хвилин
- 5) $4 + 3 + 6 = 13$ (шт.)

Відповідь: 13 намистин

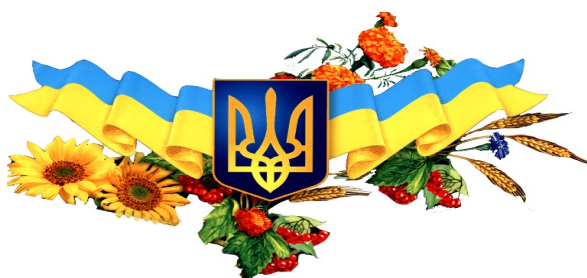
VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- 1) Сьогодні на уроці повторив ...
- 2) Сьогодні на уроці я навчився ...
- 3) На уроці мені сподобалось ...
- 4) Найважчим для мене було ...

Що нового ви дізналися про народні символи?

VII. Домашнє завдання:

Зобразити за допомогою геометричних фігур або чисел будь-який символ України.

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРЕМИ ПІФАГОРА

Мета: удосконалити вміння розв'язувати задачі за теоремою Піфагора, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів і процесів; інтерпретувати та оцінювати результати; розвивати вміння використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальні способи розв'язання життєвого завдання; формувати особистісні риси співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль у командній роботі.

Обладнання: інтерактивний плакат, геометричні фігури, малюнки, мотузки, одиничні відрізки, фломастери, наліпки.

Хід уроку

I. Організаційний момент

На дошці розкидані літери слова «УСПІХ». Учитель просить дітей відповісти на питання «Яким я хочу бачити себе на уроці?» одним словом. Діти складають слово «УСПІХ». Учитель бажає дітям бути такими, якими би вони хотіли. На дошці з'являється сонечко.

II. Актуалізація знань

Слово вчителя

Подивіться один на одного, посміхніться, плесніть долоньками, бо зараз вам доведеться працювати в команді. Якою була тема минулого уроку? (орієнтовна відповідь: Теорема Піфагора). Як звучить теорема? (орієнтовна відповідь: у прямокутному трикутнику квадрат довжини гіпотенузи дорівнює сумі квадратів довжин катетів). Я казала вам, що існує більше 390 способів доведення теореми, і зараз я продемонструю вам ще один.

Відео «Доведення теореми за допомогою води»

<https://www.youtube.com/watch?v=YyFFE-tbfkk>)

- Зараз ми перевіримо, як ви засвоїли теорему.

Вправа LearningApps«Піфагорові трійки»

(<https://learningapps.org/watch?v=pscaff9nn21>)

- Робота в групах. Перша група біля інтерактивної дошки. На дошці з'являється кросворд, ключове слово в якому «Піфагор».

Слово вчителя

- Так чим же ми будемо займатися на уроці? (Діти формулюють тему уроку).

Учитель уточнює мету уроку, пояснює важливість розв'язання практичних задач.

III. Розв'язання задач

- На дошці з'являється малюнок «Єгиптяни будують». На малюнку математичний дослід. Будується прямий кут за допомогою мотузки. Діти об'єднуються в групи. Кожна група отримує мотузку і одиничний відрізок для побудови прямого кута. Учні працюють.

- Кожній групі потрібно скласти і розв'язати практичну задачу. Дані малюнки хлопчика, дівчинки і моста. Учитель пропонує скласти задачу на знаходження різних відстаней.

- Також кожній групі дається певна геометрична фігура (ромб, квадрат, паралелограм тощо) і фломастер. Дітям пропонується скласти задачу на теорему Піфагора. Групи презентують свої задачі на дошці.

Слово вчителя.

Підведення підсумків роботи в групах. Обговорення з учнями види роботи в групі, роль кожного у виконанні цієї роботи.

IV. Рефлексія

На дошці з'являється оцінювальна таблиця.

Вправа Learning Apps (max. 4)	Кросворд (max. 4)	Задача на побудову прямого кута (max. 4)	Задача практичного змісту (max. 4)	Задача з фігурами (max. 4)	Додаткові питання (max. 4)	Разом (max. 24)/2 = max. 12 балів
___/4	___/4	___/4	___/4	___/4	___/4	(___/24)/2

							= __ балів
--	--	--	--	--	--	--	---------------

Слово вчителя

• Чи справдилися ваші сподівання щодо уроку? На ваших партах є сині, жовті і червоні наліпки, а на дошці сонечко. Наклейте свою наліпку на сонечко, щоб було зрозуміло, чи сподобався вам урок.

V. Домашнє завдання

Знайти в Інтернеті задачі практичного змісту. Скласти задачу на трапецію.

Павлова Т. О.

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ.

ЩО ТАКЕ БУЛІНГ ТА ЯКІ ЙОГО ПРИЧИНИ

Булінг – це агресивна і вкрай неприємна поведінка однієї дитини або групи дітей по відношенню до іншої дитини, що супроводжується постійним фізичним і психологічним впливом.

Кривдники можуть знайти безліч причин, щоб цькувати дитину: зовнішність, що не вписується в загальноприйнятні рамки, поведінка, думки, які не збігаються з думкою більшості тощо.

Яскравими прикладами булінгу є словесні образи, навмисне неприйняття дитини до колективу, шантаж та навіть побиття.

«Успіхи у навчанні, матеріальні можливості та навіть особливості характеру можуть стати основою для булінгу. Крім того, жертвою булінгу може стати також той, кому складно спілкуватися з однолітками, хто поводиться відлюдкувато чи, навпаки, провокативно», – зауважують психологи.

Частіше за все люди, що цькують, вважають, що це смішно і в цьому немає великої проблеми чи трагедії, і тому дорослі не будуть звертати на це увагу.

ЯК ВІДРІЗНИТИ БУЛІНГ ТА СВАРКУ МІЖ ДІТЬМИ

Булінг супроводжується реальним фізичним чи психологічним насиллям: жертву висміюють, залякують, дражнять, шантажують, б'ють, псують речі, розповсюджують плітки, бойкотують, оприлюднюють особисту інформацію та фото в соціальних мережах. У ситуації булінгу завжди беруть участь три сторони: той, хто переслідує, той, кого переслідують та ті, хто спостерігають. Якщо булінг відбувся, він може повторюватися багато разів.

ЯК ЗРОЗУМІТИ, ЩО ВАШУ ДИТИНУ ПІДДАЮТЬ ЦЬКУВАННЮ

Перше, що треба зрозуміти – діти неохоче розповідають про цькування в школі, а тому не варто думати, що в перший же раз, коли ви спитаєте її про це, вона відповість вам чесно. Тому головна порада для батьків – бути більш уважними до проявів булінгу.

Якщо ваша дитина стала замкнутою, вигадує приводи, щоб не йти до школи, перестала вчитись, то поговоріть з нею. Причина такої поведінки може бути не в банальних лінощах. Також до видимих наслідків булінгу відносять розлади сну, втрату апетиту, тривожність, низьку самооцінку. Якщо дитину шантажують у школі, вона може почати просити додаткові гроші на кишенькові витрати, щоб відкупитись від агресора.

Якщо цькуванню піддають вашу дитину, то обережно почніть з нею розмову. Дайте зрозуміти, що вам можна довіряти, що ви не будете звинувачувати її в тому, що вона стала жертвою булінгу. Розкажіть дитині, що немає нічого поганого в тому, щоб повідомити про агресивну поведінку щодо когось учителю або принаймні друзям. Поясніть різницю між «пліткуванням» та «підкуванням» про своє життя чи життя друга / подруги.

Також не варто в розмові з дитиною використовувати такі сексистські кліше, як «хлопчик має бути сильним та вміти постояти за себе», «дівчинка не повинна сама захищатись» та інші. Це тільки погіршить ситуацію.

ЩО РОБИТИ, ЯКЩО ТИ СТАВ ЖЕРТВОЮ БУЛІНГУ

Перше і найголовніше правило – не тримати це в секреті. Розкажи друзям, знайомим чи рідним про те, що тебе ображають у школі, цього не

треба соромитись. Інколи допомогти з вирішенням складної ситуації в школі може абсолютно не пов'язана з цим людина: тренер у секції, куди ти ходиш після школи, або вчитель, до якого ти ходиш на додаткові заняття.

Також не варто звинувачувати себев тому, що тебе цькують. Ми говорили раніше, що кривдникам легко знайти жертву булінгу, адже для цього необхідно просто якось відрізнитись від оточуючих. Якщо цькування в школі перетворились зі словесних на фізичні – йди до директора школи або завуча та докладно розкажи їм про це. Також повідом про цю ситуацію батьків.

У школі є психолог, то можна сміливо звернутись до нього, щоб відновити відчуття впевненості у своїх силах та зрозуміти, як діяти далі.

ЩО РОБИТИ, ЯКЩО ВИ СТАЛИ СВДКОМ ЦЬКУВАННЯ

Якщо цькують твого друга чи подругу, то одразу звернись до дорослих: учителя, старших товаришів, родичів, батьків тощо. Коли твій друг чи подруга поділилися з тобою, що вони потрапили в ситуацію булінгу, обов'язково говори з ними про це – вони потребують твоєї підтримки.

У жодному разі не приєднуйся до групи, що цькує та висміює проблеми свого друга чи подруги. Якщо ви дорослий, який потерпав від булінгу колись, то не проходите повз таких ситуацій. Спробуйте захистити дитину, яку ображають. При цьому не треба ображати дітей, які цькують, адже деякі роблять це тому, що самі постраждали від насильства (вдома, у спортивній секції, в іншій школі тощо). У таких випадках вони можуть виміщати свій біль через знуцання і приниження слабших за себе.

Деякі діти булять, щоб ловити на собі захоплені погляди оточуючих, а відчуття переваги над іншими приносить їм задоволення. До того ж, нападаючи на когось, вони захищаються від цькування. Іноді такі діти дуже імпульсивні і не можуть контролювати свій гнів. У таких випадках справа нерідко доходить і до фізичного насильства.

Спробуйте повідомити про булінг людей зі школи, де це відбувається, або батьків дитини.

ЩО РОБИТИ, ЯКЩО ІНШИХ ЦЬКУЄШ ТИ

Зрозумій, булінг – це твої дії, а не твоя особистість. Ти можеш ними керувати та змінювати на краще. Пам'ятай, що булінг завдає фізичного та емоційного болю іншому, а тому подумай, чи дійсно ти цього прагнеш? Деякі речі можуть здаватися смішними та невинними, проте вони можуть завдати шкоди іншій людині.

ЯК ДОПОМОГТИ ДИТИНІ, ЯКА ЦЬКУЄ ІНШИХ

Ми вже казали, що в ситуації булінгу завжди беруть участь три сторони, а тому, коли ви дізнались про цькування в школі, не варто забувати про тих, хто ображає. Психологи зауважують, що дитині, яка булить інших, увага та допомога потрібна не менше, ніж тій, яка страждає від булінгу.

Відверто поговоріть з нею про те, що відбувається, з'ясуйте, як вона ставиться до своїх дій і як реагують інші діти. Ви можете почути, що «усі так роблять», або «він заслуговує на це». Уважно вислухайте і зосередьтеся на пошуку фактів, а не на своїх припущеннях. Не применшуйте серйозність ситуації такими кліше, як «хлопчики завжди будуть хлопчиками» або «глузування, бійки та інші форми агресивної поведінки – просто дитячі жарти і цілком природна частина дитинства». Ретельно поясніть, які дії ви вважаєте переслідуванням інших. До них відносяться: цькування, образливі прізвиська, загрози фізичного насильства, залякування, висміювання, коментарі з сексуальним підтекстом, бойкот іншої дитини або підбурювання до ігнорування, плітки, публічні приниження, штовхання, плювки, псування особистих речей, принизливі висловлювання або жести.

Спокійно поясніть дитині, що її поведінка може завдати шкоди не тільки жертві, а й усім оточуючим. І щодалі це заходитиме, тим гірше булінг впливатиме на всіх учасників. Дайте зрозуміти дитині, що агресивна поведінка є дуже серйозною проблемою, і ви не будете терпіти це в майбутньому. Чітко і наполегливо, але без гніву, попросіть дитину зупинити насильство. Скажіть дитині, що їй потрібна допомога, а тому ви тимчасово триматимете зв'язок з учителями, щоб упевнитись – дитина намагається змінити ситуацію. Загрози і

покарання не спрацюють. Можливо, на якийсь час це припинить булінг, та в перспективі це може тільки посилити агресію і невдоволення. Буде зайвим концентрувати увагу на відчуттях дитини, яку булять. Той, хто виявляє агресію, як правило, відсторонюється від почуттів іншої людини. Пам'ятайте, що агресивна поведінка та прояви насильства можуть вказувати на емоційні проблеми вашої дитини та розлади поведінки.

Першина Т. С.

ІНВАРІАНТНИЙ СКЛАДНИК СТАНДАРТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Базовий компонент дошкільної освіти – це Державний Стандарт (далі – Стандарт), що визначає вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів освіти дитини дошкільного віку (6 (7) років), а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті відповідно до міжнародних стандартів якості освіти.

Мета Стандарту – збереження самоцінності дошкільного дитинства, визначення особливостей та вимог до рівня розвиненості, освіченості та вихованості дитини дошкільного віку, забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою.

Дошкільна освіта є невід'ємним складником та першим рівнем у системі освіти (нульовий рівень Національної рамки кваліфікацій), стартовою платформою особистісного розвитку дитини.

Стандарт спрямований на забезпечення рівного доступу до дошкільної освіти всіх дітей раннього та дошкільного віку, зокрема дітей з особливими освітніми потребами, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; утвердження людської гідності та гуманних взаємин між дітьми та батьками-вихователями в дитячих будинках сімейного типу; соціальну підтримку сім'ї та родинних стосунків. Виконання вимог Стандарту забезпечується з урахуванням задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних психічних і фізичних можливостей дитини в найбільш оптимальній для кожної дитини формі.

Стандарт, орієнтований на збагачення виховних традицій українського суспільства сучасними досягненнями та прогресивними світовими тенденціями у сфері освіти. В основу Стандарту покладено традиційні для дошкільної освіти ідеї гуманістичної педагогіки, спрямовані на гуманне ставлення до дитини, теорії природовідповідності, за якою у дитини треба розвивати задатки та здібності, зберігаючи її природу, ідеї про патріотичне і громадянське виховання, ідеї про використання казки та гри в гармонійному розвитку особистості та актуальну для сучасного етапу розвитку дошкільної освіти в Україні ідею солідарної відповідальності держави, громади, родини, фахівців педагогічної освіти й інших професій, причетних до піклування, догляду та розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

Цінності дошкільної освіти:

- визнання самоцінності дошкільного дитинства, його потенціалу та особливої ролі в розвитку особистості;
- щасливе проживання дитиною дошкільного дитинства як передумова її повноцінного розвитку та подальшої самореалізації в житті;
- повага до дитини, особливостей її розвитку та індивідуального досвіду;
- зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини;
- цінувати життя і благополуччя як уміння плекати, підтримувати та створювати сприятливі умови для себе та інших у безпечному середовищі в природному, предметному та соціальному оточенні;
- розвиток творчих задатків, здібностей, талантів дітей;
- збереження традицій національного досвіду сімейного та суспільного виховання для збагачення культурного потенціалу взаємодії між поколіннями.

Базові принципи реалізації Стандарту складають загальні демократичні принципи суспільного життя:

– демократичність (формування засад демократичного суспільства, де кожен / кожна можуть бути почутими, мають право на самовираження та активну участь);

– рівний доступ до якісної дошкільної освіти кожній дитини, освіти без дискримінації за будь-якими ознаками;

– забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору (основи соціальної, екологічної та економічної свідомості, відповідальності за власні дії та їх наслідки для довкілля);

– міжвідомча взаємодія (співпраця закладів освіти з психологічною, соціальною та медичною службами);

– державно-громадське та державно-приватне партнерство в організації та управлінні дошкільною освітою;

– соціально-педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу (засновників закладів освіти, батьків або осіб, які їх замінюють, керівників та працівників закладів дошкільної освіти, фахівців, що надають освітні послуги дітям дошкільного віку, інших фахівців).

Професійний стандарт вихователя: вибудовуємо індивідуальну траєкторію розвитку.

Обраний Україною шлях до європейської інтеграції, зумовлює необхідність системних реформаційних процесів у галузі дошкільної освіти. Бо ДО є першою ланкою в загальній системі освіти, яка зараз проживає період активних змін. У цьому контексті пріоритетним є впровадження професійного стандарту вихователя ЗДО.

Професійний стандарт вихователя необхідний для визначення необхідних вимог до змісту, кваліфікації фахівця. Відповідно до цього стандарту відбуватиметься й підвищення кваліфікації та професійний розвиток педагогів.

На яких саме компетентностях акцентовано увагу в Стандарті?

Професійні компетентності й трудові функції вихователя ЗДО:

- Прогностична

- Організаційна
- Оцінювально-аналітична
- Предметно-методична
- Здоров'язбережувальна
- Проєктувальна
- Психоемоційна
- Педагогічне партнерство
- Морально-етична
- Інформаційно-комунікаційна
- Здатність до навчання впродовж життя

Компетентності вихователя, які визначено у Стандарті для професійного розвитку та підвищення кваліфікації, можуть лягти в основу дорожньої карти та бути навігацією розбудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку (ІТПР).

Яким же чином педагогу побудувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку?

1. По-перше, варто визначити для себе пріоритети.

2. Потім зробити самооцінювання відповідно до тих компетентностей і трудових функцій, які визначені Стандартом.

3. Третім кроком буде постановка мети, яка має бути чіткою та вимірною.

4. Далі треба скласти **План реалізації**.

План можна складати в будь-якій зручній для вихователя формі.

5. І наостанок, Строк реалізації, який буде залежати від вимірності цілей та індивідуальних можливостей педагога.

Що робити педагогу, якщо виникли труднощі у самооцінюванні?

Звернутися до фахівців центру, бо впровадження Стандарту є важливим напрямком діяльності центру професійного розвитку педагогічних працівників.

Фахівці Центру запропонують вихователям різні форми професійного розвитку та, за їхнім бажанням, проконсультують індивідуально.

Форми професійного розвитку

- участь в обговоренні компетентностей
- обмін думками й досвідом
- відповіді на актуальні запитання
- участь у заходах, які допоможуть підсилити внутрішню мотивацію
- інформація щодо суб'єктів і програм підвищення кваліфікації.

Ключові компетентності під час здобуття дошкільної освіти формуються за різними освітніми напрямками, спрямованими на розвиток особистості дитини.

Компетентність як результат дошкільної освіти та особистісне надбання відображає систему взаємопов'язаних компонентів фізичного, психічного, соціального, духовного розвитку особистості дитини:

- емоційно-ціннісного ставлення;
- сформованості знань;
- здатності та навичок до активного, творчого впровадження набутого досвіду, тобто до регуляції досягнень, поведінки, діяльності.

Педагогічні впливи забезпечують цілісність особистості, яка проявляється в розвинених емоціях, зростаючій свідомості, керованій поведінці.

✓ За словником **Даля** – у такому розумінні освіти **наголос** робиться не лише на її **змісті**, а й також на стратегічному визначенні головного – **розвитку розумових здібностей та духовних якостей**. Це те, чому має бути присвячена освіта. Тобто особистість виходить на перший план.

✓ На чому **наголошує сучасний підхід** до розуміння освіти акцентовано не стільки на **змісті**, скільки на **розвитку особистості**, вихованні людини.

У новій філософії розуміння освіти, ми акцентуємо на тому, що цей процес має відбуватися **за умови включення людини (дитини)** у процес свого становлення. І не дорослий, а **саме дитина має бути учасником** цього процесу.

І саме ця **ідея** є однією з ключових не лише в дошкільному вихованні, а й у всьому освітньому процесі в цілому, у тій освітній роботі, яка буде спрямована на реалізацію цього Державного Стандарту.

І тому не випадково Державний Стандарт оновлюється, збагачуються новим сучасним змістом, зокрема використанням різноманітних прийомів сучасної освіти, що впливає на розвиток інтелекту дітей та надає можливість удосконалювати їхні особистісні якості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний Стандарт освіти України.
2. Концепція Нової української школи.
3. Нова українська школа. Порадник для вчителя. Київ: «Либідь», 2017.

Плутенко К. В.

ENVIRONMENTAL PROTECTION (англійська мова, 9 клас)

Aim: to activate the thematic vocabulary; to improve reading, listening and speaking skills; to develop logical thinking; to get pupils to realize the necessity of environmental protection; to expand the pupils' knowledge on the topic.

Type of the lesson: lesson of learning new material.

Lesson equipment: textbook “English 9” A. Nesvit, flashcards, video material.

Learning outcomes: by the end of the lesson students will be able to

- discuss the main ecological problems that exist in modern world;
- find the ways of solving environmental problems.

Procedure

I. Warm-up

1) Greeting.

Teacher: Good morning, boys and girls! Nice to see you! I hope you are well today. I think it's good to inspire each other and say pleasant words to your

friends. So let's make compliments. I am sure that after such good words you'll work much harder to prove it.

2) Aim and Motivation.

Teacher: And now I propose you to watch the video and think about what we are going to talk during this lesson. (Pupils' answers):

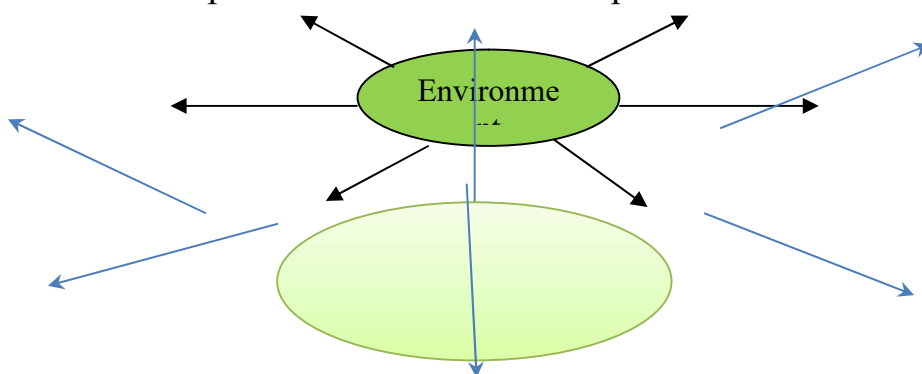
https://www.youtube.com/watch?v=XAi3VTSdTxU&list=RDXAi3VTSdT xU&start_radio=1&t=9

Today we are going to start a new topic "Environmental protection". During this lesson we will speak about our nature, our surroundings, flora and fauna and also we will discuss different kinds of factors which influence on our environment and try to find solutions to these problems.

II. Main part

1) Speaking.

Teacher: When we speak about the environment, what words do you associate with this topic? Let's use the mind map.

Well done! Environment is our surroundings, our house, our garden, hills, forests, rivers, oceans, air and so on. So, environment is everything that surrounds us. And we can't live without plants and animals. They help to make the soil, they clean the water and air and they give us all our food. That's why we must save our planet and care about the environment.

Open, please, your books on page 63 and look at Ex. 1 and at the photos on the board. (Addition 1)

– How do you think what has happened to the environment because of the people's activity?

- What kinds of pollution do you see at these photos?
- What way should people protect their environment?
- Could you personally take part in such protection?
- What skills do you need to protect and preserve our environment?
- What types of organizations can protect our environment?

2) Reading.

Teacher: Very good! So, now we are going to read the text about environmental protection in Ukraine in groups and put the parts of this text into the correct order. (Addition 2)

Environmental Protection in Ukraine

A. Nowadays people of Ukraine, like most people in developed countries, realize that without solving environmental problems, the life of the future generations will be in real danger. Many people join green parties to unite their efforts to save the planet where we live, to make our world healthier and more beautiful.

B. In the 19th century the word “ecology” was born, but the idea of the environmental protection was not clear yet, and did not seem urgent for either the governments or common people.

Since then the situation has become even worse. Huge enterprises pollute the air, the water and the land.

C. Almost all surface waters of Ukraine belong to the Black Sea and the Sea of Azov basins. The high population density, heavy industrial development, and relatively low freshwater endowment of those basins have given rise to chronic and serious levels of water pollution throughout Ukraine.

D. For many centuries people who lived on our planet before us had been trying to make their life easier and more comfortable. They thought that resources of the Earth were endless. They used those resources without thinking about the generations that would come after them. Our ancestors chopped down the forests, killed animals that lived there and invented machines and instruments that polluted the water, the air and the soil.

E. Air pollution is especially severe in many of the heavily industrialized cities and towns of southeastern Ukraine, notably in Kharkiv, Dnipro and Zaporizhia. Coal-using industries, such as metallurgical coke-chemical plants are major sources of high levels of uncontrolled emissions of sulphur dioxide, dust, unburned hydrocarbons and other harmful substances.

Other Ukrainian cities with major chronic air pollution problems include Kyiv and Odesa.

3) Listening.

Teacher: And now let's listen to the children talking about the environmental problems. And you should complete the sentences in Ex. 6 p. 68 after listening.

Listening Lab

66

6. Listen to the children talking about environmental problems. Complete the sentences.

1. .... have polluted some of the land in our city.
2. The amount of .... is increasing.
3. Pollution is the question of .... everywhere in the world nowadays.
4. Most environmental problems are due to .... .
5. We need to .... and work hard to .... it.

Unit 3. Environment and Greener Living

Lessons 1–2, Ex. 6

Ann: Past industrial activities have polluted some of the land in our city. This land may be dangerous to people's health and the environment unless it's cleaned up.

Dan: The world's population continues to rise, and people want to expect more and more things. More and more housing is needed. Most people want to own cars. More cars require new roads to be built. The amount of waste and rubbish is increasing. Pollution is the question of major concern everywhere in the world nowadays.

Ann: Most environmental problems are due to a lack of care over industrial and waste management. Bad industrial practices and accidents released potentially harmful substances into the land or pour them into the rivers. Should we continue like this?

Dan: Definitely not. We need to stop destroying the world and work hard to protect it.

Ann: In many countries this may mean people have to change the way they live.

2) Vocabulary practice.

Teacher: When you throw something away, it can stay in the ground for a long time. A glass bottle stays in the ground for a million years. Do you think

about this when you throw things away?

Work in pairs. Read and match the parts (1-5) with the parts (a-e).

(Addition 3)

1. A banana peel

years.

2. Wool socks

3. A plastic bag

4. An aluminium can

5. A glass bottle

a) stays in the ground for 80 to 100

b) stays in the ground for 1 to 2 weeks.

c) stays in the ground up to 1000 years.

d) stays in the ground for 1 to 5 years.

e) stays in the ground for 10 to 20 years.

III. Summarizing

1) Reflection.

Teacher: We are all part of the natural environment. We need to think about our environment. If we don't begin to change our behaviour we will have no world to exist. We should love the beauty of the nature around us. You've worked hard trying to do your best. I propose you to complete such table.

KNOW	WANT TO KNOW	LEARNT

2) Homework: Watch the video using the link <https://www.youtube.com/watch?v=TVMY4Uun8M> and do the following task <https://www.liveworksheets.com/ph1887842ux>

Teacher: Your marks are.....Thanks a lot for your active work. The lesson is over. Good bye!

Addition 1

Addition 2

Environmental Protection in Ukraine

A. Nowadays people of Ukraine, like most people in developed countries, realize that without solving environmental problems, the life of the future generations will be in real danger. Many people join green parties to unite their efforts to save the planet where we live, to make our world healthier and more beautiful.

B. In the 19th century the word “ecology” was born, but the idea of the environmental protection was not clear yet, and did not seem urgent for either the governments or common people.

Since then the situation has become even worse. Huge enterprises pollute

the air, the water and the land.

C. Almost all surface waters of Ukraine belong to the Black Sea and the Sea of Azov basins. The high population density, heavy industrial development, and relatively low freshwater endowment of those basins have given rise to chronic and serious levels of water pollution throughout Ukraine.

D. For many centuries people who lived on our planet before us had been trying to make their life easier and more comfortable. They thought that resources of the Earth were endless. They used those resources without thinking about the generations that would come after them. Our ancestors chopped down the forests, killed animals that lived there and invented machines and instruments that polluted the water, the air and the soil.

E. Air pollution is especially severe in many of the heavily industrialized cities and towns of southeastern Ukraine, notably in Kharkiv, Dnipro and Zaporizhia. Coal-using industries, such as metallurgical coke-chemical plants are major sources of high levels of uncontrolled emissions of sulphur dioxide, dust, unburned hydrocarbons and other harmful substances.

Other Ukrainian cities with major chronic air pollution problems include Kyiv and Odesa.

Addition 3

1. A banana peel
years.

2. Wool socks

3. A plastic bag

4. An aluminium can

5. A glass bottle

a) stays in the ground for 80 to 100

b) stays in the ground for 1 to 2 weeks.

c) stays in the ground up to 1000 years.

d) stays in the ground for 1 to 5 years.

e) stays in the ground for 10 to 20 years.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов, 5–9 кл.» (затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804).

2. «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти».
3. Несвіт А. Англійська мова (9-й рік навчання) = English (Year 9): підруч. для 9-ого кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Генеза, 2017. 288 с.: іл.
4. Відео-матеріали з інтернет-сервісу Youtube та Liveworksheets:
https://www.youtube.com/watch?v=XAi3VTSdTxU&list=RDXAi3VTSdTxU&start_radio=1&t=9;
<https://www.youtube.com/watch?v=TVMYY4Uun8M>;
<https://www.liveworksheets.com/ph1887842ux>

Помазунова М. С.

ГОДИНА ДУХОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Мета: дати поняття дітям про сім'ю, її склад; учити дошкільнят говорити ніжні та пестливі слова до членів сім'ї; повторити поняття «один», «багато», називати та викладати геометричні фігури; учити правильно називати диких тварин та характеризувати їх, відгадувати загадки про тварин; розвивати логічне мислення, мовлення, пам'ять; виховувати любов і повагу до членів родини та своїх родичів, друзів; формувати впевненість у собі, естетичний смак.

Хід заняття

Добрий день, Вам, люди добрі,

Щиро просим до господи.

Раді Вас у нас вітати,

Щастя та добра бажати.

Вихователь: У нас сьогодні зібралось багато гостей. Що ми говоримо гостям, які завітали до нас?

Діти: Доброго ранку!

Добрий день!

Здорові будьте!

Привіт! Проходьте будь ласка!

Просимо, сідайте!

Вихователь: Бачу, дітки, у вас хороший настрій. Тож може хтось мені пояснить дивне слово – родина.

Діти: Родина – це сім'я.

Моя сім'я – це... (розповіді дітей).

Вихователь: Дітки, ви з батьками живете разом, однією сім'єю, як оці пальчики. Давайте згадаємо промовлянку про пальчики.

Оцей пальчик – мій дідусь,

Оцей пальчик – бабця,

Оцей пальчик – мій татусь,

Оцей пальчик – мамця,

А цей пальчик – буду я,

Ось і вся моя сім'я.

Вихователь: А як називаються всі пальчики разом?

Діти: Кулак.

Вихователь: Кулак у мене, а у вас...?

Діти: Кулачок.

Дидактична гра на словоутворення.

(наприклад: брат – братик, матуся – матусенька..)

Вихователь: Я пропоную вам подарувати матусі квітку, яка складається з пелюсток ніжних слів. Ось я кладу середину квітки, а ви берете одну пелюстку, прикладаєте її до середини і при цьому кажете лагідне слово матусі:

Хороша, весела, ніжна, чепурна, привітна, лагідна, рідненька, найкраща, гарна, мила, чарівна, розумна, працьовита.

Вихователь: Згадаємо прислів'я про маму:

На сонці тепло, а біля мами – добре.

У дитини болить пальчик, а у мами – серце.

Вихователь: Але й матуся говорить вам лагідні слова. Які? (діти стають у коло і передають сердечко, промовляючи слова...)

Донечка, синочок, рибонька, сонечко, моя білочка, мій ріднесенький, мій малесенький, зайчику, хороший синочок, мій помічник, моя радість...

(фізхвилинка за віршем «Два півники»)

Вихователь: Діти, ви любите гратися?

Зіграти хочеться мені
З вами, друзі, в «Так чи Ні».
Вам питання я поставлю:
Готуйте відповідь свою.

Будьте уважніші, рима не завжди збігається з правильною відповіддю.

Скажіть, співає дуб пісні?
Не гайтеся з відповіддю! (Ні)

Чи може стати у вогні
Вода холодним льодом? (Ні)
Скажіть мені, чи квіти
В зимову пору квітнуть? (Ні)

А крокодили на сосні
Свої будують гнізда? (Ні)
Чи може вище гір літак
У вишину злетіти? (Так)

Узори пишні на вікні
Мороз малює взимку? (Так)
Чи правда, діточки, що рак,
Коли повзе, то задки? (Так)

Якщо не їсти три дні
Верблюду ходити зможе? (Так)
До забіяк і розбишак
Чи є в людей повага? (Ні)

Коли розсердиться їжак,
Слона він зможе вбити? (Ні)
Річка біжить у долині,
Чи є у неї ноги? (Ні)

А чи буває сон у сні?
Чекаю відповіді. (Так)
Скажіть, морози крижані

Страшні для мавп тропічних? (Так)

Чи правда це, що вовк у смак

Наївся груші яблук? (Ні)

Вихователь: Діти, а ви загадки вмієте відгадувати?

У темнім лісі проживає,

Довгий хвіст пухнастий має,

Їй на місці не сидиться

Як же звуть її? (Лисиця)

А ось і наша лисиця (дівчинка в костюмі лисиці). Та вона не одна, а з ведмедиком.

Лисичка: Ох, проворна я лисичка,

Сірники взяла з полички.

І не думала про те,

Щозгорить будинок цей.

А тепер уже мені зовсім нікуди іти.

Допоможіть же, діточки, мерщій,

Дім знайти мені новий.

І розкажіть ви друзям всім,

Чого не варто так робить.

Вихователь: Жарти небезпечні, діти, з вогнем, бо він спалити може й квартиру, і дім.

А за яким номером телефона можна викликати пожежних? (101)

Прислів'я: «Сірники не тронь, у сірниках вогонь».

Вихователь: А ну ж бо, хлопці і дівчата, не гаймось,

Та у веселу гру пограймось!

Гра «На горбочку у садочку»

(Діти стають у коло, лічилкою вибираємо дитину, яка розпочне гру).

На горбочку у садочку

Спить Андрійко в холодочку.

Ми тихенько підійдемо,

Сон Андрійку збережемо.

Дитина: Андрійко, прокидайся, у хоровод збирайся.

Вихователь: Діти, а зараз ми з вами перетворимося на архітекторів, будемо проєктувати будиночок для Лисички. Порахуйте палички, що лежать на столі (6). *(Діти за столом викладають з паличок будиночки).*

Вихователь: А що це за коробочка? Чия вона? (Ведмедика). Відкриваю, діти по черзі дістають з неї картинки із зображенням тварин (лев, зебра, слон, мавпа, олень...). Діти називають тварину. Пропоную дітям розповісти віршики про звірів.

Зебра

Зебру кожен упізнає.
Зебра в Африці гуляє.
Ходить зебра у гурті
У смугастому пальті

Тигр

Тигр котові щось шепоче
Познайомитися хоче;
Йди до мене напрямки,
Ми ж з тобою свояки.
Але кіт чимдуж тіка
Від такого свояка.

Білка

Білка стрибнула на гілку,
Погойдала гілка білку.
Погойдалась білка трішки
Й пострибала по горішки.

Вихователь: Діти, а чи пам'ятаєте ви, де звірі живуть?

Дидактична гра «Де чий будиночок?»

Вихователь: Дітки, нам вже пора прощатися з лисичкою та ведмедиком. Давайте всі разом скажемо слова прощання:

Слон

Слон, слониха, слоненя
Йдуть купатися щодня,
Дуже раде слоненятко,
Як його купає татко.

Ведмежатко

У лісочку, під горбочком,
Спить ведмедиця з синочком.
Тільки сонечко пригріло –
Ведмежатка розбудило.
Не спитав він матері
І по лісу ну гуляти...

Мавпочка

Мавпу Андрій у клітці побачив.
Ох і вертлява! – про себе відзначив.

- Усього найкращого!
- Бувайте здорові!
- Гарної днини!
- Приходьте ще!
- До зустрічі!

Рєпіна О. І.

ПРОЄКТ «ЛЯЛЬКА-МОТАНКА „ЯНГОЛ”»

Мета: формувати уявлення про зв'язок культури з життям та побутом людей, на прикладі виготовлення ляльки-мотанки «Янгол»;

сприяти розвитку пізнавальних інтересів учнів, що формує життєві компетентності;

виховувати повагу до українських національних традицій, бажання створювати вироби власними руками.

Очікувані результати: здобувач освіти

- виконує технологічні операції відповідно до обраного виробу;
- розрізняє і називає інструменти та пристосування для обробки конструкційних матеріалів;
- робить висновки про необхідність економного використання матеріалів;
- усвідомлює і дотримується правил безпечної праці під час практичної роботи.

Компетентності: ціннісно-сміслові, загальнокультурні, проєктно-технологічні (уміння застосовувати знання, навички та особистий досвід у практичній діяльності)

Обладнання уроку: зразки ляльок, презентація до уроку, проєктор, матеріали та інструменти для виготовлення ляльки-мотанки «Янгол» (нитки для в'язання світлого кольору, білий картон або фоаміран, оздоблення, ножиці), технологічна картка «Послідовність виготовлення ляльки-мотанки «Янгол», шаблони.

Прийоми та методи: метод проєктування, вправа «Все добре починається з усмішки», гра «Заповни пропуски в реченнях», робота в групах, практична робота за технологічними картками, гра «Блеф-клуб».

I. Організаційний момент

- Перевірка наявності учнів, підготовленості їх до уроку.
- Створення позитивного емоційного настрою.

Вправа «Все добре починається з усмішки»

Діти, мабуть, я не відкрию вам таємниці: все добре починається з усмішки. А чи знаєте ви, що усмішку можна дарувати? Я до вас усміхнулась – вам стало приємно? А тепер подаруйте усмішку одне одному. Передаючи усмішку, я передала вам заряд успіху на занятті, а ви передайте його одне одному. Отже, сподіваймося, що успіх у наших руках!

II. Актуалізація опорних знань.

Лялька-мотанка – прадавній слов'янський оберіг. Тож до її виготовлення треба ставитися з великою відповідальністю. Без спеціальних знань не обійтись. Згадаємо їх...

Гра «Заповни пропуски в реченнях», робота в групах.

1 група. Мотанка відрізняється від звичайної іграшки відсутністю обличчя. За уявленнями язичників, через обличчя в ляльку вселяється душа. А душа буває доброю чи поганою. Іноді, замість обличчя лялька має сакральний хрест. Народ вірив, що в мотанці знаходиться дух предків і що вона може передавати досвід з покоління в покоління. Українці вважали, що цей символ приносить їм багатство та успіх.

2 група. Матеріалами для виготовлення служать натуральні матеріали: сіно, солома, дерево, трави, сухе листя, насіння, зерна. Прикрашали мотанку народними орнаментами та вишивкою. Ляльок можна було бачити в будь-якій селянській хаті. Вони виконували різні функції: охороняли житло, дітей, сон, берегли господарство. Діти любили ними бавитися.

3 група. Існували різні види ляльок.

При народженні дитини українці виготовляли **ляльку-немовляти**. Лялька виконана у вигляді немовляти в пелюшках. Її укладали в ліжечко поряд з дитиною для охорони її сну та здоров'я.

Берегиня допомагала оберігати достаток сім'ї. Її пов'язують з уявленнями про життя і небуття, з досвідом минулих поколінь та їх зв'язком з майбутніми поколіннями. Її сакральне значення зберіглося.

4 група. **Мотанка-матуся** – одна з найдобріших і найулюбленіших майстринями ляльок. Вона символізує головне призначення жінки – дати життя новій людині, піклуватися, захищати та оберігати малюка все своє життя.

5 група. **Лялька-багаторучиця**. Свою назву лялька отримала за наявність великої кількості рук (п'ять пар рук). Таку ляльку полюбили господині, її підвішували над пряслом чи піччю для того, щоб господиня встигала робити всю хатню роботу. А лялька допомагала їй у цій справі.

Нерозлучники. Таку ляльку дарували молодим під час весілля з побажаннями любові та злагоди, а ще звичайно, щоб молоді завжди були в парі і міцно тримались один одного все своє життя робили в них одну руку на двох.

Майстерно зроблена, пишно вдягнена лялька є цінним предметом домашнього побуту, разом з тим виступаючи посередницею між старшим і молодшим поколіннями, запорукою добробуту, щасливого родинного життя, й захисту від злих сил!

III. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Серед розмаїття сучасних ляльок народні ляльки є особливим видом з неосяжною енергетикою, які цілюще впливають на психіку й здоровий розвиток дитини. Саме тому в наші дні вони стають все більш і більш популярними!

Сьогодні ми будемо відпрацьовувати конкретні трудові навички мотання ниток, на прикладі виготовлення ляльки-мотанки «Янгол».

IV. Фізкультхвилинка

Встаньте, діти, посміхніться,
Землі нашій поклоніться
За щасливий день вчорашній.
І до сонця потягніться.
В різні боки нахиліться.
Веретеном покрутіться.
Раз присядьте, два присядьте.
І за парти тихо сядьте.

V. Формування умінь та навичок

Практична робота «Виготовлення ляльки-мотанки «Янгол» (*Учні виконують практичну роботу за Технологічними картками «Виготовлення ляльки-мотанки «Янгол»*).

Вступний інструктаж (*нагадування про правила безпечної праці під час виконання робіт, правила користування технологічною карткою*).

Поточний інструктаж (*звернути увагу на технологічну послідовність виконання ляльки, дотримання правил безпечної праці та робочу позу під час виконання завдання*)

VI. Рефлексія

Гра «Блеф-клуб»

1. У давнину ляльок виготовляли з соломи, трави, гілочок
2. Лялька Барбі – це українська стародавня народна лялька
3. Лялька-мотанка отримала свою назву від слова «мотати»
4. Ляльок-мотанок одягають у сучасний одяг типу худі, світшот
5. Головна лялька – Берегиня
6. Під час виготовлення ляльок не використовують голки
7. Під час виготовлення ляльки їй розмальовують обличчя
8. Червоний колір символізує розлуку
9. Ножиці треба передавати ручками вперед, тримаючи за зімкнені

леза

10. Під час роботи ножиці класти справа із зімкнутими лезами

Відповіді: 1.+; 2.-; 3.+; 4. -; 5.+; 6.+; 7.-; 8.-; 9.+; 10.+

VII. Підведення підсумків уроку.

Аналіз найхарактерніших помилок, показ кращих робіт, виставлення оцінок.

VIII. Творче домашнє завдання.

Підготувати матеріали та інструменти для ляльки-мотанки за власним задумом.

ПОЕТИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК ФОРМА КОМУНІКАЦІЇ

Загальновідомо, що однією з основних характеристик будь-якого тексту вважається його комунікативна спрямованість. Дослідження комунікативної спроможності художніх текстів бере свій початок у працях Р.О. Якобсона, який виділяє в складі будь-якого комунікативного акту шість складників [4, с.197]: адресант, який відправляє повідомлення адресату в межах певного контексту; код, який повинен бути обов'язково повністю або частково спільним для відправника й отримувача повідомлення; контакт, який дає можливість установити комунікативний зв'язок між адресантом і адресатом за допомогою фізичного каналу і психологічного зв'язку між останніми.

Поезія є особливим типом організації художнього мовлення, яка завдяки своїй складній структурі може передавати такий обсяг інформації, який неможливо передати засобами власне мовної структури. Важливою рисою поетичних творів є їх обмежений обсяг, за якого зростає смислова автономність кожного віршованого рядка, в результаті чого можна говорити про більшу смислову насиченість поезії порівняно з прозою. Хоча поет і використовує такі самі слова й вирази, як і в прозовому тексті, специфічна організація віршованого тексту кардинально змінює механізм смислотворення, реформуючи й парадигматику, і синтагматику мовлення, а також її комунікативну орієнтацію та функцію [1, с. 109].

Можливість поезії, відносно невеликої за своїм обсягом, передавати значну кількість інформації пояснюється також її іншою характерною рисою, яка полягає в невідповідності її окремо взятих слів їх словниковим дефініціям. Кожне слово в поетичному тексті залежить від усіх значень прилеглих до нього слів і визначається численними характеристиками цілого тексту, у результаті чого інформація, яка передається поетичним текстом, є скоріше геометричним, ніж арифметичним рядом, оскільки сума речень такого тексту не дає суми інформації всіх його речень [3, с. 54]. Щоб

зрозуміти значимість окремого елемента поетичного тексту, необхідно перечитати весь текст.

Матеріальною базою словесного образу є мовні одиниці різних рівнів (одне слово, словосполучення, речення, понадфразова єдність тощо). С. М. Мезенін, розглядаючи образну спроможність різних мовних одиниць, зазначає, що слово (лексема) є найбільш потенційною для створення образу (метафори), але й інші мовні одиниці мають образні потенції: образність фонем (а саме їх мовні маніфестації алофони, звуки) проявляється в ономаатопеї та алітерації, одиниці фраземного рівня (словосполучення) в предметному порівнянні, образність у реченні проявляється як і в слові, але референтом у цьому випадку є не окремий предмет, а типова або конкретна ситуація [2, с. 52].

Крім насиченості образними засобами, до диференціальних рис поетичного мовлення також зараховують такі його особливості, як однорідність метрико-ритмічної організації тексту, вираження суб'єктивно-емоційної оцінки суб'єкта мовлення щодо подій навколишнього світу засобами емоційно-оцінної лексики, розмірену ритміко-синтаксичну сегментацію мови, створення схожих інтонаційних моделей, чітку структуру композиції, специфічне семантикостилістичне оформлення тексту, іноді нелінійність, що проявляється в порушенні послідовності викладу подій чи думок.

Усі перераховані особливості поетичного тексту, який складається з системи сигналів (звуків, слів, поетичних або стилістичних прийомів тощо), зумовлюють особливості поетичної комунікації, за якої допустиме невизначено широке тлумачення поетичного твору, оскільки смисл, отриманий «на виході», не завжди відповідає смислу, закладеному «на вході».

Неоднозначне сприйняття мовного матеріалу поезії різними людьми пояснюється суб'єктивністю інформації, що передається [3, с. 56], є нормальним явищем, яке зумовлюється низкою причин: тезаурусом читача,

його психофізіологічними характеристиками, ідіолектом і стилем поета, умовами, в яких відбувається комунікація, тощо. Зміст поетичного твору не є довільним, а завжди залежить від конкретних історичних умов його створення, від атмосфери, характерної для суспільства певної епохи, тому для успішного здійснення комунікації автора та читача за допомогою поетичного тексту і правильного розуміння його повідомлення необхідною умовою є знання не лише значення слова, а і його значення в контексті. Прикладом цього може слугувати фрагмент поетичного тексту «Пісня про Україну» Ю. Лободовського:

Забути все, що серце горем тисло,
знов піснею Дніпро з'єднати й Вислу,
в майбутнє юний випрямити шлях;
втиснути в землю переможні стопи
під Клушином і Конотопом
і стяги піднести...
Хай мають на вітрах!

У наведеному прикладі автор прагне єдності двох країн (України та Польщі) у боротьбі з агресором. Замість назв власне країн письменник вживає назви їхніх найкрупніших річок.

Отже, поетична мова в процесі комунікації є поетичним мовним кодом, у якому слова й образи мають контекстуально задане автором значення. Поетичний текст, який кодується автором і декодується читачем, є об'єктивною матеріальною даністю [3, с. 55].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. Ф. Поэтический перевод и перевод поэзии: константы и вариативность. *Тетради переводчика*. 1999. Вып. 24. С. 109.
2. Мезенин С. М. Образность как лингвистическая теория. *Вопросы языкознания*. 1986. № 6. С. 48–57.
3. Попова Н. Б. Информация и поэтическая коммуникация. *Вестник Челябинского университета. Серия «Филология»*. 1993. № 1. С. 53–56.
4. Якобсон Р. О. Лингвистика и поэтика. Структурализм: «за» и «против»: сборник статей. Москва: Прогресс, 1975. С. 197.

ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ УРОКУ ПРИ ВИВЧЕННІ ЛІРИКИ

(перший урок з теми)

1. Перевірка домашнього завдання.

А) Самоконтроль.

Завдання: Відновіть послідовність дій для правильного визначення метру та розміру віршів та заповніть таблицю.

1	2	3	4	5	6

Дії:

А. Розставте наголоси у всіх словах.

Б. Складіть схему вірша.

В. Прочитайте вірш.

Г. Розділіть слова на склади.

Д. Назвіть розмір вірша.

Е. Позначте у намальованій схемі стопи.

Б) Робота у парах. Гра «Вгадай слово».

1) Прочитайте лексичне значення літературознавчих термінів, напишіть у зошиті назву кожного терміна.

Наприклад: Художнє визначення предмета чи явища, що допомагає швидко уявити предмет, відчуття ставлення автора щодо нього (епітет).

2) Поміняйтеся зошитами, перевірте та оцініть роботу свого однокласника (відповіді записані на дошці або зачитуються вчителем).

2. Ознайомлення з біографією поета.

Бліц-опитування за фактами життя та творчості поета, якщо творчість поета розглядалася у попередніх класах.

3. Аналіз вірша.

1) Виразне читання вчителем чи майстрами слова (аудіозапис) вірша.

2) Робота з тлумачним словником, коментоване читання.

3) Фронтальна робота із класом.

Бесіда за запитаннями: (див. додаток «Варіанти аналізу віршів»)

– Коли написано вірш?

– Як він пов'язаний із біографією поета?

– Про що цей вірш?

– До якого жанру лірики належить текст?

– Які образи виникають під час читання вірша?

– Як розвиваються образи від строфи до строфи? та ін.

4) Робота у парах.

А) Гра «найзоріший».

Завдання: Працюючи у парі, знайдіть приклади перерахованих на дошці засобів мовної виразності, які допомагають автору передати свої емоції.

Наприклад: епітет, метафора, уособлення, порівняння, повторення, антитеза та ін.

Б) Робота у зошитах.

Завдання: Визначте розмір і римування вірша.

5) Рефлексія. Підбиття підсумків.

Самостійна робота на перевірку знань (літературний диктант / тестування / складання асоціативного ланцюжка або куца тощо).

ДОДАТОК «Варіанти аналізу віршів».

Варіант № 1.

1. Історія створення твору:

– Факти з біографії автора, пов'язані зі створенням поетичного твору;

– місце твору у творчості автора;

– кому присвячено вірш (прототипи та адресати твору)?

2. Жанр вірша. Ознаки жанру (жанрів).

3. Назва твору (якщо є) та її зміст.

4. Образ ліричного героя. Його близькість до автора.

5. Ідейно-тематичний зміст:

- провідна тема;
- ідея (основна думка) твору;
- розвиток думки автора (ліричного героя);
- емоційне забарвлення (спрямованість) твору та способи його передачі.

6. Художні особливості:

- художні прийоми та їх значення;
- ключові слова та образи, пов'язані з ідеєю твору;
- прийоми звукопису;
- наявність / відсутність поділу на строфи;
- особливості ритміки вірша: віршований розмір, рими, римування та їх зв'язок з ідейним задумом автора.

7. Ваше читацьке сприйняття твору.

Варіант № 2.

1. Елементи коментаря до вірша:

- час (місце) написання, історія створення;
- жанрова своєрідність;
- місце даного вірша у творчості поета чи низці віршів на таку тему (з подібним мотивом, сюжетом, структурою тощо.);
- пояснення незрозумілих слів, місць, складних метафор тощо.

2. Почуття, виражені ліричним героєм вірша; почуття, що викликає вірш у читача.

3. Рух авторської думки, почуття від початку до кінця вірша.

4. Взаємообумовленість змісту вірша та його художньої форми:

- композиційні рішення;
- особливості самовираження ліричного героя та характер оповіді;
- звуковий ряд вірша, використання звукозапису, асонансу, алітерації;
- ритм, строфіка, графіка, їхня смислова роль;
- мотивованість і точність використання художніх засобів.

5. Асоціації, викликані цим віршем (літературні, життєві, музичні, мальовничі – будь-які).

6. Типовість і своєрідність даного вірша у творчості поета, глибинний моральний чи філософський зміст твору; ступінь «вічності» порушених проблем чи їхньої інтерпретації. Загадки та таємниці вірша.

7. Додаткові (вільні) міркування.

Савенко Н. С.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАРТІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Національно-патріотичне виховання дітей молодшого шкільного віку сьогодні є важливою складовою змісту роботи навчальних закладів, головним завданням яких є формування моральної поведінки, активної життєвої позиції, правил співжиття, єдності слова і діла в підростаючої особистості, готовності брати активну участь у житті своєї держави.

Як наголошено в Національній доктрині розвитку освіти України, пріоритетним напрямком в її реалізації є формування особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, сучасної європейської цивілізації; виховання людини демократичного світогляду, яка поважає громадянські права і свободи, традиції народів і культур світу, національний, релігійний, мовний вибір кожної людини.

Мета статті – розробка виховного заходу спрямованого на набуття дітей молодшого шкільного віку соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури

міжнаціональних взаємин, формування в дітей, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.

ПОДОРОЖ У МИНУЛЕ. СОФІЙКА

(урок-свято для учнів 3 класу)

Мета: поглибити знання про свою країну; розвивати артистизм, уміння триматися перед глядачами, мовлення, сміливість; виховувати патріотизм.

Обладнання:проектор, екран, ноутбук, мікрофони, скринька, монета.

Хід заходу.

Учитель. Чи подорожували ви коли-небудь у минуле? Ні, тоді давайте прямо зараз спробуємо це зробити. Заплющте очі. Рахуємо до 10 і розплющуємо. Ми потрапили у далекий 1785 рік у маєток самого графа Станіслава Потоцького. Що ж тут відбувається? Подивимось. (*танок*)

Граф. Шановна Софіє! Ви сьогодні маєте неперевершений вигляд. Мені так кортить зробити для Вас щось особливе, виконати Ваше бажання чи мрію. Що б Ви хотіли?

Софія. Шановний Станіславе, була я нещодавно в Криму. Так мала можливість побачити такий гарний парк, що аж дух захоплює. От якби і в нас був такий чудовий парк!

Граф. Я почув Вас, Софіє. Ваше бажання буде виконано.

Учитель. І запросив граф до себе польського офіцера Людовика Метцеля.

Граф. Ось що, офіцере, хочу я, щоб ви створили парк! Та незвичайний, а щоб він був найкращим парком із фонтанами, скульптурами, газонами, альтанками. Це буде мій подарунок графині Софії Потоцькій. Ось Вам гроші на будівництво. Це все, що у мене лишилось...

Як же вміє чаклувати

Над людьми ота любов.

Дивні парки будувати
І творити знову й знов
Навіки таку красу із молитов.
Розіллється водограєм,
Заспіває солов'єм
І між гілками заграє
Теплим променем своїм.
Теплим лагідним промінчиком своїм.

Приспів

Як уві сні з'явився парк -
Чудо нашої землі.
Він тепер на згадку нам
Від великої любові.
Граф Софії подарунок
Від душі такий зробив
Скільки часу вже минуло,
Але він не застарів.
І величністю дивує ще усіх.

(приспів)

Учитель. Наші дні.

(саунд Орел та Решка)

Ведучий 1. Привіт, друзі!

Ведучий 2. Привіт. Сьогодні ми в одному із мальовничіших місць України.

Ведучий 1. Так. Це місто Умань, Черкаської області. Чому це місто таке популярне, думаєте ви?

Ведучий 2. Тому що саме тут знаходиться перлина ландшафтного мистецтва в Європі – Софіївський парк! І ми ведучі програми «Орел і Решка» не можемо не розповісти про нього!

Ведучий 1. Це втілення справжньої любові, яка закарбувалася в часі. Але сьогодні ми не будемо визначати, хто буде подорожувати зі 100 доларами, а хто із золотою карткою. Але визначимо, хто буде досліджувати легенди парку, а хто розкаже вам про цей парк. Як завжди, усе визначить монета. (*підкидують монету*)

Ведучий 1. Що ж мені дістався пошук інформації про парк.

Ведучий 2. А мені про його легенди, а їх до речі чимало. Я думаю нам допоможуть у цьому досвідчені екскурсоводи. Почнемо із самого парку.

Екскурсовод 1. Ви у Софіївці. Зараз у парку України «Софіївка», який заодно є науково-дослідним інститутом, ви зможете познайомитися тільки уявіть зі 3323 видами, формами, сортами місцевих і екзотичних дерев і кущів. Якщо вистачить часу, звичайно.

Екскурсовод 2. Дивовижним місцем у парку є фонтан «Змія» – посеред Нижнього ставу з широко роззявленої пащі змії, що звивається на камені, б'ється стовп води.

Екскурсовод 3. Наступний шедевр парку – це Острів кохання з павільйоном обсадженим екзотичними рослинами. До речі, кріпаки насипали острів вручну. Його ще називають «Рожевий павільйон» за відповідний колір стін.

Екскурсовод 4. У парку навіть зберігся дуб, віком близько 400 років, – німий свідок багатьох подій, що відбувалися в цих місцях. За народними переказами, саме під цим дубом збиралися на наради з козаками.

Екскурсовод 5. УСофіївському парку є ще багато різноманітних цікавинок, які варто побачити: Фонтан «Семиструмїнь», павільйон «Флори», міст «Венеційський», Китайська альтанка, розарій, у якому зростає понад 5000 екземплярів 150 сортів троянд. Нині «Софіївка» – це місце відпочинку, і щорічно його відвідують близько 500 тисяч туристів.

Екскурсовод 6. Парк відкритий для відвідування щодня з 9 години, а після 18 години вхід до парку безкоштовний. Крім екскурсій, у парку можна

поплавати на човні, прокататися на конях як верхи, так і в екіпажі, сфотографуватися. А тепер пропонуємо подивитися відео. (*video*)

Ведучий 1. Скільки гарних місць. А ти бачила отой фонтан у вигляді змії!?

Ведучий 2. Це дивовижно. До речі, чи знаєш ти, що в ньому нема ніяких спеціальних насосів, щоб так виплескували воду, а все зроблено зовсім інакше, щоб вода виходила природним шляхом?

Ведучий 1. Я не знаю, як це все взагалі можна було зробити! Це справжнє диво!

Ведучий 2. А тепер – легенди. Давайте послухаємо.

Екскурсовод 1. Туристи, спускаючись по річці, просять човняра починати маршрут з кінця – згідно давньогрецьких міфів, початок ріки – це життя, а кінець – смерть. Розпочинаючи шлях з кінця ріки, ви повертаєтесь до життя, залишивши позаду всі незгоди та переживання.

Екскурсовод 2. Якщо побувати біля Венери і випити води з її джерела, тіло покинуть усі недуги та хвороби.

Екскурсовод 3. У людини, на котру не впаде жодна краплина води під час проходження під Великим водоспадом, здійсниться найзаповітніша мрія.

Екскурсовод 4. Грот Каліпсо. Сам С. Потоцький написав там польською мовою: «Хто нещасливий, хай зайде сюди і стане щасливим. А хто щасливий, – стане ще щасливішим». Треба торкнутися напису і тричі обійти навколо каменя, загадавши бажання.

Екскурсовод 5. «Софіївка» – наймістичніше місце в Україні. Головні вхід прикрашають дві кам'яні башти, вінець яких запозичений із храму давньоримської богині домашнього вогнища Вести, що знаходиться в Італії. Усі наречені намагаються привести своїх обранців: сама богиня Веста благословить їх.

Ведучий 1. Як тобі легенди та міфи?

Ведучий 2. Ти знаєш, я захоплююсь Україною! Наскільки глибока душа в нашої неньки. Наскільки цікава історія. Софіївка безперечно тільки

підтверджує це. І хоча б один раз у своєму житті, але обов'язково треба тут побувати і побачити все власними очима. Це – маленька перлина великої країни! (флешмоб «Перлина Україна»)

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://chop-osvita.gov.ua/>
2. <https://tamtour.com.ua/1169>

Сєдимов С. Г.

СИСТЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Психолого-педагогічний супровід розвитку учня з особливими освітніми потребами та супровід його навчання в умовах інклюзивної освіти – одна з актуальних проблем освітньої інтеграції. Насьогодні цей процес знаходиться в стадії розроблення і характеризується відсутністю чітких, зрозумілих фахівцям механізмів, які дають змогу ефективно вирішити питання з включення учнів з особливими освітніми потреба в освітнє середовище та потребою їх повноцінної інтеграції в заклади освіти.

Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами науковцями трактується як:

- система психолого-соціально-педагогічної допомоги, що здійснюється командою спеціалістів;
- технологія, спрямована на відновлення та розвиток потенціалу особистості;
- комплекс заходів, направлених на створення умов для повноцінної соціалізації та адаптації особистості;
- особливий вид стосунків між особами, які надають супровід, та тими, хто потребує допомоги;
- спеціально створені психолого-педагогічні умови, орієнтовані на засвоєння дитиною з особливими освітніми потреба відповідних загальноосвітніх програм, корекцію відхилень в її розвитку.

Водночас здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами виступає як ключова умова успішної реалізації інклюзивної освіти. Метою психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потреба в закладах є вивчення особистісного потенціалу, а саме: *співвідношення рівня розумового розвитку дитини і вікової норми, розвитку когнітивної сфери, сформованості мотивації до навчання; особливості емоційно-вольової сфери; індивідуально-характерологічні особливості, їх творчий та інтелектуальний розвиток через залучення всіх учасників навчально-виховного процесу (батьків, педагогів, дітей) до реалізації запланованих дій щодо особливостей розвитку, спілкування, навчання; соціалізація і адаптація; професійна орієнтація дітей з особливими освітніми потребами.*

Згідно з листом МОН № 1/9-529 від 26.07.2012 року «Про організацію психологічного і соціального супроводу дітей в умовах інклюзивного навчання» алгоритм діяльності практичного психолога і соціального педагога в умовах інклюзивної освіти включає:

1) ознайомлення з особовою справою дитини, історією та особливістю протікання захворювання, співбесіду з представником психолого-медико-педагогічної консультації;

2) бесіду з дитиною та її батьками з метою визначення рівня можливостей дитини (самообслуговування, спілкування, пізнавальних можливостей, самоконтролю поведінки, емоційно-вольової сфери тощо);

3) оцінку освітнього середовища, визначення його відповідності до потреб і можливостей дитини. Психолог надає пропозицію щодо здійснення організаційних, функціональних, методичних змін;

4) вивчення індивідуальних особливостей та психічного розвитку дитини;

5) проведення психолого-педагогічного консилиуму з метою розроблення індивідуальної програми розвитку;

6) проведення зустрічі з батьками й учнями класу (школи), педагогами з метою формування їх психологічної готовності до взаємодії з дитиною з ООП;

7) проведення психокорекційної роботи з метою розвитку потенційних можливостей дитини та відповідного формування особистості;

8) відстеження соціально-психологічного клімату в колективі та статусу дитини в групі;

9) сприяння соціальній інтеграції дитини: залучення в позакласну і позашкільну діяльність;

10) моніторинг рівня адаптованості й інтегрованості учня, адаптація відповідних індивідуальних програм, планів.

Аналізуючи алгоритм, можемо констатувати значну кількість функцій (діагностична, прогностична, перетворююча, комунікативна, організаторська, правозахисна, превентивна, психотерапевтична, соціально-педагогічна, соціально-економічна) та ролей (учитель соціальних умінь, консультант, помічник, керуючий справами клієнта, захисник прав та інтересів клієнта, координатор, дослідник, аналітик, експерт, супервізор), які виконує спеціаліст у ході здійснення психолого-педагогічного супроводу дитини, що у свою чергу передбачає використання значної кількості технологій, спрямованих на проєктування та впровадження процесів супроводу та різнобічно відтворює важливі складники фахової діяльності. Серед цих технологій варто виокремити такі:

1) технологія виявлення особливостей розвитку дитини, визначення її потреб для подальшого розроблення корекційно-розвивальної стратегії;

2) технологія психопрофілактики як створення відповідних умов у закладі освіти з опорою на ресурси середовища;

3) технологія системної корекційно-розвивальної роботи з дитиною з опорою на базові структури психічної організації;

4) технологія проведення засідань групи супроводу, що визначає пріоритети, стратегію супроводу та розробляє індивідуальну програму розвитку дитини;

5) технологія формулювання актуальних цілей за принципами цілепокладання SMART та узгодженого їх досягнення всіма учасниками групи супроводу;

б) технологія командної взаємодії учасників групи супроводу;

7) технологія самооцінки професійного розвитку педагогів (за методикою ISSA) та ін.

Водночас варто зауважити на тому, що реалізація представлених технологій та психолого-педагогічного супроводу передбачає створення міждисциплінарної групи (фахівці, які безпосередньо опікуються дитиною, батьки), яка розробляє для неї індивідуальну програму розвитку й починає цілеспрямовано працювати над досягненням визначених у ній цілей. Склад команди супроводу визначається з урахуванням потреб дитини. До її складу входять:

1. Постійні учасники: директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, учитель початкових класів (класний керівник), учителі, асистенти вчителя, практичний психолог, соціальний педагог, учитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини), учитель-реабілітолог, батьки або законні представники дитини тощо;

2. Залучені фахівці: медпрацівник закладу освіти, лікар, асистент дитини, спеціалісти системи соціального захисту населення, служби в справах дітейтощо.

Визначальними принципами діяльності команди супроводу є: повага до особистості та опора на позитивні якості дитини з ООП; всебічне вивчення особистості дитини, організація ефективної допомоги і психолого-педагогічної підтримки, відстеження динаміки її розвитку з метою успішного навчання і подальшої соціальної адаптації; командний підхід – усі члени команди супроводу беруть участь в оцінці можливостей потреб дитини та

приймають колективне рішення про цілі, завдання, зміст навчання, застосування адаптацій, модифікацій навчального матеріалу та додаткових засобів підтримки; активна співпраця з батьками дитини з ООП, залучення їх до участі в супроводі дитини в освітньому процесі та розробці ІПР; конфіденційність і дотримання етичних принципів учасниками команди супроводу.

Команда супроводу вирішує такі завдання: розроблення індивідуальної програми розвитку для кожної дитини з ООП, моніторинг його виконання з метою коригування та визначення динаміки розвитку дитини; визначення напрямів психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, що можуть бути надані в межах закладу освіти на підставі висновку інклюзивно-ресурсного центру, та надання цих послуг; надання методичної підтримки педагогічним працівникам закладу освіти з організації інклюзивного навчання; моніторинг створення належних умов для інтеграції дітей з ООП в освітнє середовище; консультативна робота з батьками або законними представниками дітей з ООП щодо особливостей їх навчання та виховання; проведення інформаційно-просвітницької роботи в закладі освіти серед педагогічних працівників, батьків і дітей з метою недопущення дискримінації та порушення прав дитини, формування дружнього та неупередженого ставлення до дітей з ООП; захист прав осіб з інвалідністю у випадку виявлення психотравмуючих обставин та / або ризику для життя і здоров'я дитини.

Психолого-педагогічний супровід в умовах інклюзивної освіти орієнтований на чотири ключових суб'єкти: діти з інвалідністю; діти, розвиток яких відповідає віковим та фізіологічним нормам; педагоги та адміністрація закладу; батьки, робота з батьками проводиться у двох напрямках: з батьками дітей з інвалідністю та з батьками дітей, розвиток яких відповідає віковим та фізіологічним нормам. З кожним із визначених суб'єктів фахівець проводить різні види роботи з метою підвищення

ефективності навчання, рівня адаптації, повноцінної соціалізації шляхом вирішення соціально-педагогічно-психологічних проблем.

Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП передбачає насамперед діагностику й оцінку рівня розвитку, контроль над дотриманням рекомендацій та створення умов для роботи з особливою дитиною, сприяння повноцінному її включенню в суспільні відносини, моніторинг ефективності індивідуальної програми розвитку та індивідуальної навчальної програми.

У межах роботи фахівця соціальної сфери з дітьми, розвиток яких відповідає віковим та фізіологічним нормам, передбачено діяльність, орієнтовану на прийняття дітей, активізацію їх взаємодії, спілкування та ін.

Одним із найважливіших елементів здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП є робота з батьками. Ми її розділяємо на два види: робота з батьками дітей з інвалідністю та робота з батьками дітей, віковий та фізіологічний розвиток яких відповідає нормі.

Під час здійснення психолого-педагогічного супроводу робота з батьками дітей з інвалідністю полягає в навчанні, соціально-психолого-педагогічній підтримці та залученні їх до активної співпраці. Завдання батьків – мати інформацію та бути відповідальним членом навчальної команди дитини. Партнерські стосунки в тріаді «батьки – педагог – дитина» є основою ефективної адаптації дитини до умов інклюзивної освіти.

Психолого-педагогічний супровід батьків дітей, розвиток яких відповідає віковим і фізіологічним нормам, передбачає просвітницьку роботу та формування толерантного ставлення до дітей з інвалідністю з метою сприяння прийняттю таких дітей власними дітьми.

Реалізація подібних цілей та завдань вимагає визначення критеріїв створення і підтримки оптимальності та ефективності супроводу як одного з основних компонентів освітнього процесу в цілому. Науковий пошук із проблеми дослідження дав змогу визначити такі критерії ефективності психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП:

– критерій ефективності професійної взаємодії (психологічний клімат у колективі; мотиваційний компонент тощо);

– критерій психологічної ефективності (самооцінка досягнутого рівня психологічного комфорту, адаптації; експертна оцінка психологічного комфорту, адаптації; визначення узгодженості самооцінки психологічного комфорту, адаптації та оцінки експертів),

– критерій результативності навчальної діяльності (результати навчання; відповідність прогнозованого результату фактичнодосягнутому).

Отже, психолого-педагогічний супровід дитини з ООП в умовах інклюзії – це складна багаторівнева динамічна діяльність з організації освітнього процесу та розвитку дитини, що включає в себе надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг і заснована на тісній мотиваційній взаємодії фахівців різних профілів, педагогів і сім'ї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. Київ: Тов. «АтоПол», 2016. 152 с.

Сєдимова О. Л.

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЄЛЕМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Одним із напрямків інноваційного розвитку природничо-математичної освіти є система навчання STEM, завдяки якій діти розвивають логічне мислення та технічну грамотність, вчаться вирішувати поставлені задачі, стають новаторами, винахідниками.

Головна мета впровадження STEM-освіти полягає в реалізації державної політики з урахуванням нових вимог Закону України «Про освіту» щодо посилення розвитку науково-технічного напрямку в навчально-методичній діяльності на всіх рівнях

На сучасному етапі навчання метод «запам'ятай і повтори» з готовою відповіддю треба замінити на метод «пошуку і проєктування», розв'язання

різних життєвих ситуацій. Ще Конфуцій говорив: «Навчити можна тільки через діяльність»,

Серед методів навчання в STEM-освіті особливе місце займають методи проєктно-орієнтованого навчання, які залучають школярів до процесу формування компетентностей **за допомогою дослідницької діяльності**. Працюючи в сучасній школі, я чітко усвідомлюю, що STEM-освіта об'єднує в собі міждисциплінарний та проєктний підходи, основа якого є інтеграція природничих наук в технології, інженерну майстерність та математику.

Дитина завжди готова до практичної діяльності. Моє завдання як керівника – спрямувати цю діяльність у русло наукового методу. Таким чином, науково-практична діяльність школяра – це його рідна, обрана ним самим діяльність, оздоблена науковою методологією.

Проєкт – спеціально організований учителем і самостійно виконаний здобувачем освіти комплекс дій, що завершується створенням продукту, який складається з об'єкта праці, виготовленого в процесі проєктування, і його представлення. Самостійний пошук знань, їх систематизація, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбувається самечерез метод проєктів (ефективну технологію навчання). В основі методу проєктів лежать розвиток пізнавальних навичок здобувачів освіти, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, удосконалення критичного мислення, а також спрямованість на результат діяльності школяра.

Зовнішній результат можна буде побачити і застосувати на практиці.

Внутрішній результат – досвід діяльності – стане особистим досягненням здобувачів освіти, який поєднує знання і вміння, компетенції та цінності.

Метод проєктів дає можливість розвивати компетентності НУШ:

- ставити цілі та досягати їх;
- працювати в команді;
- критично мислити;

- уміння навчатись впродовж життя;
- толерантно спілкуватись у багатокультурному середовищі.

Реалізація проєктного методу в освітньому процесі є одним з ефективних шляхів підвищення якості підготовки школярів.

Етапи реалізації проєкту

- I етап – підготовчо-організаційний (збір інформації).
- II етап – планування (визначення мети, завдань, кроків реалізації, прогнозування кінцевого результату).
- III етап – організаційно-виконавчий – практична реалізація проєкту.
- IV етап – організаційно-виконавчий – практична реалізація проєкту.

Найскладніший момент при запровадженні в навчальний процес проєктів – організація діяльності, особливо підготовчий етап.

Алгоритм підготовки проєкту можна зобразити у вигляді таблиці:

Проблема проєкту.	Чому?	Актуальність проблеми. Мотивація.
Ціль проєкту.	Навіщо? (ми робимо проєкт)	Постановка мети.
Завдання проєкту.	Що? (для цього ми робимо)	Постановка завдань.
Методи і способи.	Як? (ми це можемо робити)	Вибір методів та способів, планування.
Результат.	Що вийде? (яке вирішення проблеми)	Результат, який очікуємо.

Реалізація методу проєктів на практиці змінює роль учителя під час освітнього процесу. Із носія готових знань учитель перетворюється на організатора пізнавальної діяльності. Змінюється й психологічний клімат у колективі, оскільки учителю потрібно переорієнтовувати свою роботу на уроці та роботу школярів на різноманітні види самостійної діяльності, на пріоритет дослідницького, пошукового, творчого характеру, знайти розумний баланс між теоретичними знаннями школярів та його практичними навиками.

За тривалістю проведення проєкти можуть бути:

- **короткотерміновими** (для розв'язання невеликої проблеми або частини більш великої проблеми). Такі невеликі проєкти можуть бути розроблені на одному-двох уроках;
- **середньої тривалості** (від тижня до місяця);
- **довготермінові** (від місяця до кількох місяців).

Розглянемо приклад реалізації методу проєктів на уроці алгебри.

Діти уявляють, що клас – це науково-дослідницький інститут. А вони – співробітники цього інституту, а точніше – співробітники різних лабораторій («лабораторія теоретиків», «лабораторія розкриття таємниць», «лабораторія ерудитів») із проблем математики. Їх запросили взяти участь у засіданні вченої ради цього науково-дослідницького інституту з проблеми «Арифметична прогресія та її застосування».

У процесі роботи в науково-дослідницькому інституті школярі повинні закріпити вивчений матеріал із теми, розвивати компетентності застосовувати формули прогресій під час розв'язання сюжетних задач. Працюючи над проєктом, дев'ятикласники втілювали свої знання з математики для розв'язання задач фізичного змісту, з охорони здоров'я та будівництва. Школярі працювали самостійно та в групах; робили припущення, спостереження. Під час захисту проєкту діти слухали своїх товаришів, аналізували їхню думку, обговорювали та висловлювали свою.

Як приклад, розглянемо проєкт «Симетрія», який пов'язаний із вивченням здобувачів освіти понять «симетрія», «симетрія відносно точки або центральна симетрія», «симетрія відносно прямої або осьова симетрія» тощо на уроках природничо-математичного циклу.

Освітня мета проєкту – поглибити поінформованість школярів щодо видів симетрії, сприяти формуванню уявлення симетрії в оточуючому середовищі, актуалізувати знання школярів застосувати їх для розв'язання практичних проблем. Здобувачі освіти навчилися шукати, збирати,

обробляти інформацію, користуючись різними джерелами, й представляти здобуті результати різними способами і засобами ІКТ.

Під час реалізації проєкту «Симетрія» школярі досліджували наявність симетрії в навколишньому середовищі та проблему симетрії в рукотворних витворах людини (архітектура, образотворче мистецтво), аналізували проблему з наукової точки зору.

Учні досліджують також об'єкти поза школою. На уроках образотворчого мистецтва поняття симетрії успішно закріплюється під час вивчення теми орнаменту.

У рамках проведення декади природничо-математичних наук у нашій школі була організована робота здобувачами освіти над проєктом «Музей наук».

Актуальність проєкту

Більшість дітей почали втрачати мотивацію до навчання. Міжнародне дослідження PISA-2018 показало, що 36% наших 15-річних школярів не досягають базового рівня знання з математики. Однією з ініціатив, покликаних вирішити цю проблему, стало оголошення навчального року 2020/2021 Роком математичної освіти.

Мета проєкту

Були створені умови для підвищення мотивації здобувачів освіти з успішного оволодіння математичними знаннями і навичками, їх застосування у соціальній, економічній, технологічній, науковій та інших сферах суспільного життя, а також закріпити думку про те, що математика потрібна кожному з нас у повсякденному житті.

Система STEM-освіти, створює основу для успішної самореалізації особистості і як фахівця, і як громадянина, стимулює творчий інтерес, потреби та уподобання школярів проєктними формами роботи на уроках природничого циклу і в позаурочний час.

Завдання проєкту

Ми зібрали засідання ради школи, на якій обговорили актуальність проєкту. Діти самотужки обговорювали, вирішували, які джерела інформації будуть використовувати.

Школярі брали участь у дослідях та наукових експериментах з різних галузей природничо-математичних наук, застосовували сучасні пошукові засоби. Здобувачі освіти нашої школи представили «Музей наук» як готовий продукт проєктної діяльності. Двері музею були відчинені для всіх бажаючих. «Музей наук» викликав зацікавленість у глядачів.

Проєктна діяльність – одна з найперспективніших складових освітнього процесу, яка створює умови творчого саморозвитку та самореалізації здобувачів освіти, формує всі необхідні життєві компетенції: мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Метод проєктів дозволяє школярам перейти від засвоєння готових знань до їх усвідомленого здобування. Оцінюючи інших, здобувачі освіти вчаться оцінювати себе, у них формується вміння жити серед людей. Переконана, що метод проєктів – це спосіб організації процесу пізнання. STEM-освіта дозволить зміцнити та вирішити найбільш актуальні проблеми майбутнього.

Смаглій Н. Т.

СЦЕНАРІЙ ЛІНІЙКИ ДО ДНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ

Звучить пісня *«Це край, де я родилась і живу»* на фоні фотографій з мальовничими пейзажами України.

Слайд 1

Дівчата в національному вбранні читають поезії напам'ять.

Учень 1: О слово рідне! Пращура молитва,
Громи Перуна, Велеса поля,
Софія Київська – творіння Ярослава,
Слов'яномовна праведна земля.

Учень 2: В мені, в тобі Бояна віщим співом

Воно живе, здолавши тьму віків,
Воно Мстиславича Романа голос
І ратний клич Данилових полків.

Учень 3: О слово рідне! України слава!

Богдана мудрість і Тараса заповіт.
І гул століть, і сьогодення гомін
В тобі злились, як духу моноліт.

Учень 4: О слово рідне! Мудре і прадавнє,

Ти вирросло з могутньої землі!
Тебе валуєви жорстоко розпинали,
А ти возносилося і не корилося – ні!

Учень 5: О слово рідне! Подарунок мами!

І пісня ніжна, і розрада нам!
Я всім на світі поділюся з вами,
Та слова рідного нікому не віддам!

Ведучий 1: Нещодавно наш національний календар поповнився ще одним святом – Днем української писемності і мови, який ми відзначаємо 9 листопада, у день ушанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця.

Слайд 2 (Демонстрація на екрані відеоролика про Нестора Літописця – 1 хв).

Тож маємо нагоду пригадати історію писемності.

Ведучий 2:

Гробниці, кості й мумії мовчать.
А слово вічне, ніби далина,
Із темряви віків, де цвинтаря печать.
Лиш чути письмена...

Кожна епоха має свої винаходи. Найбільшим відкриттям людства було письмо, адже саме завдяки написаному слову люди збагнули світ і своє місце в ньому. Проблема виникнення письма у східних слов'ян дуже складна і досі не розв'язана.

Ведучий 1: Тривалий час існувала думка, що наша писемність з'явилася лише після прийняття християнства на Русі.

Проте, наприклад, під час розкопок у Північному Причорномор'ї на кам'яних плитах, амфорах знаходили таємничі знаки. Тож питання про існування писемності в ті давні часи залишається відкритим.

Слайд 3

Ведучий 2: Сучасною азбукою ми завдячуємо братам Мефодію і Кирилу. Саме останній у IX ст. створив на основі грецького письма з додаванням кількох букв – кирилицю, що стала основою сучасних слов'янських алфавітів.

Слайд 4, 5

Ведучий 1: Значний крок уперед дозволили зробити у XVI ст. друкарство і пов'язані з ним реформи Петра I.

Слайд 6

Ведучий 2: Якщо ж говорити про виникнення красного письменства, то свідченням давності української літературної традиції є «Повість минулих літ», упорядником якої вважається Преподобний Нестор.

(Демонстрація уривку з фільму «Повість минулих літ» 2 хв).

Ведучий 1: Отже, з епохи Київської Русі ми можемо говорити про українську літературну мову, та жива мова нашого народу набагато давніша, і найкраще вона збереглася у фольклорі.

Ведучий 2: Ми пропонуємо вам перевірити свою логіку та знання. На екрані з'являтимуться прислів'я, а ви їх повинні продовжити.

- 1) Не кидай слова ... на вітер.
- 2) Птицю пізнати по пір'ю, а людину ... по мові.
- 3) У кого рідна мова, у того й душа ... здорова.
- 4) Від теплого слова і ... лід ... розмерзає.
- 5) Слово не стріла, а ... глибше ранить.
- 6) Слова треба важити, а ... не ... лічити.
- 7) Вітер гори руйнує, слово ... народи підіймає.

Ведучий 1: Саме силою свого пристрасного слова підіймав український народ на боротьбу проти поневолювачів Т. Г. Шевченко, оскільки розумів:

Ну що б, здавалося, слова?

Слова та голос – більш нічого.

А серце б'ється, ожива,

Як їх почує...

Слайд 14

Ведучий 2: Аби не було українського народу – треба було знищити передусім його мову. Жодна нація не знає 48 заборон на існування власної мови!..

Виходять дівчата зі свічками і під супровід пісні «Мово моя» виголошують дати зі «Скорботного календаря української мови».

Слайд 15

Скорботний календар української мови

1720 р. – російський цар Петро I заборонив друкувати книги українською мовою.

1769 р. – видано розпорядження російської церкви про вилучення в населення України українських букварів та українських текстів із церковних книг.

1775 р. – зруйновано Запорозьку Січ і закрито українські школи.

1862 р. – закрито українські недільні школи, безкоштовно організовані видатними діячами української культури.

1863 р. – указ міністра Валуєва про заборону видання книжок українською мовою.

1876 р. – указ царя Олександра II про заборону друкування нот українських пісень.

1884 р. – закрито всі українські театри.

1908 р. – уся культурна й освітня діяльність в Україні визнана царським урядом Росії шкідливою.

1914 р. – російський цар Микола II ліквідує українську пресу.

1983 р. – видано постанову про посилене вивчення російської мови в школах.

1989 р. – видано постанову, яка закріплювала в Україні російську мову як офіційну.

Музика затихає, виходить учениця із запаленою свічкою і в цілковитій тиші читає поезію Ольги Яворської.

Молитва

Гріховний світ вирує неспроста,
Підступний Демон, що керує нами.
Та піднімається нетлінно над віками
Велична постать вічного Христа.
О, Господи! Знайди нас всіх, знайди,
Бо ми блукаєм хащами ще й нині.
Прости гріхи й провини безневинні,
І до спасіння всіх нас приведи!
О, Господи! Зціли нас всіх, зціли,
Всели в серця неопалиму мрію,
Щоб ми, пізнавши віру і надію,
Жорстокий світ добром перемогли.
Моя прекрасна українська мово.
Найкраща пісня в стоголоссі трав.
Кохане слово, наше рідне слово.
Яке колись Шевченко покохав.
Ти все знесла: насмішки і зневаги,
Бездушну гру ворожих лжелюдей.
Та, сповнена любові і відваги,
З-за ґрат летіла птахом до людей!

Ти наш вогонь на темнім полі битви.
Невинна кров, пролита в боротьбі.
Тебе вкладаєм тихо до молитви
І за спасіння дякуємо тобі.

Слайд 16

Ведучий 1: На щастя, у найкритичніші моменти української історії з'являлися особистості, які рятували націю від остаточного знищення, виводили українську культуру на нові обшири, давали їй надійні крила для злету!

Ведучий 2: 28 червня 1996 року Верховна Рада нашої незалежної держави прийняла Конституцію України, де в статті 10 (десятій) проголошено: «Державною мовою України є українська мова».

Слайд 17

Дівчата співають пісню «*Мова колискова*».

Сушко О. І., Гоч Р. В.

МЕТОДИКА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Статтю присвячено вивченню специфіки порівняльного аналізу художніх творів з метою вивчення української літератури в контексті європейського літературного процесу. Особливу увагу приділено виявленню ефективних шляхів формування в учнів національних і загальнолюдських морально-духовних цінностей.

Ключові слова: *компаративний аналіз, художній твір, ключові компетентності, морально-духовні цінності, літературна освіта, європейський літературний процес.*

Постановка проблеми. У новітній шкільній практиці активно поєднуються як традиційні, так і інноваційні шляхи аналізу художнього твору на уроках української літератури.

Упродовж останніх років у науково-методичних студіях доволі часто порушуються проблеми доцільності використання порівняльного аналізу в процесі вивчення української літератури. Ми акцентуємо, що порівняльний аналіз необхідно проводити у світлі формування національної гідності учнів, у тому числі й через шанобливе ставлення до різних народів світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка уроку української літератури полягає, зокрема, у тому, що дитина має можливість сприймати навколишній світ крізь призму художніх образів, створених за допомогою слова, здатного впливати на морально-духовний світ підростаючого покоління. У цьому аспекті на вчителя-словесника покладено важливе завдання – показати учням через порівняння наш чудовий і багатогранний світ у всій його неповторності. Тому науковці-методисти та вчителі-практики плідно напрацьовують методики навчання української літератури в контексті формування загально - людських моральних цінностей. Так, наприклад, М. Р. Баяновська приділила увагу дидактичним аспектам аналізу літературного твору, О. М. Куцевол акцентує на методичній творчості учителя літератури в умовах навчально-виховного процесу. Не маємо залишити поза увагою дослідницькі студії О. М. Ніколенко щодо шляхів розвитку вміння порівнювати оригінал і переклад того чи того художнього твору.

Мета статті. Метою пропонованої розвідки є залучення до наукового обігу тих методів і прийомів компаративного аналізу на уроках української літератури, які найбільше сприяють активації читацьких інтересів школярів.

Виклад основного матеріалу. У шкільній практиці навчання української літератури елементи компаративізму пропонують використовувати науковці-методисти О. Горб, О. Куцевол, Д. Наливайко та ін. Проте, як зазначають дослідники, наразі помітна недостатність практичних напрацювань щодо реалізації компаративної змістової лінії учителями-словесниками. На жаль, маємо говорити про часткову відсутність належних форм, методів і прийомів компаративного аналізу на уроках

української літератури, незважаючи навіть на те, що в Державних вимогах до рівня загальноосвітньої підготовки учнів (Літературний компонент Українська література. Світова література. Література національних меншин) чітко окреслено компаративну лінію й, зокрема, зазначено, що важливим є те, щоб учні вміли «зіставляти образи, сюжети, теми, мотиви, що належать до різних національних літератур, визначати і порівнювати типологічні ознаки (жанрові та стильові) художніх творів, виявляти специфіку окремих відображених міфологічних і фольклорних, а також традиційних (вічних) тем, сюжетів, образів, мотивів у літературному творі» [5].

Названа проблема виникла, зокрема, через те, що учні все більше втрачають інтерес до читання художньої літератури, а неготові до уроку діти не можуть плідно працювати над порівнянням тих чи тих образів, сюжетів, мотивів тощо. Тому вчитель-словесник повинен вдумливо і творчо попрацювати над посиленням читацького інтересу своїх підопічних, а вже потім практикувати методи і прийоми компаративного аналізу на уроках української літератури.

За нашими спостереженнями, упродовж останніх років помітно змінюється парадигма зацікавленості учнями історією нашої держави, героями-лицарями, духовними пріоритетами українців, оскільки багато хто мав можливість побувати закордоном і помітити, що різні народи-нації мають свої світоглядні особливості. Тому компаративний аналіз художніх творів має бути в першу чергу спрямований на визначення специфіки власного світосприйняття, на роль і місце української літератури у світовому літературному процесі через систему національних цінностей, державницьких переконань, духовно-моральних авторитетів. І тільки добре засвоївши надбання українського народу можемо виховувати повагу до культури інших народів світу.

Досвід нашої роботи дозволяє стверджувати, що діти охоче цікавляться культурним досвідом різних народів тоді, коли певні явища навколишньої дійсності є важливими для нас, українців. Так, наприклад, при

введенні елементів компаративного аналізу в процесі вивчення байки доречно спочатку акцентувати на особливостях української ментальності, закодованої в моралі того чи того твору, а потім порівняти українські байки із байками Езопа. Але робити такий порівняльний аналіз бажано в умовах нетрадиційного уроку, наприклад, у формі лінгвістичної інтерактивної гри «Де логіка?». Це допоможе швидше і краще виявити спільне й відмінне у світосприйнятті українців та інших народів світу, що має велике значення в період нашої євроінтеграції.

У старших класах працювати над посиленням читацького інтересу учнів стає важче, оскільки програмові твори є складнішими й за своєю тематикою й більшими за обсягом. Тому вважаємо доцільним приділяти значну увагу підготовчому етапу методики компаративного аналізу, спрямованому не на безпосередньо порівняння окремих творів, а на вивчення, наприклад, епохи, коли було написано твори, або знакових історичних подій, описаних у творах, чи вивчення поза текстової сфери творів, що беруться до аналізу.

Ми погоджуємося з думкою О. Куцевол про те, що «найдоцільнішим на уроках компаративного аналізу є використання методів творчого читання, евристичного та дослідницького прийомів, прийомів індивідуального й коментованого читання типологічно близьких текстів, проблемних пізнавальних завдань, пов'язаних з необхідним орієнтуванням учнів у різних художніх системах, порівняння художніх творів, зіставлення твору з його генетичним джерелом, евристичної бесіди, диспуту, діалогу тощо» [3, с. 3].

До компаративних уроків слід підходити виважено, оскільки вони сприяють устанавленню культурних взаємин України зі світом, увиразнюють розуміння учнів про категорії добра і зла, посилюють їх розуміння про літературний процес як надбання всього людства.

На наш погляд, метод компаративного аналізу допомагає учням розширювати власний світогляд, сприймати навколишній світ цілісно й неупереджено. І тільки високопрофесійна робота вчителя-словесника сприяє

тому, що такий урок пройде цікаво й надовго запам'ятається усім учасникам навчально-виховного процесу.

У світлі порушеної нами проблеми маємо говорити про примноження фахового досвіду вчителів української літератури, які вдаються до різних методів і прийомів, спрямованих на зацікавлення учнів як творами українських письменників, так і творами світових авторів, бо цим підводять учнів до розуміння того, що література не має чітко окреслених кордонів, оскільки людство упродовж тисячоліть виробило низку універсальних морально-духовних цінностей, які сприймаються майже однаково різними народами світу.

Отже, використання методики компаративного аналізу на уроках української літератури сприяє увиразненню розуміння учнями як своїх національних базово-світоглядних пріоритетів, так і специфіки світосприйняття різних народів світу, що вважаємо дуже важливим для підростаючого покоління в умовах доручення України до європейського контексту.

У перспективі дослідження – подальше вивчення використання компаративного аналізу на уроках української літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горб О. А. Компаративістику – на уроки української літератури. *Рідна школа*. 2001. № 11. С.56–59.
2. Критичне мислення: велика база текстів, вправ, тестів, інструментів URL: <http://www.evolkov.net/critic.think/index.html>.
3. Куцевол О. М. Методика уроку компаративного аналізу. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2004. № 10. С. 2–6.
4. Наливайко Д. Стан і завдання українського порівняльного українознавства. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2000. № 11. С. 44–45.
5. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. *Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.

Стрикачова І. В.

ФОРМУЛИ ПОДВІЙНОГО КУТА

Мета. Досягти розуміння учнями формул подвійного кута; формувати вміння використовувати формули до обчислення значень тригонометричних

виразів; розвивати вміння проводити аналогію, узагальнювати і робити висновки; виховувати комунікативну компетентність, вміння спілкуватися з однолітками для знаходження правильного розв'язку задачі.

Формули – це стислий опис законів природи

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Добрый день, шановні учні! Сподіваюся, що ви прийшли на урок алгебри з гарним настроєм. Подивіться на слайд. Дуже хотілось би, щоб слово «УРОК» викликало у вас такі асоціації:

У – успіх

Р – радість

О – обдарованість

К – кмітливість

Сподіваюся, що ви зарядилися позитивом. Подивіться на сусіда по парті, поділіться з ним своїм настроєм, бо вам доведеться сьогодні на уроці працювати разом, і ваш результат буде залежати від вашої взаємодії.

II. Перевірка домашнього завдання (за роздрукованим розв'язанням).

Погляньмо на епіграф уроку. Ісаак Ньютон сказав: «Формули – це стислий опис законів природи». Як ви вважаєте, чому епіграфом уроку вибрані саме такі слова? Мова піде про тригонометричні формули. Ми будемо вчитися застосовувати їх у різноманітних вправах. Перевіримо як ви засвоїли матеріал минулого уроку.

Робота в парах. Продовжити формулу

23. Умова	24. Відповідь	25. Оцінювання
26. $1 + \operatorname{ctg}^2 \alpha =$	27. $\frac{1}{\sin^2 \alpha}$	28. 0,5
29. $1 + \operatorname{tg}^2 \alpha =$	30. $\frac{1}{\cos^2 \alpha}$	31. 0,5
32. $\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha =$	33. 1	34. 0,5
35. $\sin\left(\frac{\pi}{2} + \alpha\right) =$	36. $\cos \alpha$	37. 0,5

$38. \cos\left(\frac{3\pi}{2} - \alpha\right) =$	$39. -\sin \alpha$	40.0,5
$41. \operatorname{tg}(\pi + \alpha)$	$42. \operatorname{tg} \alpha$	43.0,5

Разом 3 б.

Скільки формул ви продовжили?

Відповіді до завдання з'являються на екрані. Учні рахують кількість балів зароблених за домашнє завдання.

III. Постановка проблеми.

Розглянемо декілька вправ на повторення

1) Дано: $\sin \alpha = \frac{1}{2}$ $\cos \alpha = ?$

2) $\sin\left(\frac{\pi}{3} + \alpha\right)$

3) $\sin 2\alpha$

А чи можемо ми розв'язати 3 вираз? Звернемося до нашого досвіду. Які формули ми вже знаємо? Чи зможемо через них ми вивести формулу подвійного кута?

Учні, які здогадуються, що формулу подвійного кута можна подати у вигляді формули додавання $\sin(\alpha + \alpha)$ отримує 1 бал.

На дошці виводиться формула:

$\sin 2\alpha = 2 * \sin \alpha * \cos \alpha$

Як ви вважаєте, чи існують формули $\cos 2\alpha?$ $\operatorname{tg} 2\alpha?$ Обґрунтуйте.

Учні, які здогадуються і обґрунтовують свою думку отримують по 1 балу.

Учитель пропонує дітям вивести формули $\cos 2\alpha$ та $\operatorname{tg} 2\alpha$ у парах.

IV. Застосування отриманих знань.

Колективно з вчителем виконуються завдання. Учні виконують завдання біля дошки.

Вправа 1. Знайти $\sin \alpha$. Якщо $\sin \frac{\alpha}{2} = \frac{3}{5}$, $0 < \alpha < \pi$

Розв'язання

1) $\sin \alpha = 2 \sin \frac{\alpha}{2} \cos \frac{\alpha}{2}$

2) $0 < \frac{\alpha}{2} < \frac{\pi}{2}$. отже 1 чверть

$$\cos \frac{\alpha}{2} > 0$$

$$3) \cos \frac{\alpha}{2} = \sqrt{1 - \sin^2 \frac{\alpha}{2}} = \sqrt{1 - \frac{9}{25}} = \sqrt{\frac{16}{25}} = \frac{4}{5}$$

$$4) \sin \alpha = 2 * \frac{3}{5} * \frac{4}{5} = \frac{24}{25}$$

Відповідь: $\frac{24}{25}$

Вправа 2. Виконується у парах

Знайти $\operatorname{tg} \alpha$, якщо $\operatorname{tg} \frac{\alpha}{2} = 2$

Розв'язання

У вправі застосовується формула $\operatorname{tg} \alpha =$

$$\frac{2 \operatorname{tg} \frac{\alpha}{2}}{1 - \operatorname{tg}^2 \frac{\alpha}{2}}$$

$$\operatorname{tg} \alpha = \frac{2 * 2}{1 - 4} = -\frac{4}{3}$$

Відповідь: $-\frac{4}{3}$

Вправа 3. Спростити колективно з вчителем $\frac{\cos 6\alpha}{\cos 2\alpha} - \frac{\sin 6\alpha}{\sin 2\alpha} + 2$

$$1) \frac{\frac{\cos 6\alpha}{\cos 2\alpha} - \frac{\sin 6\alpha}{\sin 2\alpha}}{\frac{\sin 2\alpha + \cos 2\alpha}{\sin 2\alpha + \cos 2\alpha}} = \frac{\frac{\sin 2\alpha * \cos 6\alpha - \cos 2\alpha * \sin 6\alpha}{\cos 2\alpha * \sin 2\alpha}}{\frac{\sin(2\alpha - 6\alpha)}{\cos 2\alpha * \sin 2\alpha}} = \frac{-\sin 4\alpha}{\cos 2\alpha * \sin 2\alpha} = -2$$

$$2) -2 + 2 = 0$$

Відповідь: 0

Вправа 4. Установіть відповідність

1. $\sin 4\alpha$ А $\frac{2 \operatorname{tg} \alpha}{1 - \operatorname{tg}^2 \alpha}$
2. $\cos 8\alpha$ Б $\frac{1}{2} \sin \alpha$
3. $\operatorname{tg} 2\alpha$ В $\cos^2 4\alpha - \sin^2 4\alpha$
4. $\sin \frac{\alpha}{2} \cos \frac{\alpha}{2}$ Г $2 * \sin 2\alpha * \cos 2\alpha$

$$Д \frac{1}{2} \cos \alpha$$

На дошці з'являються відповіді до вправи 4. За кожну правильно встановлену відповідність 0,5 балів

Робота в парах. Вправа 5. Знайти $\cos 2\alpha$, якщо $\sin \alpha = -0,8$;

$$\pi < \alpha < \frac{3\pi}{2}$$

Розв'язання

$$1) \cos 2\alpha = \cos^2 \alpha - \sin^2 \alpha$$

$$2) \cos^2 \alpha = 1 - \sin^2 \alpha$$

$$3) \cos^2 \alpha = 1 - 0.64 = 0.36$$

$$4) \cos 2\alpha = 0.36 - 0.64 = -0.28$$

Відповідь: -0,28

V. Оцінювання.

Вчитель коментує таблицю оцінювання

Вид роботи	Домашнє завдання (від 0 до 3 балів)	Формули (від 0 до 3 балів)	Робота на уроці (розв. вправ) (від 0 до 2 балів)	Встановленя відповідност і (від 0 до 2 балів)	Додаткові бали за розв'язання вправ (до 2 балів)
max	3 б.	3 б.	2 б.	2 б.	2 б.

Всього 12 балів

VI. Рефлексія.

Учитель запитує:

– З якими формулами ми сьогодні познайомилися?

– Що давалось вам важко? На що треба зробити акцент на наступному уроці?

– Де використовуються формули подвійного кута?

Домашнє завдання. Опрацювати параграф 23. Виконати вправи 23.6(1), 23.21(3), 23.38(1).

АКТИВІЗАЦІЯ РІЗНИХ ВИДІВ ПАМ'ЯТІ ПРИ ВИВЧЕННІ СКЛАДУ ЧИСЕЛ (Майстер-клас)

Мета: активізувати слухові, зорові, тактильні та механічні аналізатори дитини, при вивченні складу чисел 1 десятка, розвивати логічне мислення, пам'ять, увагу, спостережливість; формувати просторові уявлення, здогадливність, зацікавленість, обчислювальні навички та уміння; виховувати інтерес до математики, працьовитість, наполегливість.

Задачі: ознайомити з методами і прийомами вивчення складу чисел 1 десятка, показати способи запам'ятовування та закріплення вивченого матеріалу.

Як зробити так, щоб навчання першокласників було цікавим і ефективним? Усім відомо, що дитину можна навчити тільки тоді, коли в неї буде бажання засвоювати знання. А бажання вчитися виникає лише тоді, коли вчитись цікаво. Тому вчитель повинен шукати методи й прийоми роботи з дітьми, які зроблять навчання цікавим, викличуть пізнавальний інтерес, інтелектуальну активність.

Вивчення складу чисел у першокласників часто пов'язане з труднощами і оволодінням знаннями й мислительними операціями. Тому викладання цієї теми потребує диференційованого підходу. Як же допомогти всім учням вивчити склад чисел?

Практика переконує, що насамперед необхідно обов'язково враховувати тип пам'яті: зоровий, слуховий, моторний (руховий) і тактильний.

Зоровий – запам'ятовування через зоровий аналізатор;

слуховий – запам'ятовування за допомогою слуху;

моторний – запам'ятовування через рух кінцівок і органів мовлення;

тактильний – запам'ятовування і відтворення через дотик (шкіру).

Чому треба враховувати тип пам'яті? Можна навести безліч прикладів, коли деякі учні інколи безнадійно відстають у засвоєнні матеріалу

і стають педагогічно запущеними. Так, учитель щоденно бачить, як під час закріплення вивченого частина учнів засвоює матеріал, а інші – ніби нічого не чули. І тут починаються нарікання класовода на неуважність, розсіяність учня. Але ж це не так! Учень хоче зрозуміти, але не може через те, що у нього інший тип пам'яті, наприклад, зоровий. І яким би уважним він не був під час сприймання, як би не напружував свою волю, але сприйняти матеріал належним чином на слух він навряд чи зможе.

Тому, враховуючи типи пам'яті кожного учня, учителям необхідно диференціювати дидактичні впливи. Це зовсім не просто, але цілком можливо. Сьогодні я пропоную вам саме такі конкретні приклади, коли вчитель, опираючись на різні типи пам'яті, поступово формує в дітей абстрактне мислення. Я продемонструю різноманітні вправи на закріплення складу числа, які активізують усі перелічені аналізатори.

Хід майстер-класу

Учитель: Сьогодні в нас незвичайний урок, урок-свято складу числа, до нас завітала королева Математика зі своїми підлеглими цифрами. З далеких країв йшли вони до нас, йшли полями і лісами, днями та ночами, щоб подивитися, як учні 1 класу знають склад числа.

– Скажіть, діти, що таке склад числа?

– Навіщо ми з вами вивчаємо склад чисел?

– Королева Математики підготувала для вас багато цікавих завдань на склад числа, час з ними впоратись!

Математична розминка.

– порахуйте від 1 до 10; – від 10 до 1;

– 5 рахуємо вперед; – 7 рахуємо назад;

– Підніміть число, яке стоїть між числами 5 і 7, 7 і 9;

– Підніміть сусідів числа 5,7,9;

– До 5 додайте 1;

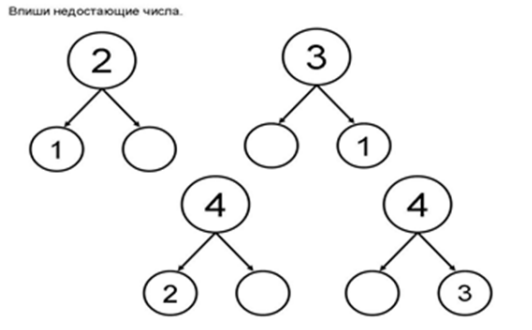
– Від 7 відніміть 2;

– Збільшіть 7 на 3;

- Зменшіть 8 на 4;
- Перший доданок 5, другий 3, знайдіть суму.

Активізація зорового аналізатора.

1. «Згадай склад числа» (картки зі схемами)

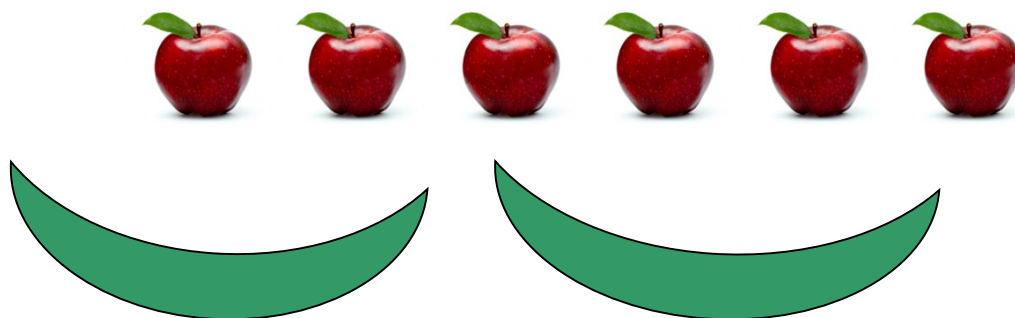
2. Завдання «Доповніть до...». (хмарки)

- Доповніть 1 до 5; 2 до 6; 4 до 5; 3 до 6.

3. Гра «Допоможи Буратіно». (яблука, тарілки)

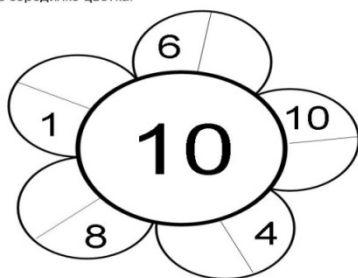
- Допоможіть Буратіно порахувати яблука.

4. Гра «Чарівна квітка». (малюнок квітки)

- Запишіть на пелюстках такі числа, щоб у сумі отримати число в середині квітки.

Впиши недостающие числа так, чтобы в каждом лепестке в сумме получилось то же число, что и в серединке цветка.

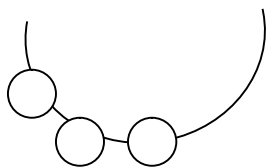
5. Гра «Прищіпки». (картки з цифрами, прищіпки)

– За допомогою прищіпок утворіть склад числа.

6. Завдання «Намисто для мами».

– Домалюємо стільки намистинок, щоб їх у сумі було 7.

7. Гра «Загубився склад числа». (картки з цифрами).

Діти виходять до дошки з цифрами, учитель дає завдання.

– Знайдіть свою пару склад числа 5, 6, 7.

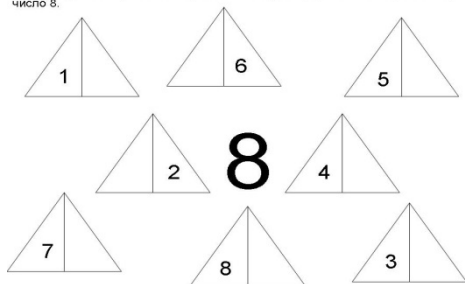

8. Гра «Веселі трикутники». (малюнки трикутників з цифрами)

– Домалюйте стільки крапочок, щоб їх у сумі було 8.

Впиши недостаючі числа так, чтобы в каждом треугольнике в сумме получились число 8.

Активізація слухового аналізатора.

1. Гра «Мовчанка».

– Я задумала число, воно складається з 3 і 5, 2 і 6, 4 і 3, 6 і 4.

– Відповідь проплескайте.

2. Пісня про склад числа 8. (фонограма пісні «Мої курчатка»)

1 та 7, то буде 8. 2 та 6, то буде 8. 3 та 5, то буде 8. Та 4 і 4.

3. Гра «Піжмурки». (іоніка)

– Я буду відтворювати звуки за допомогою іоніки, а ви уважно слухайте і відгадуйте, скільки разів я відтворила звук.

4. Вірші на вивчення складу чисел. Віршовані задачі.

Алла квіти в лузі рвала,

І тихенько рахувала:

Мак, ромашка, дивина, –

А разом це буде – два!

Мчать на санчатах

Четверо малят.

Троє з них дівчата,

Скільки ж тут хлоп'ят?

На лугу пасуться гуси,

Їх пасе мала Маруся.

Сім гусей ще біля броду.

Троє вже ввійшли у воду.

Ми попросимо дітей

Полічити всіх гусей.

- Васю, ти чому сердитий?

- Слив не можу полічити.

П'ять було, одну я з'їв.

Скільки мамі залишив?

Активізація тактильного аналізатора.

1. Гра «У темряві». (лічильний матеріал)

– Із закритими очами викладіть стільки кружечків, скільки я буду називати.

– Викладіть 2 кружечки, а тепер добавте стільки кружечків, щоб всього було 6.

2. Гра «У гості до білочки». (горіхи)

– Із закритими очима візьміть 4 горішки і покладіть у кошик, а тепер додайте стільки, щоб у сумі було 6. Скільки горішків у кошику?

3. Гра «Чарівний мішечок».

– У «Чарівному мішечку» лежать цифри, вам потрібно на дотик впізнати цифру і назвати склад числа.

Активізація рухливого аналізатора.

1. Гра «Будь уважним».

– Порахуйте, скільки разів я плесну, проплескайте стільки, щоб у сумі було 8.

– Порахуйте, скільки разів я присяду і присядьте стільки, щоб у сумі було 9.

– Порахуйте, скільки я разів стрибну і стрибніть стільки, щоб у сумі було 10.

– Порахуйте скільки разів я нахилюся і нахиліться стільки, щоб у сумі було 6.

Підсумок.

Відгадати загадки:

1. Нас сім братів, літами всі рівні, а іменем різні. Хто ми? (дні тижня)

2. Стоїть дуб, а на нім дванадцять гіль,

А на кожній гілці по чотири гнізда,

А в кожному гнізді по семеро пташенят. (Місяці, тижні та дні)

3. П'ять, п'ятнадцять, без двох двадцять,

Семеро, троє, ще й малих двоє (50)

Хандієва С. О.

СПІВПРАЦЯ НА УРОКАХ ЯК УМОВА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

*В співпраці дитина виявляється
сильнішою і розумнішою, ніж у*

самостійній роботі, вона піднімається вище труднощів, вирішених нею.

Л. С. Виготський

Питання ефективної взаємодії між учителем, учнями та вихователями (батьками) ніколи не втрачало своєї актуальності. А нині, коли в українській освіті відбуваються такі шалені зміни, виникла потреба у нових підходах до навчання й виховання майбутнього покоління. Особливого значення сьогодні набуває інноваційна освітня діяльність, спрямована на формування соціально активної особистості. Сучасний освітній процес орієнтований на розвиток творчої, інтелектуальної, моральної та фізично здорової особистості, здатної до успішної соціалізації в суспільстві.

В урядових документах сказано, що нова школа має працювати на засадах педагогіки партнерства, в основі якої – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем та учнями.

Педагогіка партнерства є одним із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу, ключовим принципом НУШ. Цей термін не є абсолютно новим, взаємодія на засадах рівності, взаєморозуміння та поваги описана в класичних наукових працях, апробована педагогічним досвідом в Україні й за кордоном.

Термін «партнерство» переважно визначають так:

– система взаємин, які відбуваються у процесі певної спільної діяльності;

– спосіб взаємодії і взаємин, організованих на принципах рівності, добровільності, рівнозначності та доповнюваності всіх її учасників;

– організаційна форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації;

– спосіб взаємин, за яких зберігаються права кожної із сторін, чітко узгоджені і злагоджені дії учасників спільної справи, що ґрунтуються на засадах взаємовигоди та рівноправності;

Педагогіка партнерства – чітко визначена система стосунків усіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, вчителів), яка:

– організовується на принципах добровільності й спільних інтересів;

– ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм (права та обов'язки) та враховуючи ціннісні орієнтири кожної із сторін;

– передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за її результати.

Принципи, на яких будується педагогіка партнерства:

– взаємоповага всіх учасників освітнього процесу;
– довірливі стосунки та спільна наполеглива праця;
– позитивне та доброзичливе ставлення одне до одного;
– порозуміння та ефективна комунікація задля досягнення спільної мети;

– забезпечення права вільного вибору;
– горизонтальна модель співпраці (всі учасники освітнього процесу мають бути рівноправними);

– соціальне партнерство (добровільність визнання власних обов'язків та обов'язковість їх виконання).

До реалізації ідей педагогіки партнерства ведуть два шляхи.

По-перше, шлях, який можна назвати «романтичним», – «віддавши серце дітям». Учитель наближається до дитини за рахунок великої любові і поваги до неї, «схиляється до її рівня». Слідом за В. Сухомлинським цей шлях пропонував і відомий грузинський педагог Ш. Амонашвілі. На жаль,

не всі педагоги готові до такого стилю стосунків, і далеко не всі діти повірять у свою «рівність» з учителем.

По-друге, це шлях розподілу функцій вчителя та учня і організація їхньої співпраці. У функції вчителя входить ретельно підготувати вдома для дитини навчальне завдання, продумати в деталях хід його вирішення різними групами учнів тощо. Функція учня – на добровільних засадах прийняти запропоноване вчителем завдання і самостійно його вирішувати. У такому випадку обидва учасники навчання і виховання – вчитель і учень – рівноправні, вони – суб'єкти діяльності.

Учитель повинен виступати у новій ролі фасилітатора (той, хто підтримує дитину в її навчальній діяльності через педагогічну взаємодію, допомагає, надихає); ролі тьютора (той, хто індивідуально працює з інтересом дитини – виявляє освітні запити, проектує освітню діяльність організовує рефлексію).

Проектуються такі кроки в освіті:

I. Оновлення системи взаємин між учнем, батьками та вчителем – *діалог, взаємодовіра, підтримка, приймання, активна співпраця*, що позитивно вплинуть на шкільне освітнє середовище.

II. Оновлення *методичного інструментарію вчителя* – застосування методів навчання, заснованих на співпраці, активній участі дитини у навчанні. Тобто треба змінити шлях розподілу функцій вчителя та учня і організацію їхньої співпраці. У функції вчителя входить ретельно підготувати вдома для дитини навчальне завдання (вправу), продумати в деталях хід його вирішення різними групами учнів тощо. Функція учня – на добровільних засадах прийняти запропоновану вчителем вправу як свою і самостійно її виконувати. У такому випадку обидва учасники освіти – вчитель і учень – рівноправні, вони – суб'єкти діяльності. Ніхто ні над ким не застосовує владу. Так реалізується ідея рівності.

III. Формування нового освітнього середовища (розвиваюче, мотивуюче і для учителя, і для учня; яке має новітнє інформаційно-комунікаційне оснащення, сприяє професійній активності педагога, підвищує ефективність його роботи, уможлиблює індивідуальний підхід до навчання).

IV. Зміна підходів до оцінювання результатів навчання.

Оцінювання як можливість відстеження прогресу учнів, діагностика їхніх потреб, оцінювання навичок вищого порядку: креативність, критичне мислення, пошук рішень, здатність до співпраці та взаємної відповідальності, здатність до застосування отриманої інформації тощо.

Утілюючи ідеї педагогіки партнерства, вчителю необхідно в більшій мірі виявляти ініціативу і будувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності. Як інструменти педагогіки партнерства можна використовувати цікаві й захоплюючі розповіді, відверту бесіду, справедливу і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи, благодійні акції тощо.

Методи технології партнерства, які заохочують виражати думки учнів:

- активні та інтерактивні технології,
- організація дослідної роботи,
- стимулювання самоосвітньої діяльності учнів,
- метод проектів,
- діалогічні методи,
- стимулювання висловлювання власних думок,
- створення проблемних ситуацій;
- методи самооцінки і взаємоперевірки.

Найбільш ефективними методами у формуванні відносин співробітництва і партнерства є методи інтенсивного навчання. *Інтенсивне навчання* – це спосіб пізнання, здійснюваний в формах спільної діяльності учнів, де всі учасники освітнього процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу ділового співробітництва з вирішення проблем, при необхідності лідирують.

До інтенсивних технологій навчання співпраці можуть бути віднесені: евристична бесіда, презентації, дискусії, «мозкова атака», метод круглого столу, метод ділової гри, конкурси практичних робіт з їх обговоренням, рольові ігри, тренінги, колективні рішення творчих завдань, кейс-метод, практичні групові та індивідуальні вправи, педагогічна студія, зустрічі із запрошеними фахівцями, методи з використанням комп'ютерної техніки, майстер-класи та ін.

На своїх уроках основну увагу приділяю методам і прийомам виховання та навчання на засадах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості.

Вважаю, що на кожному уроці має панувати атмосфера доброзичливості, ґрунтовної співпраці, взаємоповаги. З учнями намагаюсь бути щирою, справжньою, тобто собою, у відповідь отримую довіру і партнерські стосунки.

Щоб викликати довіру, треба навчитися слухати дитину, не критикувати її, а намагатись зрозуміти, чому саме так вона думає. Сьогоднішні діти позбавлені уваги батьків, тож нам, учителям, треба знаходити час, щоб вислухати дитину, порадіти або поспівчувати їй, дати слушну пораду.

З метою створення на уроці сприятливих умов для збереження духовної рівноваги дітей, активізації ініціативи та їхнього творчого

самовираження використовую методи, які дозволяють школярам бути суб'єктами діяльності:

- методи вільного вибору (вільна бесіда, вибір дії, засобів, прийомів взаємодії, вільна творчість тощо);

- активні методи (учні в ролі учителя «навчаючи – учусь», обговорення в групах, рольова гра, дискусія та інші);

- методи, спрямовані на самопізнання та розвиток інтелекту, емоцій, спілкування, уяви, самооцінки, взаємооцінки тощо.

Активно впроваджую групові форми роботи: у процесі співпраці кожен учень має змогу проявити й реалізувати себе.

Висновок: Педагогіка партнерства важлива і незамінна з огляду на те, що:

По-перше, сприяє створенню атмосфери, в якій найкраще розкривається потенціал кожного учня, формується його ініціативність і креативність. А це – один із ключових активів сучасного світу.

По-друге, партнерство задовольняє потребу в значимості і приналежності та зменшує рівень стресу, що, зрештою, допомагає інтелекту працювати ефективніше.

По-третє, такий формат стосунків найкраще готує молодих людей до професійної діяльності і ролі активного громадянина у відкритому світі.

Хижняк Н. В., Хижняк Т. О.

ПРИЙШЛА ДО НАС У ГОСТІ ОСІНЬ

Мета: формувати в дітей уявлення про пори року, учити розпізнавати прикмети осені, ознайомити із змінами, які відбуваються в живій і неживій природі восени;

учити дітей спостерігати за об'єктами навколишнього світу, робити висновки та узагальнення за результатами власних спостережень; учити

школярів висловлювати свою думку, активно слухати в умовах усного спілкування, взаємодіяти з однокласниками;

розвивати вміння застосовувати отримані знання при виконанні практичних вправ;

виховувати любов до природи рідного краю та повагу до оточуючих.

Обладнання: мультимедійний комплекс, картки-малюнки для поділу дітей на групи, фліпчарт, кольорові олівці та фломастери, цеглинки Lego, вирізки для лепбуку «Прикмети осені».

1. Привітання

Доброго ранку, любий мій клас!

Діти, я бачити рада всіх Вас!

Нумо у коло сідаєм дружненько

І посміхнімось усі веселенько.

І привітаємо друга, що справа.

«Доброго ранку!» – скажем ласкаво

Руку потиснемо і обіймемо.

Гарний новий день

Разом розпочнемо.

– Любі діти, я рада бачити всіх Вас сьогодні і разом прямувати до
Країни знань!

2. Вправа «Ранкові враження»

Я сьогодні йшла до школи

І раділа, як ніколи.

На гілках і на осонні

Жовте, золоте, червоне.

Мені сонце посміхалось,

Люди цьому дивувались,

Одне одному всміхались,

Одне одного вітали,
День з усмішки починали.

– Діти, а що спостерігали ви, коли йшли до школи?

Учням необхідно продовжити речення за відповідним початком:

«Сьогодні, коли я йшла (йшов) до школи, я побачила (побачив) ...».

3. Бесіда з опорою на життєвий досвід дітей. Технологія «Асоціативний куц»

– Тепло чи холодно надворі?

– Яким було небо?

– Чи були сьогодні опади?

– Чи світило нам зранку сонечко?

– А чи гріло воно?

– Якого кольору стало листя на деревах і кущах?

– Що ще цікавого ви помітили?

– Подивіться на всі прикмети, які ви назвали.

4. Інтерактивна гра «Розкладання урожаю в кошики»

Ваше завдання: відгадуючи загадки, розкласти овочі і фрукти по кошиках.

(У кожного учня на парті лежить по одному овочу або фрукту)

На столі в учителя два кошики. В один кошик діти, відгадуючи загадки, кладуть овочі, а в інший – фрукти.

Реалізація здоров'язберігаючого принципу за рахунок рухової активності.

В діжці ми їх засолили,

А тоді всю зиму їли.

Солоненькі та хрумкі

У пупирцях .... **(Огірки)**

Борщ із нього варить ненька,

В нього шкурочка тоненька,

Солодкуватий він на смак,
Фіолетовий .... **(Буряк)**

Помаранчева і гарна,
У землі сиджу не марно:
Соковита, солоденька,
Вже я стала чималенька.
Собою пригощу дитину.

Хай корисну з'їсть ... **(Морквину)**

У землі вона зростає
І брунатний колір має.
Її смажуть і печуть,
Її варять і товчуть.
Овоч цей всі люблять дуже,
Як же він зветься, друже? **(Картопля)**

Зелений чуб, червоний бік,
Смачний із нього чавлять сік.
Гадзині варять з ним борщі,
Росте в городі на кущі.

(Помідор)

Той, хто їсть його, той знає –
Всіх мікробів він вбиває.
Овоч цей корисний дуже,
Та від нього сліз калюжа. **(Цибуля)**

На смак чудова, жовта, медова,
Їсть її малий Павлуша.

Здогадались, що це? .... **(Груша)**

Цього фрукту по шматку
В чай добавлю для смаку.
Запашистий та кисленький,
Наче сонечко жовтенький. **(Лимон)**

Їх на гронах не злічити,
Як вживати – треба мити.

В їжу, у вино, на сік,

Вистачить на цілий рік!   **(Виноград)**

Жовті сонечка у листі,

Дерево як у намисті!

Мов янтар, всі золотисті!   **(Яблука)**

– Так які щедрі подарунки отримала господиня від осені?

– Молодці, діти! Ви гарно попрацювали.

5. Конкурс на кращого читця вірша про осінь:

К. Перелісна

Золота осінь

В парках і садочках

На доріжки й трави

Падають листочки

Буро-золотаві.

В.Щербатюк

Де не глянь, навколо

Килим кольористий

Віти напівголі

Й небо синьо-чисте.

І.Блажкевич

Осінь

Осіній день ховає таємниці

В жовтогарячі листяні плащі.

Холодні струни на самотній скрипці

Торкає вітер поштовхом душі.

В. Зорік

Дощ осінній, розкажи-но

Ти навіщо сльози ллєш,

тишині.

Вередуєш, мов дитина?

Ти образився, авжеж?

Жовтень

Ой, осінь, знов чаруєш

Барвистим листям ти –

І жовтим, і багряним,

І справді золотим.

В. Сосюра

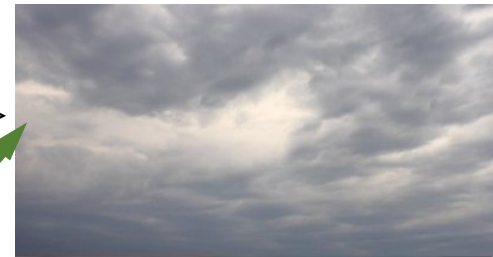
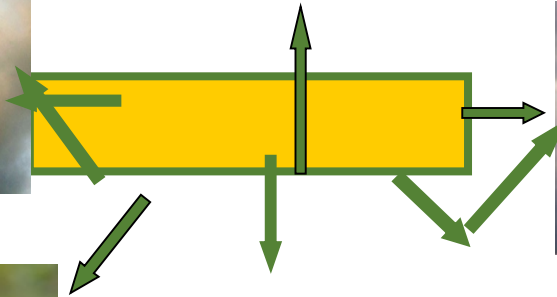
Облітають квіти, обриває вітер

Пелюстки печальні в синій

По садах пустинних їде гордовито

Осінь жовтокоса на баскім коні.

6. Конкурс: співвіднести слова вірша з малюнком.
Висловити свої враження про пору року Осінь.

Осінь ходить по діброві
Золотить листки кленові
Прощавай, наш рідний гай,
Летимо в далекий край.

Журавлі летять, курличуть,
Шлють останнє: «Прощавай».
Літечко з собою кличуть,
Забирають в теплий край.

Осінь, осінь – лист жовтіє.
З неба часом дощик сіє.
Червонясте, золотисте
Опадає з кленів листя.

- Діти, усі ви бачили барвисті кленові листочки. А що з них можна виготовляти?

Підсумок: усі діти молодці, добре працювали і дарунки осені дістали.

Шаданія М. Й.

ПРОЄКТ «ЗАКЛАДКА ДЛЯ КНИЖКИ»

Тема уроку «Основні закони кольорознавства»

Основна технологія: технологія обробки текстильних матеріалів ручним способом.

Додаткова технологія: технологія вишивки художньою гладдю; технологія кольорознавства.

Назва навчальної програми: навчальна програма з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи (оновлена), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804.

Мета: систематизувати знання учнів у технології художньої вишивки; учити працювати в групах, знаходячи спільне рішення; спонукати до висловлювання власної точки зору, ідей, розкривати красу і

неповторність вишивки; сприяти розвитку творчої уяви, естетичного смаку; виховувати шанобливе ставлення до народних традицій; продовжувати формування ключових компетентностей через проектну діяльність.

Навчальна: дати учням поняття про закони кольорознавства гармонію кольорів і сам колір, навчати виконувати кольорову таблицю, використовуючи аналоги за їхнім кольоровим розфарбуванням.

Розвивальна: розвивати творчі здібності учнів, забезпечити умови до самостійної роботи й активності старшокласників.

Виховна: формувати естетичні смаки при роботі з кольоровими таблицями.

Об'єкти праці: колекція робіт з художньою вишивкою, зразки карток, таблиці з кольорознавства.

Дидактичні матеріали: проектно-технологічна документація.

Матеріально-технічне забезпечення: комп'ютер, ескізи вишивок, буклет, фарби, пензлики, склянки з водою, серветки, білий аркуш формат А:4, простий олівець, лінійка, магнітна дошка.

Міжпредметні зв'язки: українознавство, фізика, історія, образотворче мистецтво.

Тип уроку комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний етап.

- Перевірка присутності здобувачів освіти на заняттях
- Призначення чергового
- Перевірка готовності до уроку

II. Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів.

– Що ви розумієте під поняттям колір? (Колір – це властивість тіл викликати те чи інше зорове відчуття згідно зі спектральним складом відбитого або випромінюваного ним світла)

– На яких предметах ви знайомилися з кольором? (Образотворче мистецтво – хроматичні, ахроматичні кольори, фізика спектральне коло)

– Яке має значення колір в житті людини? (Наприклад, веселка, квітучий сад, квіти, вбрання, небо, вода, трава, тварини)

III. Повідомлення теми, мети та завдання уроку.

Учитель: Ми сьогодні з вами не випадково згадували про колір. Тому що тема нашого уроку про основні закони кольорознавства і мета його дати поняття про закони кольористики і гармонії кольорів. А також навчитися виконувати кольорову таблицю, при цьому формувати в собі естетичні смаки.

IV. Мотивація навчально-трудової діяльності учнів.

Учитель: Зараз усюди на слуху слово «дизайн», «дизайнер», що означає творча діяльність, метою якої є визначення певних якостей промислового виробу. Слово «дизайн» зазвичай пов'язують із багатьма речами, які нас оточують, і переважно це красиві, привабливі речі із сучасними формами та кольором. І ви самі, не помічаючи, будете створювати прекрасні форми і речі, але щоб зі смаком підібрати, наприклад, колір шпалер, меблів, декоративні речі тощо, ви повинні знати кольорознавство, що надасть вам можливість відчутти себе тонкою освіченою людиною.

(учитель показує таблиці і слайди з кольорознавства)

V. Вивчення нового матеріалу.

Учитель: А зараз ми з вами розглянемо Закони кольорознавства.

Перший закон: Для кожного хроматичного кольору можна знайти інший хроматичний, який унаслідок зміщення з першим у певних пропорціях дає ахроматичний колір. Ці кольори називають допоміжними. Вони є контрастними один до одного. На колірному колі розміщуються на різних кінцях один до одного діаметра.

Контрастні кольори

Другий закон: Змішування двох додаткових хроматичних кольорів різних тонів дає новий колірний тон, що міститься на колірному колі на однаковій відстані від кольорів, які змішуються. Тому з трьох кольорів, розміщених у колірному колі на однаковій відстані один від одного, можна отримати, змішуючи їх у певних пропорціях, усі можливі кольорові тони та їхні відтінки. Наприклад, у результаті змішування червоного, синього та жовтого кольорів можна отримати всі спектральні кольори, тому вони мають назву – основні кольори.

Третій закон: Результат змішування залежить від самих кольорів, але не від спектрального складу світлових потоків, що викликають ці кольори. Завжди є можливість замінити спектральний оранжевий сумішшю червоного з жовтим, і колір при цьому не змінюється.

Різні кольори і кольорні поєднання по-різному сприймаються людиною, викликають різноманітні асоціації і почуття: можуть створювати почуття радості, підвищувати чи знижувати працездатність.

У простому поєднанні хроматичних кольорів з'єднують два допоміжні кольори, скажімо, червоний – із зеленим, синій – із оранжевим. Фіолетовий – із жовтим. Це дуже поширене поєднання: його частково застосовують у тканинах з малюнком, на килимових доріжках тощо. Якщо необхідно, контраст пом'якшують, додаючи до поєднання третій необхідний колір, наприклад, сірий.

Для складного поєднання додаткових кольорів один із них беруть з двома або кількома відтінками. Поєднання трьох різних кольорів дуже

інтенсивне. Однак усі три кольори не потрібно брати в однакових кількостях, один із них має переважати, а два інші – бути допоміжними.

У будь-якому поєднанні кольорів один колір повинен переважати, тобто бути визначальним, і він займатиме найбільшу поверхню. У кожного з нас є свій улюблений колір. Однак не завжди варто керуватися цим у виборі кольору й поєднання кольорів. Адже головною прикрасою вибору є гармонізація кольорів. Вдалим поєднанням може бути однотонна палітра багатьох відтінків якого-небудь кольору, але підібрати її досить важко. Тому в процесі художнього конструювання краще використовувати положення про гармонію кольорів.

(робота с таблицею «Гармонійні кольори»)

Колір відіграє велику роль у нашому житті і діяльності, оточує і супроводжує нас всюди. Художники, архітектори, дизайнери розв'язують композиційні задачі, пов'язані з кольором виробничого і суспільного інтер'єрів, виставкою ансамблю тощо. Текстильники розуміють під цим терміном засіб, який застосовується для фарбування.

Колір – це властивість тіл викликати те, на що вказує зорове відчуття згідно зі спектральним складом відбитого або випромінюваного ними світла. Кольори поділяють на дві важливі групи: ахроматичні й хроматичні.

До групи ахроматичних належить білий, сірий та чорний кольори. Вони характеризуються лише кількістю відбитого світла або неоднаковим коефіцієнтом відбиття. Ахроматичні кольори відрізняються один від одного тільки яскравістю, тобто вони відбивають різну кількість світла, що падає на тіло.

Людське око розрізняє в гамі ахроматичних кольорів близько 3000 відтінків.

Хроматичні кольори – це ті кольори та їхні відтінки, які ми розрізняємо в спектрі (червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний,

синій, фіолетовий). Хроматичний колір визначається трьома фізичними поняттями: колірний тон, насиченість і яскравість. Колірний тон і насиченість є якісними характеристиками кольору. Кількісний бік кольору визначає яскравість, тобто кількість кольору, відбитого від певної пофарбованої поверхні. Якість хроматичного кольору залежить від загального світлого потоку, що падає на зображуваний предмет.

VI. Закріплення вивченого матеріалу.

Учитель: працюємо зі словниками

Про що йде мова у першому законі?

Що стверджує другий закон кольорознавства?

На що наголошує третій закон?

Що таке колір і яку роль у нашому житті відіграє він?

VII. Зміст завдання.

Вступний інструктаж: а) звернути увагу на природні аналоги, на їх колір і послідовність виконання практичної роботи;

б) вказати на найбільш поширені помилки;

в) нагадати про дотримання правил безпеки життєдіяльності при використанні ножиць;

Поточний інструктаж: а) Контроль якості виконуваних робіт.

б) Указати на недоліки в роботі і шляхи їх усунення.

Заключний інструктаж: а) Короткий аналіз виконаної роботи.

а) Акцентувати увагу на важливості організації і прибирання робочого місця.

VIII. Домашнє завдання.

Підібрати малюнок за вибором і виконати кольорову таблицю до обраного малюнка.

А Легковий автомобіль – базовий

Б Вантажний автомобіль критий

В Легковий відкритий

Г Вантажний автомобіль відкритий

VII. Рефлексія.

А Аналіз кращих робіт

Б Оцінювання виконаної роботи

В Контроль прибирання робочих місць

Г Робота із щоденниками, виставлення оцінок

Штена О. П.

ПОЧАТОК УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ. М. ГРУШЕВСЬКИЙ (історія України, 10 клас)

Тема: Початок Української революції. М. Грушевський.

Мета: розглянути перший етап Української революції та його особливості; з'ясувати програмні засади діяльності Центральної Ради, показати значення діяльності М. Грушевського в державотворчому процесі; розвивати навички аналізу історичних фактів, вміння працювати з джерелами інформації, аналізувати матеріал, робити висновки; висловлювати власну точку зору; сприяти формуванню національної свідомості учнів, пошани до державотворчих традицій в Україні.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Форма уроку: урок з елементами інноваційних технологій.

Обладнання: схема, таблиця, документи.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

Бесіда за запитаннями

1. Пригадайте події з історії в 1915–1916 рр.

2. В якому стані перебували українські землі на початку 1917 року?

III. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель:

Перша світова війна розпочала процес, коли розпалися імперії, і майже всі нації Східної Європи завоювали незалежність. Чому ж українцям не вдалося створити свою суверенну державу на початку ХХ століття? Відповідь на це запитання ми зможемо дати лише після вивчення теми «Українська революція».

IV. Оголошення теми, представлення її змісту та очікуваних результатів.

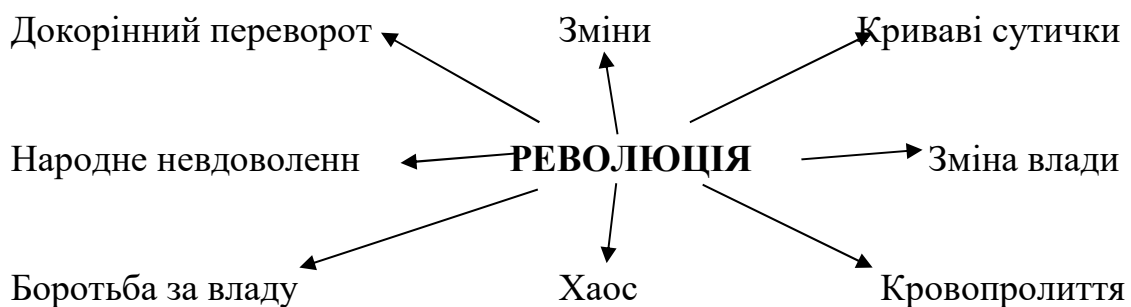
Цю тему ми будемо розглядати на декількох уроках. Тема сьогоднішнього уроку звучить так: «Початок Української революції. М. Грушевський». Ми розглянемо перший етап революції.

Ключове запитання: «Чи можна стверджувати, що події 1917 року в Україні мали характер національно-демократичної революції?».

(Відповідь на це запитання учні дають наприкінці уроку).

Перед тим як ми розпочнемо вивчення нового матеріалу, давайте зупинимося на ключовому терміні сьогоднішньої теми – революція (учні складають асоціативний куц).

Асоціативний куц

Отже, *революція* – це докорінний переворот, зміни; швидка зміна встановленого політичного, соціального чи економічного порядку суспільства здебільшого насильницьким способом.

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Лютнева революція в Росії.

Розповідь вчителя про події Лютневої революції в Росії.

Робота з документом

Із відозви Тимчасового українського революційного комітету від 15 березня 1917 р.:

«Гасло демократичної республіки, виставлене російською демократією, забезпечує громадянські права кожної окремої людини... Але українська демократія, українські маси потребують забезпечення не лише своїх загально громадських прав, але й своїх окремих прав національних, тих прав, які російський народ має вже віддавна.

Найповнішим висловом ідеї національного визволення є національно-державна самостійність і лише створення власного суверенного державного організму може забезпечити якнайширший культурний розвиток українського народу. У світлі цього ідеалу, як найближчий етап до нього, як практичне завдання сьогодення українська маса в Петрограді повинна виставити, вкупі з демократією інших народів Росії, лозунг перебудови Російської держави на федеративну демократичну республіку з якнайширшими правами окремих націй і спеціально з якнайширшою національною територіальною автономією України.

Отже, широка національно-територіальна автономія України – це практичний лозунг, під яким кличемо вас усвідомити й організувати українську масу».

Питання:

- 1) Як ставилися автори відозви до гасел, виставлених російською демократією?
- 2) Яке гасло, на їхню думку, було найважливішим для українців?
- 3) Що автори відозви вважали практичним завданням сьогодення, а що – кінцевою метою в боротьбі українців за національне звільнення?

2. Утворення Української Центральної Ради.

Розповідь учителя про утворення Української Центральної Ради.

Робота зі схемою на моніторі

Завдання:

1. Які українські політичні партії увійшли до складу Центральної Ради?
2. Поміркуйте, яким вони бачили майбутнє України.

Учитель:

Головою Центральної Ради було обрано М. Грушевського, який 27 березня повернувся із заслання. Він одразу ж визначив чіткий політичний курс Центральної Ради.

22 березня Українська Центральна Рада звернулася з відозвою до українського народу, де було сформульовано її тогочасну політичну програму.

Робота з документом

Із відозви Української Центральної Рад и до українського народу від 22 березня 1917 р.:

«Народе Український!

... Уперше, Український тридцяти п'ятимільйонний Народе, Ти будеш мати змогу сам за себе сказати, хто Ти і як хочеш жити, як окрема нація. З цього часу в дружній сім'ї вільних народів могутньою рукою зачнеш сам собі кувати кращу долю.

Впав царський уряд, а тимчасовий оголосив, що незабаром скличе Установчі Збори (УчредительноеСобрание) на основі загального, рівного, прямого й таємного виборчого права... До того часу ми закликаємо спокійно, але рішуче домагатися від нового уряду всіх прав, які Тобі природно належать і які Ти повинен мати, Великий Народе, сам хазяїн на

Українській землі. А в найближчій часі права на заведення рідної мови по всіх школах, од нижчих до вищих, по судах і всіх урядових інституціях. З таким же спокоєм, але рішуче домагайся, Народе, того ж права для української мови від пастирів церкви, земств і всіх неурядових інституцій в Україні...»

Робота в групах

1) Яке твердження документа свідчить, що УЦР була прибічницею автономії України?

2) Які основні завдання для українського народу висувуються у відозві?

3) Порівняйте вимоги у відозві УЦР із тими, що висунув Петроградський тимчасовий український революційний комітет.

3. М. Грушевський.

Учитель розкриває роль М. Грушевського в обґрунтуванні ідеї надання Україні національно-територіальної автономії в перебудованій на федеративну демократичну республіку Російську державу.

Презентація учня «М. С. Грушевський».

4. Український національний конгрес.

Розповідь учителя про Український національний конгрес.

Робота з документом

Із резолюції Українського національного конгресу (з'їзду):

«З'їзд вважає, що тільки широка національно-територіальна автономія України забезпечить потреби нашого народу... Єдиною формою державного устрою з'їзд вважає федеративну й демократичну Республіку Російську.., одним з основних принципів української автономії – повне забезпечення прав національних меншин, які живуть в Україні.., визначає за Російськими Установчими зборами право санкції... автономії України, але прихильники нового ладу з меншими народностями України мають негайно творити підстави для її автономного життя... З'їзд вважає, що

кордони між державами повинні бути встановлені згідно з волею пограничної людності.., протестує проти претензій на землі непольські, заявлені Тимчасовою Польською державною радою.., [доручає Центральній Раді] взяти ініціативу союзу тих народів Росії, які домагаються національно-територіальної автономії [і] подати конкретні домагання Тимчасовому уряду.., організувати комітет для вироблення проекту автономного статуту України, який має бути поданий на затвердження конгресові України...»

Завдання

- 1) Як у документі визначено шляхи розбудови державності України?
- 2) Як у резолюції визначалося ставлення до прав національних меншин в Україні?

VI. Закріплення нових знань та вмінь учнів.

Бесіда

На уроці ми розглянули перший етап Української революції – від початку революції до проведення Українського національного конгресу (березень – квітень 1917 р.)

1. Чим характерний цей період?
2. Назвіть основні події цього періоду.
3. Повернемося до ключового запитання, поставленого на початку уроку:

«Чи можна стверджувати, що події 1917 року в Україні мали характер національно – демократичної революції?».

VII. Підсумки уроку.

Заключне слово вчителя

VIII. Домашнє завдання.

Опрацювати відповідний параграф підручника, підготувати відповіді на запитання.

СПОРТ (англійська мова, 7 клас)

Підтема уроку: Спорт у нашому житті

Практичні задачі: повторити і закріпити лексичні одиниці за темою уроку, вчитись їх правильно вимовляти, розвивати вміння учнів логічно та послідовно висловлювати власні думки англійською мовою.

Освітні задачі: удосконалювати навички роботи з текстом, поглиблювати знання учнів про види спорту, розвивати самостійне мислення, ініціативність, бажання до пізнання нового.

Розвиваючі задачі: розвивати пам'ять, увагу, логічне мислення, уяву, творчість, навички вимови, читання, розвивати зв'язне мовлення;

Виховні задачі: виховувати позитивне ставлення до занять спортом та здорового способу життя, позитивне ставлення до вивчення англійської мови.

Тип уроку: формування знань, умінь і навичок.

Обладнання: підручник, презентація, інтерактивна дошка, картки.

Хід уроку

I. ПІДГОТОВКА ДО СПРИЙНЯТТЯ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ

1. Привітання.

T: Good morning, nice to meet you! How are you?

– *Fine, thank you*

– What day is it today?

– *It's Thursday today.*

– What month is it now?

– *It's November now.*

– What season is it now?

– *It's autumn now.*

– Do you like today's weather?

– *I like the weather today.*

2. Повідомлення теми та мети уроку.

T: Today we are going to speak about sport. We shall revise the material of our previous lessons and speak about sports in our life. We shall find out what sports the British and Ukrainians like or maybe dislike.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА УРОКУ

1. Перевірка домашнього завдання.

T: And now let's test your homework. I'll show you a picture, and you call it a sport.

На екрані з'являються картинки, а учні називають вид спорту.

2. Вправа «Дерево рішень» (Див. додаток 1).

Учні з вчителем заповнюють дерево рішень називаючи «Advantages» і «Disadvantages» спорту.

– *Do you think sport is important in a person's life?*

– *Yes.*

– *Why?*

– *Because sport is health.*

– *But sport has both advantages and disadvantages. Now let's look at the tree. And call the advantages and disadvantages of sports.*

3. Rule (ст. 113).

T: Now we know a lot about sports. And now let's study the rule.

4. Робота з підручником.

Учні виконують вправу 6 ст. 113.

5. Вправа «True or false».

Учні мають поставити «true», або «false» біля виду спорту.

Winter sport		Summer sport	
Ice skating	T	Volleyball	T
Figure skating	T	Snowboarding	F
Basketball	F	Football	T
Canoe	F	Ski racing	F
Luge	T	Baseball	T
Golf	F	Surfing	T
Tennis	F	Hockey	F
Bobsled	T	Athletics	T
Cycling	F	Running	T
Biathlon	T	Ski race	F

6. Вправа «Вох».

Учні мають вставити в текст слова які знаходяться в коробку.

team, five, disabled, gym, healthy, streetball, strong, player, ball, basket, role, active

«My favorite sport»

I like sport. It plays a great 1. _____ in my activities. Most of all I like to play basketball. I am the best 2. _____ and often take part in different sport competitions. Sometimes we win them but sometimes we lose. Basketball is a 3. _____ game. It is played in any season because it is an indoors game. It is played in a 4. _____. But sometimes you can see 5. _____ – basketball in the open air. There are two baskets in this exciting game and only one orange 6. _____. Players must throw the ball to the 7. _____ and get to it to score a goal. There are two teams with only 8. _____ players.

Many people are keen on sport because it makes us 9. _____ and help us to be fit. When you play any sport game you are 10. _____ and it helps you to burn many calories. Basketball is an active game. It makes people be

11. _____, healthy and energetic. It is a game for everybody even for
 12. _____ people.

7. Вправа «Proverbs».

Учні повинні установити відповідність між прислів'ями та їхніми перекладами.

1. A sound mind in a sound body.	a) Хто рано лягає і рано встає, той буде здоровим, багатим і мудрим.
2. Good health is above wealth.	b) В здоровому тілі здоровий дух.
3. Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise.	c) Хто яблуко з'їдає, той лікарів не знає.
4. An apple a day keeps the doctor away.	d) Гарне здоров'я – головне багатство.

8. Вправа «Interview».

Учні читають діалог і по смислу його доповнюють.

A) Everyone is excited and hoping that the team will win.
B) Yes, we are lucky. We have a great view from here.
C) Yes. It's always good when the local football team plays at home.
D) And then when we get here to the turnstile and get into the ground with our ticket. I just want the match to start now.
E) Yes, ready to go and really excited.
F) Let's cheer loudly to support the team so they will hopefully win.

Andrew: Hi, how are you? Ready to go?

Lucy: _____

Andrew: It should be a good match and great atmosphere.

Lucy: _____

Andrew: I love being able to walk to the stadium with all the other supporters.

Lucy: _____

Andrew: It's good to see all the scarves and football shirts.

Lucy: _____

Andrew: It is also good to be able to sit in the same seats each time as we have our season tickets.

Lucy: _____

Andrew: Great the referee is about to blow the whistle to start the match.

Lucy: _____

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА УРОКУ.

1. Домашнє завдання.

Впр. 9с, стор. 113 (письмово), повторити лексику теми.

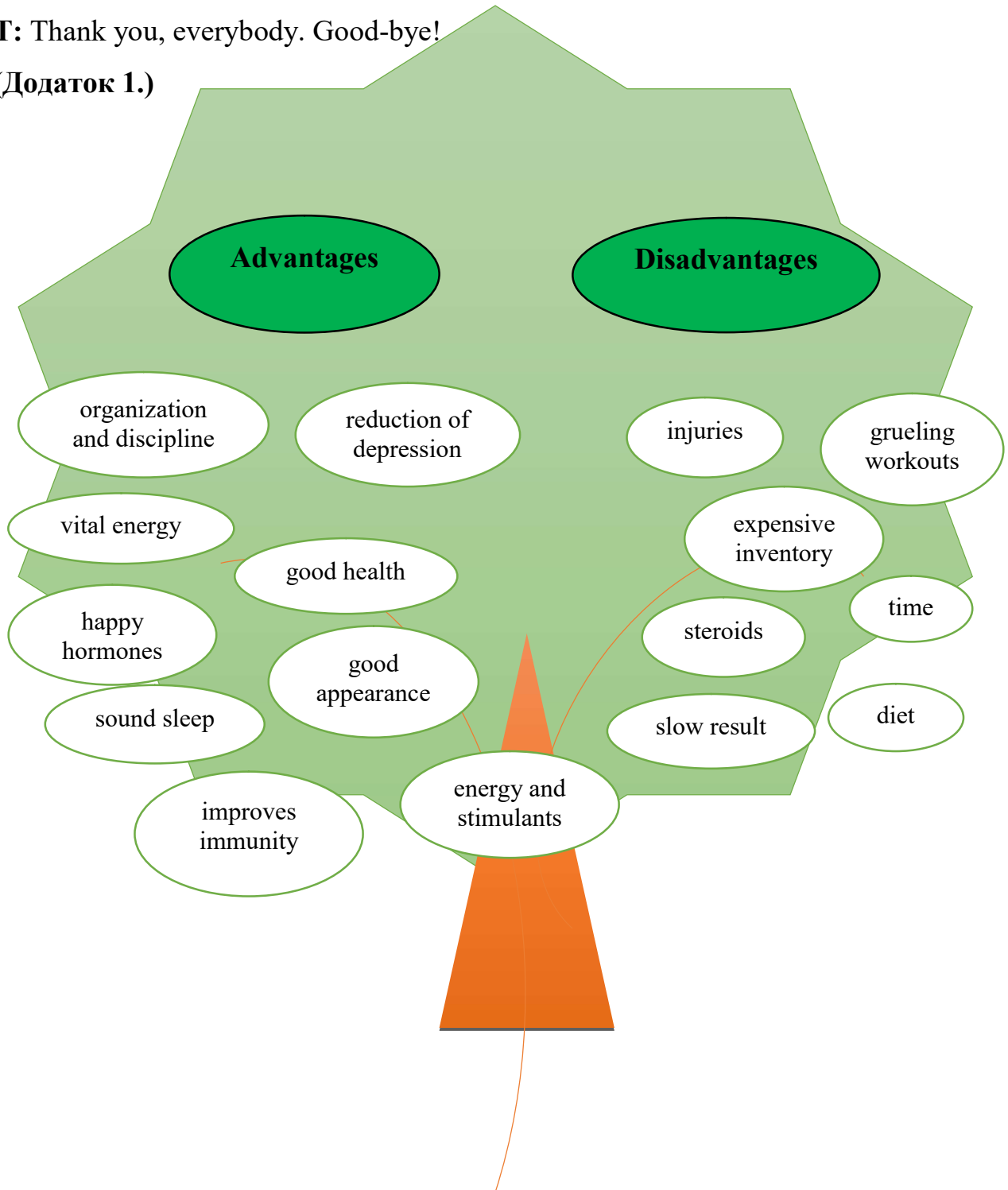
2. Підведення підсумків уроку. Рефлексія.

T: Today you've learned about sport in Ukraine. Don't you think the getting know ledge can help you in your real life?

T: And now your marks ....

T: Thank you, everybody. Good-bye!

(Додаток 1.)

ОБЧИСЛЕННЯ В СЕРЕДОВИЩІ ТАБЛИЧНОГО ПРОЦЕСОРА

Навчальний предмет: «Інформатика» 9 клас

Мета навчання:

Методична: удосконалювати методику викладання уроків з використанням інформаційних технологій та активних методів навчання.

Дидактична: ознайомити з алгоритмом введення формул в ЕТ, введення абсолютних, відносних та змішаних посилань, показати приклади розв'язування задач з використанням формул в ЕТ; учити використовувати нестандартний підхід до вирішення проблемних ситуацій, аналізу та синтезу інформаційних теорій;

розвивати уяву про ЕТ як інструменту для розв'язування задач з різних галузей людської діяльності, логічного мислення, творчої діяльності учнів;

Виховна: формувати загальнолюдські моральні цінності засобами ЕТ.

Тип уроку: комбінований

Вид уроку: лекція з використанням інформаційних технологій та активних методів навчання.

Матеріально-технічне забезпечення: мультимедійне устаткування, роздатковий матеріал.

Міждисциплінарний компонент: математика, українська мова, англійська мова, історія, фізика.

Хід заняття

I. Організаційний момент

1. Привітання учнів
2. Перевірка присутності учнів на уроці.
3. Перевірка готовності учнів до уроку.

II. Актуалізація опорних знань.

Здійснюється за матеріалом попередньої теми, який спрямований на забезпечення засвоєння нових знань.

Обрана форма проведення – тестування (Додаток 1).

Форма контролю – взаємоконтроль. Учитель дає тільки загальну оцінку та короткий коментар до неї.

III. Повідомлення теми, формування мети заняття

3.1. Передмова викладача:

Тема заняття – «Використання найпростіших формул». Ця тема дуже важлива в процесі навчання роботи в табличному процесорі. Ці знання вам знадобляться на уроках математики, фізики, для розрахунків у курсових та дипломних проєктах у вашій майбутній навчальній діяльності.

Але ж для використання формул не обов'язково потрібен комп'ютер, програмне забезпечення. Які формули ви знаєте?

– Математичні, фізичні, формула ідеальної телефонної розмови, формула кохання, формула ідеального пенальті тощо.

IV. Мотивація навчальної діяльності

Зараз ви спробуйте без ПК, використовуючи відомі вам з математики формули, зробити такі завдання.

Перша група у нас буде працювати та виконувати завдання без технічних засобів.

Друга група виконує таке ж завдання, але з використанням калькулятора. Час на виконання – 5 хвилин.

(Робота в групах)

Завдання:

В інтернет-магазині запропонували гарні фінансові умови для покупки обладнання для кабінету інформатики. Магазин надіслав прайс з цінами, але там вказано ціни в доларах. Розрахуйте ціну в гривнях за курсом на сьогодні.

Ви встигли (не встигли) виконати завдання. А зараз я покажу як виконати ці завдання з використанням табличного процесора Microsoft Excel (демонстрація роботи в програмі – виконання завдання I та II груп).

Табличний процесор Microsoft Excel можна використовувати як калькулятор, але це його примітивні функції. Набагато краще використовувати в цій програмі посилання на комірки. Розберемо детальніше.

V. Пояснення нового матеріалу

1. Викладач здійснює пояснення з демонстрацією на екрані. Учні ведуть конспект.

Вставка формули в комірку починається зі знаку =. Потім у формулу вводяться не дані з комірок, а адреси комірок. При копіюванні формули адреси комірок змінюються відносно їх даним. Такі посилання називаються відносні.

Ще раз, *відносні посилання* – це посилання, які змінюють свою адресу при копіюванні формули.

Алгоритм вставки формули в комірку

1. Виділити комірку.
2. Поставити знак =.
3. Ввести необхідні обчислення, використовуючи відносні посилання на комірки.
4. Натиснути клавішу Enter.
5. Скопіювати формулу в такі комірки (методом розтягування).

Відносні посилання доцільно використовувати ще й тому, що при зміні даних комірки автоматично змінюється і результат.

2. Демонстрація з елементами проблемного навчання.

Розглянемо ще раз завдання для груп. Спробуємо його виконати в програмі Microsoft Excel, використовуючи відносні посилання.

Які дії мені потрібно виконати? Ви бачите, що ми отримали результат тільки в першій комірці, в інших – нулі. Чому так вийшло? (демонстрація). Не завжди виходить використовувати відносні посилання, іноді потрібно, щоб адреса комірки залишалася незмінною. Як цього домогтися?

Потрібно у формулі використовувати знак \$. Цей знак використовують перед адресою комірки (адреси стовбця або рядка, або разом). Таке посилання називається абсолютним.

Ще раз, *абсолютні посилання* – це посилання, при якому не змінюється адреса комірки під час копіювання формули.

Знак \$ вставляється натисканням клавіш Shift і 4.

А тепер скажіть мені, а яке посилання називають «мішане»? Правильно, *мішані посилання* – це комбіновані посилання з відносних та абсолютних посилань. Варто зазначити, що копіювання формули можна вести як у вертикальному напрямі, так і в горизонтальному напрямі.

VI. Узагальнення вивченого матеріалу

Узагальнення теоретичного матеріалу

А тепер давайте сформуємо переваги та недоліки програми Microsoft Excel при використанні формул у порівнянні з калькулятором, щоб зробити висновок: чи доцільно використовувати цю програму?

Інтерактивний метод асоціацій «Прямокутник» (Додаток 2)

На дошці малюються дві паралельні лінії, які представляють переваги та недоліки програми Microsoft Excel при роботі з формулами. Недоліки пишемо на верхній стороні прямокутника, переваги – на нижній. За кожен запис збільшуємо сторони прямокутника. З'єднавши верхні точки з нижніми, подивимось, яка фігура в нас вийшла (трапеція, перегорнута трапеція, чи так і залишився прямокутник).

Переваги:

- швидкість обчислювання;

- наочність;
- можливість перевірки формули;
- можливість редагування формули.

Недоліки:

- потрібен ПК або телефон;
- наявність програмного забезпечення.

Учні роблять висновок про доцільність використання програми Microsoft Excel.

(Рефлексія)

VII. Підведення підсумків заняття

Учням пропонується продовжити речення:

- *На сьогоднішньому занятті я дізнався...*
- *Я зрозумів...*
- *Набуті знання я можу використовувати...*

Учитель дає загальну оцінку заняття, коментує якість роботи активних учнів.

VIII. Домашнє завдання

1. Опрацювати конспект уроку.
2. Підготувати повідомлення на тему «Використання табличного процесора в різних галузях людської діяльності» (1-2 аркуша).
3. Відповісти на питання: «У чому переваги та недоліки існування великої кількості табличних процесорів?»

Учитель звертає увагу учнів на літературні та інформаційні джерела для виконання домашньої роботи.

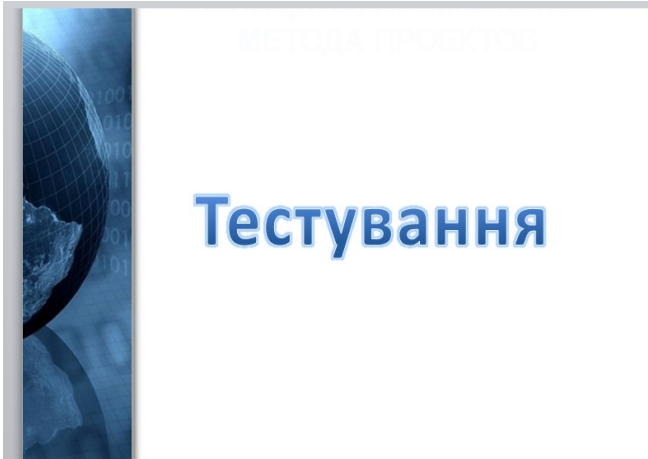
ЛІТЕРАТУРА

1. Малярчук С. М. Основи інформатики у визначаннях, таблицях і схемах: довідково-навчальний посібник / під ред. Н. Ф. Олефіренко. Київ: Ранок, 2007.

2. Ривкінд Й. Я., Лисенко Т. І., Черникова Л. А. Інформатика (підручник), 9 кл. Київ: Генеза, 2017.

Додаток 1

Слайди презентації з питаннями та правильними відповідями

1. Електронна таблиця складається з:

- а) таблиць
- б) стовбців та рядків**
- в) стовбців
- г) рядків

2. Стовбці в ЕТ позначаються:

- а) латинськими літерами**
- б) числами
- в) латинськими літерами и числами
- г) кириллицею

3. Оберіть правильне позначення адреси комірки:

- а) 11D
- б) 11DF
- в) D 11**
- г) D: 11

а т о к

4. Діапазон комірок у таблиці має адрес:

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Ширина шпалер	Ширина стіни	Довжина стіни	Висота стіни	Кіл-ть смуг у рулоні	Площа стін	Кіл-ть рулонів	
2	0,53	5	10	3	3	90	18,8679	
3	0,7	5	10	3	3	90	14,2857	
4	1,06	5	10	3	3	90	9,4340	
5	1,2	5	10	3	3	90	8,3333	
6								
7								

- а) A1: A5   в) A1: G1
- б) A5: G5   **г) A1: G5**

5. Типом даних у комірці не можуть бути:

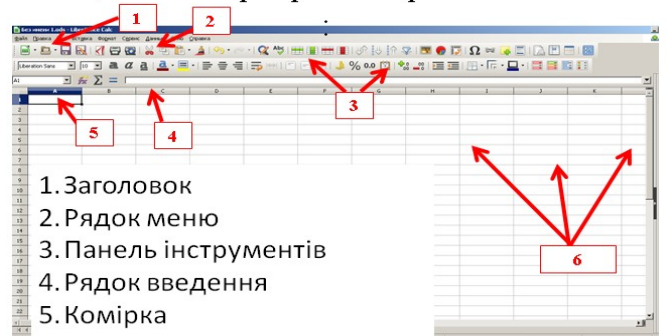
- а) текст
- б) числа
- в) малюнок**
- г) формула

6. Файли, які створенні у програмі OpenOffice Calc мають розширення

- а) *.xls
- б) *.xlsx
- в) *.odt
- г) *.ods

»:

Склад вікна програми OpenOffice Calc

Додаток 2

Інтерактивний метод асоціації «Прямокутник»

На дошці малюються дві паралельні лінії, які представляють переваги та недоліки програми OpenOffice Calc при роботі з формулами. Недоліки пишемо на верхній стороні прямокутника, переваги – на нижній. За кожен запис збільшуємо сторони прямокутника. З'єднавши верхні точки з нижніми, подивимось, яка фігура в нас вийшла (трапеція, перевернута трапеція, чи так і залишився прямокутник).

Переваги:

- швидкість обчислювання;
- наочність;
- можливість перевірки формули;
- можливість редагування формули.

Недоліки:

- потрібен ПК або телефон;
- наявність програмного забезпечення.

Учні роблять висновок про доцільність використання програми OpenOffice Calc.

**DEUTSCHE HAUSLEKTÜRE FÜR DIE 7. KLASSE
(DEUTSCH ALS ZWEITER FREMDSPRACHE)**

Thema: „Lebensmittel“ / „Essen“

Unterrichtsthema: Hauslektüre. Märchen „Der selbstsüchtige Riese und seinen Garten“

Lernziele:

- die neuen Kenntnisse zum Thema vermitteln;
- den neuen Wortschatz zum Thema einführen und praktisch festigen;
- die Motivation der Schüler zum Erlernen der deutschen Sprache steigern;
- Lexik zum Thema wiederholen;
- Kommunikative Situationen machen;
- Monologische, - dialogische, Hörverstehen - und Lesefertigkeiten entwickeln;
- Interesse an der deutschen Sprache und der Arbeit weltberühmter Schriftsteller entwickeln.

Zusammenfassung zum Thema/Lehrmittel:

Präsentation, Multimedia, Redemittel Projekten, Losungen, ein Märchentext, Zeichnungen aus einem Märchen, Aufgabenblätter.

Stundenverlauf

I. Anfang der Stunde

Einstiegsphase

Lehrer: Guten Tag, liebe Kinder! Ich bin froh, euch wieder zu sehen! Sind alle gesund und munter? Freut mich! Wie steht mit der Laune?

Jetzt hebt die linke Hand hoch, wer heute in die Schule gern kommt, bitte. Und jetzt hebt die rechte Hand hoch, wer in der Deutschstunde viel und gut arbeiten wird, bitte. Also, bilden wir einen Kreis, begrüßen und wünschen einander alles Gute.

Schüler: Hallo! Wie geht es? Ich wünsche dir...

Thema und Zielangabe

Lehrer: Was habt ihr zu Hause gelesen? Wie heißt der Text? Hat euch das Märchen gefallen?

Lehrer: Also, unser heutiges Unterrichtsthema heißt: „Hauslektüre. Märchen „Der selbstsüchtige Riese und seinen Garten“.

Und das sind unsere Ziele für heute:

Lehrer: Sagt mir bitte, was können wir heute in der Stunde lernen? Welches Ziel haben wir heute? Was machen wir heute?

(Після кожної відповіді учнів, учитель прикріплює на дошці картки зі словами („wiederholen“, „schreiben“, „beschreiben“, „lesen“, „sprechen“, „beantworten“ (праворуч)), та саме таким чином будується план уроку з надписом теми (угорі)).

Kontrolle der Hausaufgabe/Wiederholung

Arbeit an der Lexik

Lehrer: In der vorigen Stunde habt ihr von dem Essen gesprochen. Heute wiederholt ihr neue Wörter und Phrase zum Thema „Essen“ auch. Also, beschreibt die Bilder so, dass es eine kurze Erzählung entsteht!

Lehrer: Sagt mir bitte, welche Früchte wachsen auf Bäumen?

Und mögt ihr Obst oder Gemüse?

Lehrer: Also, was eßt und trinkt ihr gern? Bildet Fragen und stellt sie euch gegenseitig und beantwortet sie

Schüler: Was isst du gern? – Ich esse gern.../ Was magst du? - Ich mag.../ Was trinkst du gern? - Ich trinke gern...

II. Grundteil der Stunde

Lehrer: Sagt mir bitte, warum hat euch das Märchen gefallen? Habt ihr alles verstanden? Wovon ist hier die Rede? Wie ist die Hauptgedanke des Märchens? Wählt die richtige Variante.

Aufgabe 1.

Lehrer: Arbeitet paarweise! Lest die Sprichwörter! Welches Sprichwort passt zu diesem Märchen? (*Робота в парах на картках*).

Am Handel erkennt man den Wandel. - За вчинками дізнаються про людину.

• Am Neste kann man sehen, was für ein Vogel drin wohnt. - Який пан, такий і жупан.

• Geiz ist die Wurzel alles Übels. Жадність - корінь усіх бід. / Скупість – мати пороків.

• Hat die Kuh den Schwanz verloren, so merkt sie erst, wozu er gut gewesen. - Якщо корова загубе хвіст, то тільки тоді вона зрозуміє, для чого він годився (гарно пасував). / Що з воза впало – те пропало.

• Jeder ist seines Glückes Schmied. - Кожна людина - коваль свого щастя. / Кожен коваль свого щастя.

• Keine Freude ohne Leid. - Не буває радості без страждань. / Не пізнавши горя - не пізнаєш радощів.

• Versuch macht klug. - Досвід розум приносить. / На помилках вчаться.

Aufgabe 2. Arbeitet paarweise! Sucht im Text deutsche Aquivalente und lest sie! (*Робота в парах по картках*).

1. Кожного дня, повертаючись додому зі школи, діти йшли пограти до садка Велетня. - Wenn die Kinder am Nachmittag aus der Schule kamen, gingen sie für gewöhnlich in den Garten des Riesen, um dort zu spielen.

Слайд № 5 2. Велетень постарів. - Der Riese wurde ganz alt.

3. Сріблясті фрукти звисали з позолочених гілок. - Seine Zweige waren vergoldet und silberne Früchte hingen von ihnen herab.

4. Велетню стало так соромно за те, що він накоїв. - Er bedauerte aufrichtig, was er getan hatte.

5. Раптово дерево розквітло, і пташки заспівали в його гілках. – Unverzüglich erstrahlte der Baum in üppiger Blütenpracht und die Vögel kamen, setzten sich hinein und sangen.

6. Велетень тихенько підійшов до нього, обережно взяв його на руки, посадив на найбільшу гілку. - Dieser näherte sich dem Jungen ganz vorsichtig von hinten, nahm ihn sanft in seine Hand und setzte ihn in den Baum.

7. Побачивши Велетня діти так налякалися, що відразу кинулися врозтіч. «Тепер це ваш сад», - сказав Велетень, і взявши велику сокиру розрубав паркан на маленькі шматочки. - Aber als die Kinder ihn sahen, hatten sie solche Angst, dass sie alle davonrannten. »Von nun an, Kinder, ist dies euer Garten«, sagte der Riese, nahm eine riesige Axt und riss die Mauer nieder«.

8. «Які гарні у мене квіти», - думав він: «Але, що ти не говори, а діти краще за всіх кольорів на світі». - »Ich habe zwar viele herrliche Blumen, aber die Kinder sind die schönsten von allen«, sagte er zu sich selbst.

Aufgabe 3.

Richtig oder falsch? Klatscht in die Hände, ob es stimmt ist.

1. Es lebte einmal ein Riese.
2. Der Riese arbeitete viel im Wald.
3. Er hatte kein schönes Haus.
4. Der Riese wurde jung.
5. Er baute im Garten eine hohe Mauer.
6. Der Frühling kam in den Garten des Riesen nicht.
7. Aufden Feldern arbeiteten die Lehrer und Schüler.
8. Er ging in den Garten und zerstörte die Mauer.
9. Der Riese sagte freundlich: „Bleibt im Garten, Kinder“.

Aufgabe 4.

Lehrer: Und jetzt haben wir Gruppenarbeit. (*Робота в групах*).

Teilt in drei Gruppen auf! Kreist die Wörter in der Liste ein.

1. Wer sind die Personen im Märchen?

Die Bauern, der Riese, die Kuh, das Mädchen, das Kind, die Kinder

2. Wo ist die Handlung?

zu Hause, im Garten, im Schloss, im der Küche

Aufgabe für Gruppe 1. Lesen und imitieren. (3 Minuten)

Lehrer: Ich lese ihnen einen Textausschnitt. Ihr sollt es hören. Ich lese noch einmal. Und ihr müsst diese Geschichte mit Gesten und Mimik erzählen. Ihr müsst die Gefühle und Handlungen der Charaktere zeigen und was mit ihnen passiert:

»Der Frühling hat diesen Garten vergessen«, riefen sie erfreut, »wir werden das ganze Jahr über hier bleiben«. Der Schnee bedeckte das Gras mit seinem dicken weißen Mantel und der Frost ließ alle Bäume silbern erscheinen. Dann luden sie den Nordwind ein, ihnen Gesellschaft zu leisten – und er kam. Er war in warme Felle gehüllt, brüllte unaufhörlich durch den Garten und blies die Schornsteinbleche hinunter. »Welch ein herrlicher Platz«, schwärmte er, »wir sollten den Hagel bitten, uns zu besuchen«. Und der Hagel kam. Jeden Tag prasselte er drei Stunden lang auf das Dach des Schlosses, bis er fast alle Ziegel zerstört hatte, und danach sauste er, so schnell er konnte, quer durch den Garten. Er war ganz in grau gekleidet und sein Atem war so kalt wie Eis. »Ich kann nicht verstehen, warum der Frühling in diesem Jahr so spät kommt«, sagte der selbstsüchtige Riese, als er an dem Fenster saß und in seinen kalten weißen Garten blickte; »ich hoffe, dass sich das Wetter bald ändert«.

Aufgabe für Gruppe 2. Beschreibe die Hauptfigur. Charakterisiert den Riesen. (3 Minuten)

Lehrer: Kreist die Wörter in der Liste ein. Beschreibe die Hauptfigur mit diesen Worten: klug, dumm, ordentlich, wanderte gern, hatte Hobby, fleißig, faul, hatte immer Recht, lustig, böse.

Aufgabe für Gruppe 3. Geschichte - Karte. (3 Minuten)

Lehrer: Ich gebe ihnen Bilder mit Märchenszenen und Hauptfiguren. Ihr müsst die Sätze und die Bilder in richtigen Reihenfolge stellen. Und dann sagt, was los ist.

- ( ) - 2. Der Riese arbeitete viel im Wald und auf den Feldern, oder er machte weite Wanderungen und war viele Tage nicht zu Hause.
- ( ) - 3. Er liebte die Kinder nicht.
- ( ) - 6. Er verstand, dass er nicht recht hatte.
- ( ) - 8. Der Riese bat den Kindern, im Garten zu bleiben.

- ( ) -1. Es lebte einmal ein Riese.
- ( ) - 5. Der Riese wurde alt.
- ( ) - 7. Er ging in den Garten und zerstörte die Mauer.
- ( ) - 4. Er baute im Garten eine hohe Mauer.

Kontrollphase

Aufgabe 6.

Lehrer: Welche Schlussfolgerung habt ihr für euch gezogen?

Schüler: Ich hatte geschlussfolgert, daß... - der Mensch muß gutherzig sein. / - man muß die kleinen Kinder lieben. / - man muß den Kleinen helfen. / - der Mensch muß freundlich sein. / - man kann hinter einer Mauer nicht glücklich sein.

III. Schlußteil der Stunde

Reflexion der Aktivitäten der Schüler

Lehrer: Und jetzt sagt mir bitte, was habt ihr im Unterricht gelernt, was habt ihr interessantes gefunden, was das Beste / schwer / neu für euch war.

Schüler: Es war schwer für mich ... Jetzt kann ich ... Jetzt weiß ich ... Am allermeisten hatte ich die Aufgaben gefallen ... Ich habe heute im Unterricht gelernt...

Lehrer: Hebt die rechte Hand hoch, wer in der Deutschstunde viel und gut gearbeitet hat, bitte. Hebt die linke Hand hoch, wer gute Laune hat, bitte.

Hausaufgabe

Lehrer: Und jetzt schreibt die Hausaufgabe auf: Gruppenprojekt „Fortsetzung folgt...“.

Zu Hause sollt ihr eine Fortsetzung der Geschichte erzählen und Bilder malen.

Zusammenfassung

Lehrer: Kinder, danke schön für eure Arbeit in der Klasse. Ihr habt gut und produktiv gearbeitet. Gib die Noten ihrer Mitschüler! Die beste Kenntnisse haben heute folgende Schüler gezeigt: -in der Lexik-; -in der Rede-; -in der

Auswahl der Information-. Ich gebe euch auch meine Noten. Die Stunde ist zu Ende. Auf Wiedersehen! Einen schönen Tag!

LITERATUR

1. Wilde O. Der selbstsüchtige Riese und seinen Garten. URL: https://cdn2.vol.at/2009/01/Der_selbstsuechtige_Riese.pdf

2. Wilde O. Der selbstsüchtige Riese und seinen Garten. URL: <https://internet-maerchen.de/maerchen/selbstsuechtige-riese.htm>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бобрович Лілія Миколаївна – учителька-логопед вищої кваліфікаційної категорії ДНЗ № 2 «Теремок» Дружківської міської ради.

Бондаренко Галина Іванівна – консультантка з науки та підвищення кваліфікації, кандидат педагогічних наук, доцент комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників» (м. Дружківка).

Бороденко Тамара Василівна – викладач української мови і літератури та світової літератури першої кваліфікаційної категорії Дружківського професійного ліцею № 36 Донецької області.

Бритікова Ганна Василівна – учителька географії I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 Дружківської міської ради.

Василенко Наталя Сергіївна – учитель історії, педагог-організатор НВК № 14 Дружківської міської ради Донецької області.

Виноградова Людмила Олександрівна – учитель англійської мови першої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 6 Дружківської міської ради Донецької області.

Гнедкова Галина Іванівна – методистка ДНЗ № 2 «Теремок» Дружківської міської ради.

Гоч Руслана Василівна – учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії ОЗЗСО «Степанський ліцей» Степанської селищної ради Сарненського району Рівенської обл.

Давідян Вероніка Хачатурівна – учитель історії кваліфікаційної категорії «спеціаліст» загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 Дружківської міської ради Донецької області.

Делій Ірина Вікторівна – учителька початкових класів I кваліфікаційної категорії Ф.-НВК № 11 Дружківської міської ради.

Єфіменко Тетяна Тимофіївна – учитель географії вищої кваліфікаційної категорії Олексієво-Дружківської спеціальної школи № 13 Донецької обласної ради.

Жигульська Олександра Іванівна – учителька початкових класів кваліфікаційна категорія спеціаліст з напрямом англійської мови Курахівського опорного закладу загальної середньої освіти № 5 Покровського району Донецької області.

Заяц Вікторія Миколаївна – вихователь Олексієво-Дружківської спеціальної школи № 13 Донецької обласної ради.

- Каширіна Юлія Вікторівна** – учителька української мови та літератури I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 12 Дружківської міської ради.
- Кленцар Світлана Іллівна** – вихователька ДНЗ № 2 «Теремок» Дружківської міської ради.
- Колеснік Катерина Миколаївна** – учитель початкових класів першої кваліфікаційної категорії ЗЗСО гімназії № 2 Дружківської міської ради Донецької області.
- Крамаренко Марина Вікторівна** – учитель української мови та літератури, зарубіжної літератури вищої кваліфікаційної категорії Софіївського навчально-виховного комплексу Дружківської міської ради Донецької області.
- Кучугура Світлана Дмитрівна** – учитель початкових класів першої кваліфікаційної категорії СОЦРС «Смарагдове місто» сел. Соснове Краматорського району Донецької області.
- Лазарько Ірина Вікторівна** – вихователька ДНЗ № 34 «Дельфін» Дружківської міської ради Донецької області.
- Левченко Арина Антонівна** – учителька української мови та літератури I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 7 Дружківської міської ради.
- Легчиліна Олександра Іванівна** – директорка комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників» (м. Дружківка).
- Лисенко Надія Іванівна** – учителька трудового навчання та технологій I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 Дружківської міської ради.
- Луганцова Євгенія Анатоліївна** – методист відділу організаційно-методичного супроводу розвитку обдарованості Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, учитель іноземних мов (англійської, німецької) Лиманської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 3 Лиманської міської ради Донецької області.
- Мала Кароліна В'ячеславівна** – вихователька ДНЗ № 2 «Теремок» Дружківської міської ради.
- Малкова Ірина Михайлівна** – учитель біології вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, загальноосвітньої школи I–III ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області.

- Маричева Марина Валеріївна** – учитель української мови та літератури гімназія «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області.
- Маторіна Наталя Михайлівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету; докторантка кафедри полоністики і перекладу факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк).
- Микитюк Ольга Костянтинівна** – учитель англійської мови вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 6 Дружківської міської ради Донецької області.
- Мирик Ірина Миколаївна** – учитель німецької мови другої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області; переможець міського етапу «Учитель року 2018» у номінації «Німецька мова».
- Михайлова Марія Костянтинівна** – учитель початкових класів другої кваліфікаційної категорії спеціальної школи I рівня «Малятко» м. Київ.
- Моцейчук Тетяна Володимирівна** – учителька української мови та літератури I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 12 Дружківської міської ради.
- Околічна Олена Леонідівна** – учитель математики та інформатики другої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 17 Дружківської міської ради Донецької області.
- Осіпова Ольга Миколаївна** – учителька математики I кваліфікаційної категорії гімназії № 8 Дружківської міської ради.
- Павлова Тетяна Олексіївна** – практичний психолог ЗЗСО гімназія № 2 Дружківської міської ради Донецької області.
- Першина Тетяна Сергіївна** – консультантка з дошкільного виховання комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників».
- Плутенко Катерина Василівна** – учитель англійської мови другої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області.
- Помазунова Марина Станіславівна** – вихователь-методист ДНЗ № 34 «Дельфін» Дружківської міської ради Донецької області.

- Рєпіна Олена Іванівна** – учителька трудового навчання та технологій вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів №1 Дружківської міської ради.
- Рибальченко Ольга Юрївна** – аспірантка кафедри полоністики і перекладу факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк).
- Рубан Алла Анатоліївна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету.
- Руденко Ніна Василівна** – учителька-логопед I кваліфікаційної категорії ДНЗ №2 «Теремок» Дружківської міської ради.
- Руденко Олена Володимирівна** – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії спеціальної школи I рівня «Малютко» (м. Київ).
- Руднєва Анжела Едуардівна** – учителька математики та інформатики вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 6 Дружківської міської ради.
- Савенко Надія Сергіївна** – консультант з початкової школи за програмою НУШ комунальної установи ЦПРПП.
- Сєдимова Олена Леонідівна** – учитель математики вищої кваліфікаційної категорії Олексієво-Дружківської спеціальної школи № 13 Донецької обласної ради.
- Сєдимов Сергій Геннадійович** – учитель інформатики, заступник директора з виховної роботи Олексієво-Дружківської спеціальної школи № 13 Донецької обласної ради.
- Смаглій Наталя Тимофіївна** – учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області.
- Стрикачова Ірина Володимирівна** – учитель математики вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 17 Дружківської міської ради Донецької області.
- Суровцева Юлія Вікторівна** – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ст. № 6 Дружківської міської ради Донецької області.
- Сушко Оксана Іванівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету.

Хандієва Світлана Олександрівна – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії СОЦСР «Смарагдове місто» сел. Соснове Краматорського району Донецької області.

Хижняк Наталія Вікторівна – асистент учителя 4 класу з інклюзією, II кваліфікаційної категорії Курахівського опорного ЗЗСО № 5 Покровського району Донецької області.

Хижняк Тетяна Олександрівна – асистент учителя 3 класу з інклюзією, кваліфікаційна категорія спеціаліст Курахівського опорного ЗЗСО №5 Покровського району Донецької області.

Шаданія Марина Йосипівна – учитель трудового навчання та технологій вищої кваліфікаційної категорії, методист Святогорівської загальноосвітньої школи I–III ступенів Добропільської міської ради Покровського району Донецької області.

Штена Олена Павлівна – учитель історії першої кваліфікаційної категорії Рубцівської ЗОШ I–III ступенів Лиманської міської ради Донецької області.

Штена Юлія Олександрівна – учитель англійської мови другої кваліфікаційної категорії СОЦСР «Смарагдове місто» сел. Соснове Краматорського району Донецької області.

Ярцева Олена Борисівна – учителька інформатики I кваліфікаційної категорії Софіївського НВК Дружківської міської ради.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного педагогічного університету, вчителів та учнів закладів загальної середньої освіти

Випуск 14

Частина 1. Круглий стіл

*«Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)»
(м. Слов'янськ – м. Дніпро, 14–16 грудня 2022 р.)*

Відповідальний редактор А. А. Рубан, кандидат філологічних наук,
доцент

Статті друкуються в авторській редакції.

Матеріали надано авторами публікацій в електронному вигляді.
Відповідальність за допущені помилки та неточності несуть автори публікацій.

Підписано до друку 18.11.2022 р.
Формат 60x84 1/16. Ум. др. арк. 16,4.
Тираж 70 прим. Зам. № 1899/1.

Видавництво Б. І. Маторіна
84116, м. Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19.
Тел./факс +38 06262 3-20-99. E-mail: matorinb@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №3141, видане Державним комітетом телебачення та радіомовлення України від 24.03.2008 р.
